

Martine Åsly Andreassen

«Tilhørighet og krysskulturelle erfaringer»

En kvalitativ studie om unge jenters erfaring med å balansere flere kulturer
i det norske samfunnet.

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for helse- og sosialfag
Institutt for sosialfag
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2020 Martine Åsly Andreassen

Denne avhandlingen representerer 45 studiepoeng

Sammendrag

Tema, bakgrunn og formål

Tema for denne masteroppgaven er krysskulturelle erfaringer og tilhørighet, og hvordan dette påvirker identitetsutvikling, religiøs forankring, samt opplevd plassering og tilhørighet i hjemmet og i samfunnet. Oppgavens tematiske forankring er som så plassert i det krysskulturelle feltet. Bakgrunnen for valg av tema er at jeg i min rolle som miljøterapeut opplever at det er behov for en økt forståelse av de oppvekstbetingelsene som rammer inn og påvirker en krysskulturell oppvekst. Formålet med studien er å få innsikt i og kunnskap om hvordan unge jenter med ikke-vestlig bakgrunn opplever å balansere flere kulturer i ett vestlig samfunn som det norske, samt vise til hvordan det oppleves å forholde seg til flere kulturer. Krysskultur kan slik anses å være en influerende faktor i henhold til individets identitetsutvikling og tilhørighet, samt deres relasjoner med familie og venner.

Problemstilling og forskningsspørsmål

Oppgavens grunnleggende spørsmål og problemstilling lyder som følgende;

- ◆ *Hvordan opplever unge norske krysskulturelle jenter å balansere de ulike kulturelle og religiøse forventningene som stilles i hjemmet og samfunnet?*

For å underbygge denne problemstillingen har jeg tatt utgangspunkt i følgende forskningsspørsmål;

- ◆ *Hvordan opplever unge krysskulturelle egen tilhørighet og identitet?*
- ◆ *Hvordan påvirker individets habitus og deres posisjon i det sosiale rom deres deltakelse i samfunnet og plass i hjemmet?*

Metode

Oppgaven er forankret i humanvitenskapen og derav kvalitativ metode. Oppgavens empiriske grunnlag har vokst frem som ett resultat av kvalitative intervjuer med fire kvinner i alderen 19 – 29 år, fra en gitt storby på Østlandet. Samtlige av informantene er annengenerasjons innvandrere som har vokst opp med en kultur i hjemmet av ikke-vestlig opprinnelse. Det ble tatt utgangspunkt i et semistrukturert intervju, og intervju spørsmålene er utformet i tråd med det teoretiske rammeverket for oppgaven,

med ett fokus på hva som fremstår av relevans for informantene selv. I analysen av datamaterialet har jeg benyttet meg av Malteruds (2018) systematiske tekstkondensering, og slik utarbeidet fire hovedkategorier som gir ett grunnleggende fundament for oppgavens diskusjon og resultater. Kort kan disse nevnes; «tilhørighet i en krysskulturell oppvekst», «identitet og verdiforankring», «kultur – nedarvet og kontekstuellet betinget» og «subjektiv erfaring av religion».

Resultater og konklusjon

Oppgaven resulterer i og munner ut i en forståelse av at kultur, og særlig ulike bakgrunner i forskjellige ikke-vestlige kulturer, gir en svært subjektiv forståelse og forklaring av individets ervervede livsverden. Det vises til variasjoner i informantenes beskrivelser av tilhørighet, identitetsdanning og tanker rundt religion og kultur. Allikevel fremkommer det noen fellestrekk som er med på å belyse hvordan den krysskulturelle identiteten og erfaringen påvirker individet. Som resultat av oppgaven fremgår det at en krysskulturell oppvekst bringer med seg egne betingelser som påvirker individet på en særegen måte. Det fremkommer at individets mulighet for å plassere egen tilhørighet er svært kontroversiell og motsigende, og det oppleves at særlig den religiøse forankringen i islam skaper en større tilhørighet i den hjemlige ikke-vestlige kulturen. Allikevel er individets norske tilhørighet av så stor betydning at den er med på å påvirke deres identitet, og det skildres slik at deres identitetsutvikling blir preget av sårbarhet og konflikt ettersom de står overfor ulike kulturer som henviser til ulike normer, verdier og regler. Empirien skildrer erfaringer hvor samfunnet møter informantene på en uhensiktsmessig måte, men også at informantene selv opplever seg som uforenlig med den ettertraktede høykulturen i samfunnet. Slik drøftes det hvordan jentene kan fremstå som balansekunstnere som på ulike vis tar ett aktivt ståsted i henhold til ulike kulturelle og religiøse forventninger.

Som hovedkonklusjon trekkes det frem at informantene erverver særegne livsbetingelser som er preget av deres krysskulturelle forankring. Individet har som resultat av sine erfaringer utarbeidet mekanismer som gjør at de kan adaptere seg til ulike kulturer, men allikevel viser empirien at de er særlig utsatt for en sårbarhet knyttet til det å føle seg annerledes og at man ikke tilhører på fullkomment vis i noen av kulturene.

Abstract

Theme, background and purpose

The theme of this master's thesis is cross-cultural experiences and affiliation, and how this affects identity development, religious thoughts, as well as perceived positioning and affiliation in the home and in society. The thesis is therefore located within the cross-cultural field. I chose this theme as a result of my positioning as an environmental therapist, which led to my desire to investigate the cross-cultural field as it is in need of a greater understanding of the conditions that affects and influences a cross-cultural upbringing. The aim of this thesis is to gain insight and knowledge of how young girls with a non-Western background experience the balancing of multiple cultures in a western society such as the Norwegian, as well as showing how it is experienced to relate to multiple cultures.

Thesis statement and research questions

The thesis statement can be considered as the most fundamental question of this paper, and it states as followed;

- ◆ How do young Norwegian cross-cultural girls experience balancing the different cultural and religious expectations set in their home and society?

To substantiate this issue, I have outlined the following research questions;

- ◆ How do young cross-cultural girls experience their own affiliation and identity?
- ◆ How does the individual's habitus and their position in the social space affect their participation in society and positioning in the home?

Method

This thesis is embedded in the field of human science, and therefore the qualitative research method. The empirical outline of the thesis has emerged as a result of qualitative interviews with four women, aged 19-29, from a given metropolitan area in Eastern Norway. All of the informants are second-generation immigrants who have grown up with a culture in the home of non-Western origin. The interviews are based on the semi-structured approach, and the interview questions were developed with regard to the theoretical framework of the thesis. It was also of importance to me as

the researcher to focus on what appears to be of relevance to the informants themselves. In the analysis of the empirical data, I have used Malterud's (2018) systematic text condensation, and thus prepared four main categories that provide a basic foundation for the discussion and results of the thesis. Briefly, these may be mentioned; "affiliation in a cross-cultural upbringing", "identity and personal values", "culture - inherited and contextually conditioned" and "subjective experiences of religion".

Results and conclusion

The thesis results in and culminates in an understanding that culture, and especially different understandings of non-Western cultures, provides a very subjective understanding and explanation of the individual's acquired experiences. Reference is made to variations in the informants' descriptions of affiliation, identity formation and thoughts about religion and culture. Nevertheless, there are some commonalities that help to elucidate how the cross-cultural identity and experience affect the individual in their participation in society, as well as the individual's positioning in the home. As a result of the thesis it appears that a cross-cultural upbringing brings with it its own conditions that affect the individual in a particular way. It appears that the individual's ability to place her own affiliation is highly controversial and contradictory, and it is portrayed that the close connection to Islam in particular creates a greater affiliation in the domestic non-Western culture. Nevertheless, the individual's Norwegian affiliation is so important that it contributes to influencing their identity, and it is portrayed that the development of their identity is characterized by vulnerability and conflict as they face different cultures that refer to different norms, ethics and values. Further, the study depicts experiences in which society meets the informants in a lacking manner, but also that the informants themselves feel incompatible with the highly sought after culture in society.

The main conclusion of the thesis states that the informants acquire distinctive living conditions that are characterized by their cross-cultural roots. The individual has, as a result of her experiences, devised mechanisms that enable her to adapt to different cultures. Yet, the empirical evidence shows that they are particularly vulnerable to the feeling of being different, and that their cultural belonging is adverse.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Abstract	5
Innholdsfortegnelse	7
Forord	10
1 Innledning	11
1.1.1 Tema og utvikling av problemstilling.....	12
1.2 Sentrale begreper	12
1.3 Temaets relevans for det krysskulturelle feltet	14
1.3.1 Bakgrunn – flere og flere som erfarer en krysskulturell oppvekst	15
1.4 Egen forforståelse.....	16
1.5 Oppgavens avgrensninger	17
1.6 Oppgavens videre oppbygning.....	18
2 Teoretisk rammeverk	20
2.1 Sentrale begreper som inngår i den teoretiske rammen	20
2.1.1 Kultur – en redegjørelse av kollektive betingelser.....	20
2.1.2 Religion – ett uttrykk for menneskets mening med tilværelsen?	21
2.1.3 Kultur og religion – en vakker symbiose?	22
2.2 Lill Salole – en teoretisering av <i>krysskulturelle</i> barn og unge	24
2.2.1 Krysskultur 24	
2.2.2 Tilhørighet – en kilde til identitetskonflikt?	25
2.3 Pierre Bourdieu og hans teoretiske syntese	29
2.3.1 Kapital – ett avgjørende begrep i samfunnets hierarki	30
2.3.2 Det sosiale rom – avgjørende for kapitalens betydning	31
2.3.3 Det sosiale felt – av betydning for den feltspesifikke kapitalen	33
2.3.4 Habitus – et system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner	34
2.4 Relevant forskning	35
2.4.1 Mitt arbeid i søket etter aktuell litteratur	35
2.4.2 Forskning som er av relevans for oppgaven	36
2.5 Avsluttende kommentar.....	39

3	Metode	40
3.1	Valg av metode og design.....	40
3.2	Vitenskapsteoretisk ståsted.....	41
3.3	Kriterier i henhold til utvalg av informanter.....	42
3.4	Det kvalitative forskningsintervjuet – intervjuets design.....	45
3.4.1	Intervjuguiden	45
3.4.2	Gjennomføring av intervjuene.....	47
3.4.3	Informantene – en kort presentasjon	49
3.5	Transkripsjon - en overføring av tale til tekst.....	50
3.6	Analysestrategi og metode	51
3.6.1	Systematisk tekstkondensering	52
3.7	Forskningsetikk	56
3.7.1	Intersubjektivitet	56
3.7.2	Refleksivitet	56
3.7.3	Reliabilitet	57
3.7.4	Validitet	58
3.8	Etiske hensyn	60
3.8.1	Konfidensialitet	60
3.8.2	Kravet til informert og fritt samtykke.....	61
3.8.3	Hensynet til mennesket som intervjues.....	61
3.8.4	Forskning på tvers av kultur.....	62
3.9	Kritisk vurdering av oppgaven og egen metodebruk	62
3.10	Avsluttende kommentar	63
4	Resultatet av analysen.....	64
4.1	Tilhørighet i en krysskulturell oppvekst.....	64
4.1.1	Søken etter tilhørighet – hvor er hjemme?.....	65
4.1.2	Tilhørighet blant likesinnede	66
4.1.3	Tilhørighetens kompleksitet	68
4.2	Identitet og verdiforankring	70
4.2.1	«Et ulikt verdisett»	70
4.2.2	Opplevelsen av å være annerledes.....	72
4.3	Kultur – nedarvet og kontekstuellet betinget	73

4.3.1	Irakisk kultur – Aylas fortolkning	73
4.3.2	Tyrkisk kultur – Emines fortolkning	75
4.3.3	Pakistansk kultur – Maryam & Farahs´ s fortolkning	77
4.3.4	Finnes det her en felles betegnelse på ikke-vestlig kultur?.....	79
4.4	Subjektiv erfaring av religion	79
4.4.1	Å være muslim i det norske samfunnet	79
4.4.2	Hijabens betydning og påvirkning	82
5	Diskusjon av sentrale funn	85
5.1	Tilhørighet – en kilde til sårbarhet?	86
5.1.1	Krysskulturell tilhørighet sett i lys av Bourdieus teoretiske prosjekt	88
5.1.2	Bourdieu & Salole - sett i lys av tilhørighetsbegrepet.....	90
5.2	Identitet og verdiforankring i et krysskulturelt perspektiv	91
5.2.1	Er vår identitet affisert av vår habitus?.....	93
5.2.2	En krysskulturell <i>identitet</i> , sett i lys av Saloles & Bourdieus begreper	94
5.3	Å leve med flere kulturer i det norske samfunnet.....	95
5.3.1	Kultur som en felles viten og fortolkende ramme	96
5.3.2	Kulturens betydning ved individets plassering i det sosiale rom.....	99
5.3.3	Kulturens betydning i individets livsverden	100
5.4	Islam – av stor betydning for oppgavens informanter	101
5.4.1	Religion – en del av kultur?	101
5.4.2	Islam – «en del av meg og min identitet»	102
5.4.3	Hijaben – hindrer den innpass i det norske samfunnet?.....	104
5.4.4	Religion – av større betydning enn kultur	104
5.5	Oppsummering av sentrale funn.....	105
6	Konklusjon	106
6.1	Forslag til videre forskning	109
	Referanser	111
	Oversikt over figurer	118
	Vedlegg 1: Tilbakemelding fra NSD.....	119
	Vedlegg 2: Samtykkeerklæring	122
	Vedlegg 3: Intervjuguide	125
	Vedlegg 4: Analyse – systematisk tekstkondensering	128

Forord

En reise og epoke i livet er med dette fullført. Jeg ser frem til å kunne fremlegge denne masteroppgaven, og ta i bruk det jeg har lært disse to årene ved USN Porsgrunn i mitt arbeid med krysskulturelle barn og unge.

En stor og velment takk rettes til de fire informantene som har vært villige til å dele av sine tanker og erfaringer i det jeg vil omtale som ett intrikat og sårbart tema. Denne oppgaven kan tolkes som ett resultat av deres frivillighet og oppofrelser, og den ville ikke vært til uten dere.

Det rettes en stor takk til min veileder, Åse Holmberg, som har bidratt med ett utrettelig engasjement og konstruktive innspill der jeg har behøvd det som mest. Dine veiledninger og tilbakemeldinger har vært svært berikende i en krevende prosess.

Tusen takk!

I tillegg må jeg rette en stor takk til både familie, samboer og venner som har støttet meg og oppmuntret meg underveis i prosessen. Dere har heiet meg frem når jeg har vært rådvill og stresset, og alltid vist interesse for det jeg skriver om. Tusen takk til alle sammen; ingen nevnt, ingen glemt!

Drammen, 27. mai 2020

Martine Åsly Andreassen

1 Innledning

Denne masteroppgaven har til hensikt å belyse krysskulturelle erfaringer til unge mennesker i dagens multikulturelle Norge, med ett særlig fokus på de unges opplevelse av å tilhøre en kultur i hjemmet, og en annen i møte med samfunnet. Oppgaven har som siktemål å se nærmere på identitetskonstruksjon og tilhørighet til unge jenter med en krysskulturell bakgrunn, og hvilke utfordringer og fordeler de selv opplever å stå overfor i dagens samfunn. Krysskulturelle barn og unge, også omtalt som Cross Cultural Kids, beskrives av Lill Salole (2020, s. 31) som barn og unge som på ulike måter har tilknytning til flere land og kulturer, og det kan anses som et begrep som beskriver en barndom preget av store kulturelle og sosiale kontraster. Den krysskulturelle erfaring er preget av flere tilhørigheter, flere språk, flere sett med verdier og det å på ulikt vis skille seg ut. Mitt prosjekt er å skildre disse kontrastene, og vise til den unike livsverdenen som barn og unge med en krysskulturell oppvekst må forholde seg til i det daglige.

Min interesse for det krysskulturelle har bestått fra tidlig alder med en nysgjerrighet tilknyttet de aspekter som hører med en krysskulturell oppvekst, men mitt ønske om å skrive en masteroppgave om temaet er særlig knyttet til min profesjon som miljøterapeut. Jeg ønsker å erverve mer kunnskap om de individuelle betingelsene en slik oppvekst medfører, for slik å møte ungdommen og deres familier på en mer hensiktsmessig måte.

Oppgavens tema forsøkes belyst gjennom kvalitative intervjuer med krysskulturelle ungdom, henholdsvis rekruttert i en norsk storby på Østlandet. I utgangspunktet så jeg for meg at hovedtematikken i denne masteroppgaven «*kun*» skulle handle om kulturelle erfaringer, men etterhvert som arbeidet skred frem kom jeg i møte med langt flere teorier, tanker og perspektiver enn jeg opprinnelig hadde sett for meg. Min tilgang til feltet har også vært av avgjørende betydning i den videre utformingen av oppgavens siktemål, ettersom informantene ble rekruttert fra et muslimsk miljø. På bakgrunn av dette stiller ungdommens tilknytning til islam sterkt. Oppgaven har derfor en forankring i de to sammenflettede begrepene kultur og religion, og jeg ønsker med det å skildre informantenes opplevelse av kulturelle kontraster i hjemmet og samfunnet, men også deres opplevelser knyttet til det å være muslim i det norske samfunnet.

1.1.1 Tema og utvikling av problemstilling

Formålet med dette prosjektet er å få innsikt i unge krysskulturelles erfaringer i henhold til det å tilhøre to ulike kulturer. Jeg ønsker særlig å belyse hvordan jenter med ikke-vestlig bakgrunn opplever å vokse opp i ett vestlig samfunn, her det norske. Temaet vil utforskes og diskuteres ut fra følgende overordnede problemstilling:

- ◆ *Hvordan opplever unge norske krysskulturelle jenter å balansere de ulike kulturelle og religiøse forventningene som stilles i hjemmet og samfunnet?*

Jeg ønsker også å benytte meg av to underordnede forskningsspørsmål for å underbygge hovedproblemstillingen og for å belyse noen av de kulturelle og sosiale kontrastene som ungdommen står overfor.

- ◆ *Hvordan opplever unge krysskulturelle egen tilhørighet og identitet?*
- ◆ *Hvordan påvirker individets habitus og deres posisjon i det sosiale rom deres deltakelse i samfunnet og plass i hjemmet?*

Mitt bidrag til det krysskulturelle feltet er dermed forankret i en norsk diskurs. Der hvor tidligere forskning på Cross Cultural Kids har vært nært knyttet til andre land og derav andre kulturer, ønsker jeg å skape ett bidrag som kan ses i lys av kulturelle kontraster sett i ett norsk perspektiv. Videre vil oppgavens teoretiske ramme redegjøre for begrepene habitus og det sosiale rom.

1.2 Sentrale begreper

Jeg ønsker her å redegjøre kort for enkelte begreper som er av relevans for den videre lesningen av oppgaven. Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2007, s. 2) skriver at et inkluderende samfunn forutsetter et inkluderende språk, og at ulike ordvalg både har betydning for den som omtales, samtidig som det påvirker folks holdninger. Jeg ønsker derfor å unngå betegnelser som stigmatiserer og setter mennesker i bås, samtidig som det er behov for kategorier som beskriver individets plassering i samfunnet samt deres ervervede livsverden.

Begrepet norskfødte med innvandrerforeldre ble utarbeidet av Statistisk Sentralbyrå (heretter omtalt som SSB) i 1994 og hadde som formål å gruppere den registrerte bosatte befolkningen (SSB, 2019). SSB (2019) definerer norskfødte med innvandrerforeldre som «personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og som har fire utenlandsfødte besteforeldre». Jeg benytter meg av begrepet for å skape ett tydelig skille fra deres foreldre, og presisere informantenes forankring i Norge.

Begrepet *ikke-vestlig bakgrunn* er utformet av SSB og blir brukt for å betegne personer som har innvandret fra Asia med Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og europeiske land utenfor EU/EØS (Høydal, 2008). Det er i mitt prosjekt sentralt for å skildre personer som lever med en kultur som skiller seg fra den norske. Statistisk Sentralbyrå har gått bort i fra betegnelsene vestlig / ikke-vestlig, da de mener at selve ordet gir inntrykk av rangordning mellom de to, samt en mangel eller ett fravær av noe i henhold til det å være ikke-vestlig (Høydal, 2008). Til tross for dette blir begrepet fortsatt brukt av regjeringen i 2019 (NOU 2019:19 s. 78), og jeg ønsker her å benytte meg av begrepet i den hensikt av å referere til ulikheter i henhold til opprinnelsesland og derav kulturell forankring.

Jeg vil nå gjøre ett kort forsøk på å beskrive begrepet flerkulturell, og knytte dette opp mot oppgavens begrep; krysskulturell. Et flerkulturelt samfunn beskrives av Thomas Hylland Eriksen (2018) som et samfunn som består av to eller flere grupper som betrakter seg selv, og anerkjennes av andre, som kulturelt forskjellig fra hverandre. Dette er barn som lever med flere innflytelser i sin oppvekst, og i all hovedsak handler det om en oppvekst preget av påvirkning fra flere kulturer. Innledningsvis i arbeidet med oppgaven brukte jeg selv begrepet flerkulturell både som søkeord i Oria, og ved omtale av oppgaven. Etterhvert som jeg fikk større innsyn i feltet ble jeg introdusert for Saloles (2013; 2018; 2020) bøker og teoretisering av begrepet krysskulturell, og jeg ønsker derfor å benytte meg av dette begrepet. Dette er på bakgrunn av at begrepet flerkulturell kan gi assosiasjoner til «lett identifiserbare deler som kan plukkes fra hverandre, mens begrepet krysskulturell viser til nettopp den unike sammensmeltingen eller miksen av verdenssyn som er kjernen i disse barnas oppvekst og utvikling» (Salole, 2018, s. 37). Jeg vil derfor benytte meg av begrepet krysskulturell, og presisere at dette er det faglige begrepet jeg ønsker å bruke på tvers av oppgaven. Begrepet flerkulturell kan dog anses å være mer brukt i det daglige, og det vil derfor brukes i oppgaven der

det er fremkommer, da særlig i møte med informantene som selv er mer vandt med denne begrepsbruken. Jeg vil redegjøre inngående for begrepet krysskulturell i oppgavens teoretiske ramme.

Videre er det tenkelig at en forventer å komme i møte med begreper slik som etnisk minoritet vs. majoritet i en oppgave som denne, men jeg ønsker å bevege meg bort ifra en slik kategorisering, ettersom jeg mener det er med på å stigmatisere og skape assosiasjoner til at denne gruppen ungdom er en underordnet gruppe, slik det fremkommer i begrepets definisjon (Wæhle, 2018). Jeg vil derfor benytte meg av begrepene norskfødt med innvandrerbakgrunn og ikke-vestlig bakgrunn der det er hensiktsmessig, samt begrepene krysskulturell og flerkulturell.

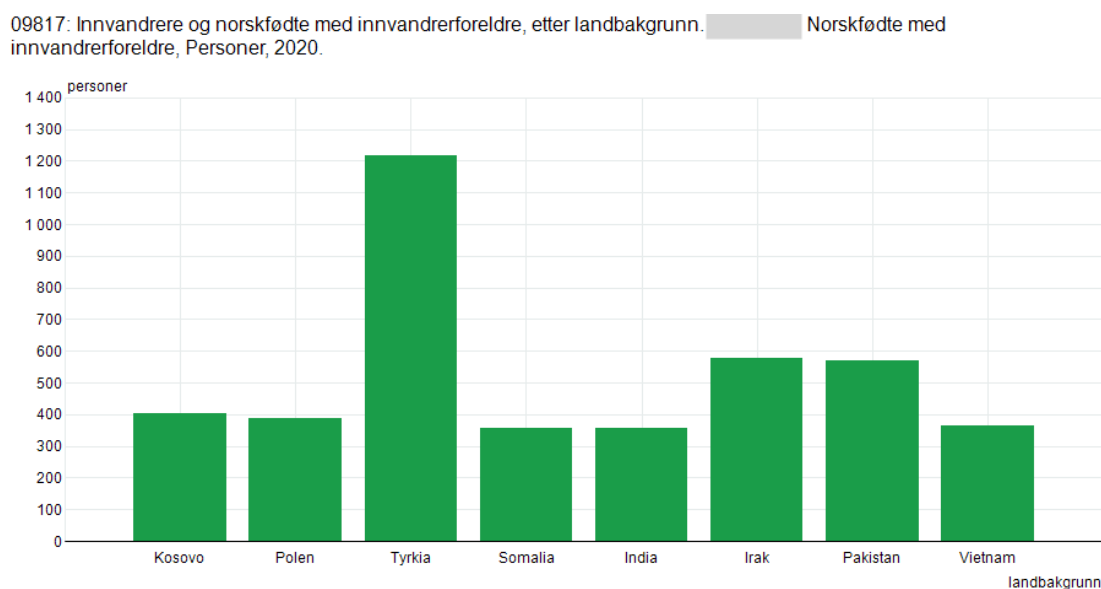
1.3 Temaets relevans for det krysskulturelle feltet

Norge er ett krysskulturelt land. Vi er en del av en globalisert verden, hvor meningsutvekslinger, ideer og kunnskap kan utveksles på tvers av landegrensener. På bakgrunn av denne globaliseringen, i tillegg til at vi i Norge stadig får flere annen generasjons innvandrere, er fenomenet med barn og unge som vokser opp og erfarer en krysskulturell oppvekst stadig mer utbredt (Salole, 2018, s. 28). Dette gjør fenomenet krysskulturelle ungdom særlig samfunnsaktuelt og interessant å undersøke, ettersom de utgjør og vil utgjøre en enda større del av den norske befolkningen i årene som kommer. Jeg ser også på det som svært givende da jeg i min rolle som miljøterapeut i en barne -og avlastningsbolig kommer i møte med familier og barn som har ett annet tankesett og verdsett enn hva jeg selv har. Mitt bidrag til feltet er derfor knyttet til et ønske om at vi som i vårt arbeid kommer i møte med krysskulturelle mennesker gir rom for både forskjeller og likheter. I arbeidet med barn og unge er det svært viktig at man gjør seg bevisst de ulike oppvekstvilkårene som unge med krysskulturell bakgrunn står overfor hver eneste dag, og som igjen påvirker de i møte med det norske samfunnet. Dette kan ses i lys av at «investering i gode oppvekstbetingelser for barn er en investering i fremtidens voksne» (Salole, 2018, s. 31). Ved å skape nok kunnskap rundt temaet vil man aktivt validere de unges opplevelser og slik bygge deres selvfølelse, på tvers av deres krysskulturelle opplevelser (Salole, 2018, s. 32). Forskere anbefaler at foreldre får mer kunnskap om unge krysskulturelles erfaringer og deres sosiokulturelle landskap (Bråten & Sønsterudbråten,

2017, s.7), og denne oppgaven anses som ett bidrag til denne mangelfulle samfunnsdiskursen.

1.3.1 Bakgrunn – flere og flere som erfarer en krysskulturell oppvekst

Norskfødte med innvandrerbakgrunn utgjorde nesten 189 000 ved inngangen til 2020 (SSB, 2020a), og utgjør en gruppe som er særlig interessant sett i et krysskulturelt perspektiv. De skiller seg fra sine foreldre ved at de har hatt hele sin oppvekst og det meste av sin sosialisering i Norge (Kirkeberg, Dzamarija, Bratholmen & Strøm, 2019, s. 3), og de lever slik med påvirkning fra flere kulturer. Denne kulturelle påvirkningen kan oppleves som svært individuelt betinget, og individets oppvekstvilkår er igjen avhengig av den spesifikke kulturen man vokser opp med. Jeg ønsker her å benytte meg av *Figur 1* for å vise til hvilke landbakgrunner og kulturer som er særlig representert i den aktuelle storbyen på Østlandet som undersøkelsen er utført i. Jeg har valgt å sensurere hvilken by dette gjelder med en grå boks, i henhold til å sikre kravet om konfidensialitet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 1– Norskfødte med innvandrerbakgrunn i en gitt storby på Østlandet, fordelt etter landbakgrunn (Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2020b).

I den aktuelle storbyen på Østlandet som disse tallene er hentet fra, er det totalt 7066 personer som er norskfødte med innvandrerbakgrunn, og av disse er det flest med tyrkisk, irakisk og pakistansk landbakgrunn (SSB, 2020b). Man ser også at unge med ikke-vestlig bakgrunn er klart overrepresentert, til tross for at landbakgrunner slik som

Polen begynner å få større feste i det norske samfunnet. På bakgrunn av dette har jeg gjennomført fire intervjuer med informanter fra disse tre landbakgrunnene, men utvalgsriteriet var dog kun knyttet til at informantene skulle ha ikke-vestlig bakgrunn. Jeg ser på det som svært givende at jeg har fått mulighet til å intervju informanter som representerer de tre landbakgrunnene som er høyest representert i byen som undersøkelsen er foretatt i, ettersom jeg anser det som viktig å gjøre en studie som er representativ for flest mulig. Ved å intervju personer med henholdsvis tyrkisk, irakisk og pakistansk landbakgrunn håper jeg at flest mulig vil kjenne seg igjen i studiens funn, men jeg er derimot bevisst på at studien ikke kan anses som generaliserende med tanke på dens kvalitative natur.

1.4 Egen forforståelse

Jeg ønsker her å beskrive min egen tilknytning til feltet, og belyse min egen forforståelse i henhold til det krysskulturelle. Jeg anser dette som svært viktig ettersom det er et intrikat tema som er mye oppe til debatt, og man må her være forsiktig med forutinntatte oppfatninger, særlig dersom man undersøker en kultur som skiller seg fra sin egen.

Jeg har selv vokst opp i en storby hvor svært mange av mine jevnaldrende er norskfødte med innvandrerbakgrunn, og som igjen har en krysskulturell bakgrunn. Min samboer gjennom 10 år er norskfødt med foreldre som har innvandret fra Tyrkia, og jeg vil derfor påpeke at jeg har hatt en tilgang til det krysskulturelle feltet over flere år. Jeg ønsker å trekke dette frem ettersom dette er en tilgang til feltet som man gjerne ikke forventer av en etnisk norsk forsker, og dette har gitt meg ett unikt innblikk i islamske verdier, og særlig den tyrkiske kulturen. Jeg mener dette er med på å dempe eventuelle fordommer til islam og andre kulturer, og at jeg møter feltet med ett svært åpent sinn. Allikevel er jeg svært bevisst på å unngå at mine egne personlige erfaringer og forestillinger blir for fremtredende eller for dominerende slik det fremkommer hos Grønmo (2017, s. 393), og jeg er svært opptatt av å utføre en analyse hvor jeg er bevisst på mine egne forutinntatte oppfatninger, både i henhold til den norske kulturen og andre kulturer.

1.5 Oppgavens avgrensninger

Jeg ønsker her å gi en kort beskrivelse av enkelte avgrensninger som er gjort i arbeidet med oppgaven.

Først og fremst er det blitt gjort en avgrensning i henhold til bruken av begrepet krysskulturell. Begrepet krysskulturell er svært vidt, og kan omfavne svært mange grupper i samfunnet. Unge krysskulturelle har alle slags hudfarger, religioner og nasjonaliteter (Salole, 2020, s. 34). De kan ha flyktning – og innvandrerbakgrunn, de kan være adopterte, urfolk eller ha flyttet til nye land pga. foreldrenes jobb. Jeg ønsker å avgrense bruken av begrepet krysskulturelle i denne oppgaven, og se det i lys av unge norskfødte med innvandrerbakgrunn.

Videre kunne jeg også ha valgt å benytte meg av andre termer slik som flerkulturelle barn, minoritetsbarn eller annengenerasjonsinnvandrere, men jeg finner Saloles (2013; 2018; 2020) inkluderende bruk av «*krysskulturelle barn*» som langt mer dekkende og inkluderende i dagens Norge. Jeg ønsker å ta avstand fra en stigmatiserende kategorisering av denne gruppen i samfunnet, og heller gi rom for at vi kan se det unike ved hvert individ, og anerkjenne det at de lever under påvirkning fra flere kulturer. På bakgrunn av dette falt valget på begrepet *krysskultur*.

Videre er det også gjort en avgrensning i henhold til kjønn. Kjønn som variabel er av avgjørende betydning i henhold til kulturelle forventninger og press i hjemmet, og jenter opplever ofte andre forventninger i hjemmet, enn sine brødre (Aarset et al., 2008, s. 14). Oppgaven er derfor avgrenset i henhold til det kvinnelige kjønn, og jeg ønsker slik å gi en beskrivelse av en krysskulturell oppvekst som er representativ for jenter/kvinner.

På grunn av oppgavens omfang så jeg også ett behov for å avgrense min teoretisering og bruk av religion, og da særlig islam. Temaet tilknyttet religion og islam vokste frem i møtet med informantene, og ettersom dette var noe som særlig påvirker deres hverdag så jeg viktigheten av å ha det med i oppgaven. Jeg vil derimot påpeke at jeg ikke har hatt mulighet til å gi islam noen rettfærdig rolle i oppgaven, ettersom oppgavens problemstilling er knyttet til både kulturelle og religiøse aspekter ved informantenes livsverden. Religion og kultur er dog svært sammenflettet og det kan hevdes at kulturbegrepet inkluderer religion (Krogseth, 2009, s. 39), og jeg ønsker derfor i oppgaven å beskrive religionens rolle i informantenes livsverden.

1.6 Oppgavens videre oppbygning

I kapittel 2 presenteres det teoretiske rammeverket. Det gis her en introduksjon til ulike teorier som kan knyttes opp mot oppgavens datamateriale. Den teoretiske rammen kan anses og vil presenteres i fire deler, for slik å skape en bedre presisjon og inndeling av de ulike teoretiske begrepene. Innledningsvis som del én (1) av den teoretiske rammen redegjør jeg for den teoretiske forankringen til begrepene *kultur* og *religion*, før jeg redegjør for sentrale skjæringspunkter mellom disse begrepene. Dette er av relevans for oppgaven, da det er to svært flytende begreper, og jeg så ett behov for å skape en tydelig forståelse av hvordan disse blir brukt i oppgaven. Deretter presenterer jeg i del to (2) Saloles (2013; 2018; 2020) teori om krysskultur, og da særlig hvilke ressurser og dilemmaer som er knyttet til en krysskulturell oppvekst. Saloles teoretiske rammeverk egner seg svært godt i denne oppgaven, da jeg ønsker å utforske informantenes erfaringer med en krysskulturell oppvekst. Del tre (3) av den faglige rammen gir en innføring i Bourdieus (Bourdieu, 1995; Aakvaag, 2008; Wilken, 2015) teori om begrepene habitus, kapital, det sosiale rom og det sosiale felt. Denne teoretiske rammen er utvalgt av to grunner. Først og fremst ønsket jeg å få vite mer om hvilken rolle våre kroppsliggjorte disposisjoner utgjør, og hvordan de påvirker en krysskulturell oppvekst. I tillegg fremkom det i oppgavens empiri funn som er særlig interessante å undersøke i lys av disse begrepene. Den faglige rammen avsluttes i del fire (4) ved å gi ett innblikk i tidligere forskning som er aktuell i henhold til oppgavens problemstilling. Det beskrives her en mager tilgang på fagfellevurdert vitenskapelig forskning som sier noe om den krysskulturelle erfaringer til unge annengenerasjons innvandrere, hvilket har gjort at mine søk har ledet frem til ulike forskningsrapporter.

I kapittel 3 presenteres den kvalitative metoden, vitenskapelig ståsted og hva som ligger til grunn for mine metodiske valg i oppgaven. Her redegjør jeg inngående for valg knyttet til intervjuguide, utvalg, intervju og transkripsjon. Fokuset ligger her på de valg jeg har gjort i forbindelse med oppgaven, både i henhold til kvalitativ metode og det videre analysearbeidet. Jeg trekker frem sentrale aspekter ved Malteruds (2018) systematiske tekstkondensering, og beskriver hvordan denne analysemetoden er blitt brukt i oppgavens analytiske arbeid. Dette analysearbeidet ga fruktbart materiale i form av fire hovedkategorier som anses som relevant for å besvare oppgavens problemstilling. Disse forklares her eksplisitt, og gir grunnlag for det videre arbeidet i

oppgaven. Til slutt viser jeg til sentrale valg jeg har gjort i henhold til forskningsetikk samt hvilke etiske hensyn jeg har tatt i arbeidet med oppgaven. Jeg vil også reflektere rundt min bruk av kilder og gi en kritisk vurdering av egen metodebruk.

Kapittel 4 har som formål å presentere intervjumaterialet og sentrale funn. Datamaterialet presenteres her systematisk, og funn som er gjort i forbindelse med oppgavens hovedkategorier beskrives nøye. Jeg viser her til sammenfatninger av sentrale aspekter ved informantenes livsverden, samtidig som jeg viser til sitater der jeg anser det som relevant. Dette kapitlet anses som en systematisk gjennomgang av informantenes utsagn og erfaringer. Jeg har valgt å adskille dette kapitlet fra kapittel 5, for å skape en presis forståelse av informantenes utsagn, og heller drøfte dette i lys av oppgavens teoretiske rammeverk i ett eget dedikert kapittel.

Kapittel 5 fungerer dermed som oppgavens analyse. Her drøftes dataene i lys av den teoretiske rammen og oppgavens utvalgte problemstilling. Kapitlet er inndelt og blir drøftet i lys av de fire hovedkategoriene som ble presentert i kapittel 4. Dette har jeg gjort for å skape en ryddig og konsis gjennomgang av empiriens viktigste disposisjoner. Jeg har trukket frem de mest sentrale aspektene ved den teoretiske rammen der hvor jeg har ansett det som mest relevant på tvers av de fire hovedkategoriene. Dette har jeg gjort for å skape en god avgrensning i prosjektet, og slik trekke frem teori og tidligere forskning der hvor det anses som gyldig og relevant. Teori, relevant forskning og egen undersøkelse settes her i sammenheng.

I kapittel 6 avrundes oppgaven med en omtale av oppgavens mest sentrale funn og studiens konklusjon. Jeg vil kort skissere noen tanker rundt ideer for videre forskning, og slik se oppgaven i lys av en større kontekst.

2 Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg presentere det teoretiske rammeverket som ligger til grunn for oppgaven. Den teoretiske rammen presenteres som nevnt i fire deler, henholdsvis; begrepene kultur og religion, Saloles (2013; 2018; 2020) teori om krysskultur, Bourdieus (Bourdieu, 1995; Aakvaag, 2008; Wilken, 2015) teoretiske prosjekt, og til slutt gis det innsikt i relevant forskning på feltet. Jeg vil nå redegjøre for disse delene.

2.1 Sentrale begreper som inngår i den teoretiske rammen

Begrepet kultur anses som oppgavens grunnleggende fundament, og det har på denne måten dypest forankring på tvers av oppgaven. Men etterhvert som empirien vokste frem, så jeg ett behov for å beskrive ett teoretisk rammeverk tilknyttet religion, og religionens plass i henhold til kultur. Jeg vil derfor redegjøre for begrepet kultur, og forsøke å skape en kort og presis redegjørelse av begrepet religion. Jeg vil dog påpeke at jeg ikke vil foreta en dyptgående og rettferdig presentasjon av oppgavens religiøse forankring; her islam, men jeg ønsker å gi leseren en forståelse av hvordan kultur og religion spiller en stor rolle i oppveksten til krysskulturelle barn med ikke-vestlig bakgrunn.

2.1.1 Kultur – en redegjørelse av kollektive betingelser

Kultur kan defineres som «den komplekse helhet av forestillinger og praksisformer som fortolkende og forandrende videreføres innenfor et fellesskap» (Krogseth, 2009, s. 32). Kultur kan ifølge Krogseth (2009, s. 33) ses som det som integrerer et individ i det kulturelle fellesskapet, og kulturen vil derfor kunne være både det individet gjør, men det innebærer også de kollektive betingelsene for hva individet gjør. Begrepet kultur kan ikke defineres entydig, og kan brukes i mange forskjellige sammenhenger og forstås på forskjellige måter. Kultur kan uttrykke både helhet og enhet, men den vil også kunne vise til spenninger og kontraster (Krogseth, 2009, s. 33).

Til tross for at kultur er en del av vår menneskelige kontekst, og noe vi omringes av uten at vi tenker over det, så legger det føringer for våre handlinger, og hva vi anser som rett og galt. Lone A. Sperschneider og Mette Mølgaard (2007 s.12) skriver at kulturbegrepet kan anses som en felles viten som deles av en spesifikk gruppe på ett

gitt tidspunkt. Det fremkommer at kultur ikke er statisk, men at kultur utvikler seg i takt med den samfunnsmessige utviklingen (Sperschneider & Mølgaard, 2007, s. 12). Med andre ord er begrepet kultur i stadig endring, og din oppfatning av norsk kultur kan skille seg fra min, men allikevel sier den noe om de sosiale premissene vi forholder oss til.

Salole (2018, s. 65) beskriver kultur som en «sekkebetegnelse på hvordan mennesker tolker, forstår og organiserer verden rundt seg», og forståelsen av kultur kan ses som ett sett med verdier, idealer og normer som skapes og vedlikeholdes av menneskene som lever i det samme samfunnet. Kultur vedlikeholdes, overføres, endres og utvikles over tid, i møte med andre kulturer og fra generasjon til generasjon (Salole, 2020, s. 20; Krogseth, 2009, s. 32). Torgersen (2005, s. 11) påpeker at kultur er viktig for mellommenneskelig kommunikasjon, og at det gir en følelse av tilhørighet og en større ramme for å både forstå seg selv og andre.

2.1.2 Religion – ett uttrykk for menneskets mening med tilværelsen?

Å skulle beskrive begrepet religion er en krevende og mangefasettert oppgave, og kan anses som et svært delikat begrep å redegjøre for ettersom det er av stor betydning for så mange, men samtidig på så mange ulike måter.

Begrepet *religion* karakteriserer menneskers forhold og forpliktelser til sin gud (Gilhus, 2009, s. 19). Den britiske antropologen Edward B. Tylor definerte blant annet religion som *troen på overnaturlige vesener* (Gilhus & Mikaelsson, 2001, s. 24). Karl Marx mente derimot at religion var «opium for folket» og at det var med på å pasifisere samfunnet, mens Durkheim anså religion som en funksjon som holder samfunnet sammen (Grimen, 2010, s. 166). Slik er religionsbegrepet tolket forskjellig, på lik linje som det har forskjellig kraft i individets livsverden. Allikevel vil jeg argumentere for at religion kan anses som et uttrykk for menneskets forsøk på å finne ett svar på spørsmålet om grunnlaget for sin eksistens, og meningen med tilværelsen (Brunvoll, 2009, s. 46).

Videre vil jeg argumentere for at religiøs tilknytning er i stadig endring i Norge (NOU 2013:1, s. 49). Norge er et sekularisert land, hvor religion i seg selv står svakt og anses som et privat anliggende. Kristendommen har lenge hatt en særstilling i Norge, men religiøs forankring er blitt stadig mer sammensatt og mangfoldig. Rasmussen,

Bangstad, Jacobsen og Groth (2019) skriver at det religiøse livet i Norge bærer preg av nye former for religiøsitet, og en økt tilflytting av personer med en annen religiøs bakgrunn. Innvandrerguppen, her informantenes foreldre, som er av relevans for denne oppgaven har en religiøs tilknytning til islam. Informantene og familiene deres kommer fra land hvor religion har en viktig funksjon i hverdagen, og hvor en kollektivistisk livsstil står sentralt med storfamilien i fokus. Religiøse uttrykk kommer ofte til syne i levesett, og man ser i denne forbindelse ett nært forhold til både familien, men også lokalsamfunnet, og en oppvekst preget av religiøse ritualer slik som trosbekjennelsen, den rituelle bønne og fasten (Arnesen, udatert).

Jan-Olav Henriksen (2009, s. 76), skriver at «det er hevet over tvil at religion har betydning for menneskers identitet». Religion er en del av det vi er og det vi bærer med oss. Det kan tydelig fremvises ved bruk av kulturelle drakter slik som burka og hijab, og det kan bæres diskret som ett kors rundt halsen. Religionen formidler både symbolske og emosjonelle aspekter ved individet. Henriksen (2009, s. 85) hevder at den religiøse forståelsen av mennesket, som er skapt i Guds bilde, kan ha avgjørende betydning for utviklingen av menneskets identitet, og utgjør deretter en universell bestemmelse av hvem mennesker er. Mennesker med liknende religiøs identitet og samme kulturelle bakgrunn, vil derfor kunne oppleve tilhørighet hos hverandre, og en forankring i det samme etiske verdisetet.

Gilhus (2009, s. 23) hevder at til tross for at religion spiller en betydelig rolle i individets hverdag, særlig hos de med en kollektiv forankring, kan religion dog ikke betraktes som en essens, men heller som ett resultat av kulturelle vendinger. Slik er religionsbegrepet nært tilknyttet kulturbegrepet, og jeg vil nå gjøre ett forsøk på en forholdsbestemmelse mellom de to begrepene.

2.1.3 Kultur og religion – en vakker symbiose?

«Få, om noen, av humanioras hovedbegreper har vist seg så vanskelig å definere som kultur og religion» (Krogseth, 2009, s. 32). Jeg anser i denne oppgaven både religion og kultur som en subjektiv erfaring, men jeg har allikevel prøvd å skissere noen av hovedtrekkene ved begge begrepene. Dette avsnittet vil forsøke å skissere noen av de sentrale skjæringspunktene mellom kultur og religion.

Brunvoll (2009, s. 7) hevder at det neppe finnes et utkast til en kultur uten

religion. Kulturbegrepet inkluderer ifølge Krogseth (2009, s. 39) religion, og han hevder at religion, som et eget kulturelt symbolsystem, derfor hører med i beskrivelsen av kultur. Religion har på denne måten alltid vært ett meningsbærende element i det kulturen gir uttrykk for (Brunvoll, 2009, s. 7), og man kan regne religion som en undergruppe av kultur (Gilhus, 2009, s. 22).

I tråd med den økte innvandringen til Norge blir skillet mellom religion og kultur utfordret. Det som tidligere var ett veletablert skille i det sekulariserte og norske samfunnet, har med tiden blitt problematisert gjennom den økte migrasjonen og det faktum at det norske samfunnet kommer i møte med mennesker fra andre kulturer, samtidig som det oppstår en fornyet refleksjon over religionens rolle i samfunnet (Brunvoll, 2009, s. 7). I vår samtid kan man også se prinsippet om religionens kulturintegrasjon, og hvordan unge muslimer med tilhørighet i både den norske kulturen og en annen kultur i hjemmet, utfordrer kravene i islam, og velger å tilpasse sin religiøse erfaring deretter. Dette er nært forbundet til inntak av alkohol, sex før ekteskap / dydighet og bruk av sjal.

Med den økte migrasjonen og ett mer multikulturelt Norge følger det også med problematiske aspekter når ulike kulturer og religion møtes. Bringeland (2009, s. 14) skriver at til tross for at ulike muslimske miljø i vestlige land har åpnet seg for moderne impulser og andre levesett, så reagerer de fortsatt på det de selv anser som umoralske kulturer og levesett. Dette kan være nært knyttet til bekledning, inntak av alkohol og svin, men også den ulike forankringen i henhold til individualisme og kollektivismen. Den muslimske kulturen og dens forankring i kollektivismen, har her mye større betydning for individets rolle. De eldste er der spesielt viktige, og deres meninger tillegges stor vekt. Helt fra barn er små tildeles de rettigheter og plikter gjennom den rollen de har som enten storebror eller lillesøster. Begrepene respekt og ære anses som dominerende, og ære ligger her i det ytre, altså hvordan ting tar seg ut i omgivelsene (Dahl, 2019).

Oppsummerende ser man altså at religionsbegrepet er nært tilknyttet kultur, og slik kan religion anses som ett av de mest grunnleggende fundamentene innad i en spesifikk kultur. Særdeles kort har jeg også vist til hvordan den islamske tro og kollektivistiske kulturen skiller seg fra det den sekulariserte og individualistiske norske kulturen.

2.2 Lill Salole – en teoretisering av *krysskulturelle* barn og unge

Jeg vil nå bevege meg over i del 2 av det teoretiske rammeverket. Jeg vil her redegjøre for Saloles (2013; 2018; 2020) teoretisering av begrepet krysskulturell, og hvilken ramme dette gir for barns oppvekst i ett krysskulturelt miljø.

Salole har selv vokst opp på tvers av land og kontinenter, og beskriver en oppvekst hvor hun ble eksponert for levesett, kulturer og språk som hun ikke helt kunne forstå ut ifra de referanserammene hun selv hadde (Salole, 2018, s. 23). Hun utviklet en bok for de barn som ikke helt passer inn i forhåndsbestemte kategorier, og som skal finne ut av hvem de er og hva de står for, på kryss og tvers av kultur og religion (Salole, 2018, s. 25). Dette anser jeg som svært passende i lys av mitt eget prosjekt.

Videre vil jeg også redegjøre for Saloles (2020) definisjoner og drøftelser tilknyttet begrepet tilhørighet. Dette er på bakgrunn av at hennes tolkning av begrepet tilhørighet er nært knyttet til oppgavens problemstilling og forankring i en krysskulturell oppvekst. Som en del av dette vil jeg redegjøre for begrepet identitet og ekspandert sosialisering, da dette er nært knyttet til individets opplevelse av tilhørighet og krysskultur.

2.2.1 Krysskultur

Krysskulturelle barn er «barn som har levd eller lever med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av barndommen» (Salole, 2018, s. 46). Det kan beskrives som blandingen som oppstår når to eller flere forskjellige levesett og verdensforståelser møtes (Salole, 2020, s. 25). Krysskulturelle barn kan oppleve ett sterkt press fra flere kanter om å leve opp til ulike forventinger, idealer og normer (Salole, 2020, s. 154), og de kan også oppleve å skille seg ut, og føle seg annerledes enn menneskene rundt seg. De kan føle seg annerledes fra folk i alle samfunn og kulturer de har tilknytning i, samtidig som andre rundt de kan kategorisere de som annerledes. (Salole, 2020, s. 159). Utviklingen av begrepet er skrevet av Salole (2018, s. 30) med den intensjon «å fremheve potensialet og styrkene som er assosiert med en barndom preget av påvirkning fra flere kulturer, (...) og med den hensikt å normalisere en krysskulturell oppvekst».. Med andre ord tar jeg ikke i bruk dette begrepet for å skape ett skille mellom oss og dem, men jeg ønsker å sikre en teoretisk forankring i ett begrep

som spesifikt sier noe om de forholdene som barn med regelmessig påvirkning fra flere kulturer opplever.

Oppsummerende vil jeg altså understreke at oppgavens teoretiske bruk av en krysskulturell identitet og oppvekst stammer fra denne tematiseringen.

2.2.1.1 Liminaltilstanden – ett aspekt ved å tilhøre det krysskulturelle

En krysskulturell oppvekst er preget av forskjellig påvirkning fra flere ulike hold, og bringer med seg ulike forventninger og krav om å passe inn. På denne måten skriver Cockburn (2002; referert i Salole, 2018, s. 87) at en jevn påvirkning fra flere kulturer med en vid variasjon av skikker, vil gi barna en flytende opplevelse av tilhørighet. Dette kan forklares som liminaltilstanden – en tilhørighet mellom her og der (Shaetti & Ramsey, 1999; referert i Salole, 2018, s. 88). Dette resulterer i en oppvekst hvor man må forvalte erfaringen med å være både innenfor og utenfor i store deler av livet. Dette kan forklares ved at mennesker som vokser opp innenfor samfunnets hoved kultur, erverver de normene, verdiene og skikkene som er forventet å kunne gjennom sine daglige erfaringer, mens krysskulturelle barns virkelighetsforståelse er preget av flere kulturer, og mange motsetningsfulle verdiuttrykk (Salole, 2018, s. 87). De har derfor ikke det erfaringsgrunnlag og den verdisetningen som trengs for å passe helt og holdent inn i det norske samfunnet, og når de besøker foreldrenes hjemland opplever de å ikke inneha tilstrekkelig kunnskap om de normer og regler som følges der. Dette kan være en kilde til sårbarhet.

2.2.2 Tilhørighet – en kilde til identitetskonflikt?

Jeg velger å trekke frem begrepet tilhørighet som en del av min teoretiske forankring ettersom dette er nært knyttet til oppgavens problemstilling.

«Tilhørighet er basert på erfaringer og hvilke tanker, verdier, og hvilket språk og hvilken oppførsel du kjenner deg igjen i. Det preges også av hvor du kjenner referanser og koder, finner anerkjennelse og hvor du opplever inkludering» (Salole, 2020, s. 25). Med andre ord er ikke tilhørighet en statisk opplevelse, men heller noe som erfares av den enkelte. Opplevelsen av tilhørighet bygger dermed på subjektive opplevelser og følelser.

I henhold til oppgavens prosjekt har en barndom preget av krysskultur enkelte

utfordringer når det kommer til tilhørighet. «Store motsetninger, miljøbytter og andre menneskers holdninger kan skape forvirring om identitet og tilhørighet» (Salole, 2020, s. 9). Ett individs tilhørighet kan dermed bli særlig preget av kontraster, dersom man vokser opp i en kulturmiks, og man blir påvirket av ulike normer, koder og skikker på tvers av disse kulturene. Dersom man ikke forstår eller kjenner seg igjen i disse kodene og har kjennskap til hva som er aktuelt i samfunnet, kan man oppleve det Salole (2020, s. 127) omtaler som kulturelle hull. Her kan individet for eksempel oppleve å le av vitser en ikke skjønner, hvilket er med på å skape sårbarhet og en følelse av utenforskap. Disse kulturelle hullene kan også være med på å skape en tilhørighet som skifter, og individets tilhørighet er preget av hvem man er med og hvor man er. Enkelte kjenner mest tilhørighet til land x når de befinner seg i land y, mens andre føler en forsterket tilhørighet til land y når de befinner seg i land x (Salole, 2020, s. 128). Med dette menes det at enkelte kjenner seg mest igjen i foreldrenes kultur mens de er i Norge, mens når de ankommer foreldrenes hjemland, så identifiserer de seg som norske.

På ett mer grunnleggende nivå kan tilhørighet knyttes til noe så enkelt som lukten av bestemte matretter, eller feiringer av bestemte høytider som vi er vant til. Tilhørighet kan på denne måten knyttes til røtter og arv, og påvirkes igjen av hvor familien din kommer fra, og hvilke verdier og tradisjoner man har vokst opp med (Salole, 2020, s. 120).

Videre gir tilhørighet blant likesinnede trygghet og støtte i det å kjenne at andre kan bekrefte ens opplevelse og tanker (Salole, 2020, s. 133). På bakgrunn av dette søker mange kontakt med andre barn med krysskulturell bakgrunn, og opplever det som givende å mengde seg med andre som lever med det samme verdisetet og de samme reglene i hjemmet (Salole, 2020, s. 136). Når man opplever å føle seg avvist, usynliggjort eller ikke forstått vil man også på naturlig vis trekkes mot de man opplever at er lik en selv (Salole, 2018, s. 220). Dette kan forklare hvorfor mange med den samme etniske bakgrunnen finner vennskap hos hverandre.

2.2.2.1 Tilhørighetsparadokset

Tilhørighetsparadokset kan beskrives som en tilhørighet som oppleves som motsetningsfull. Salole (2020, s. 25) skriver at du både tilhører og ikke tilhører, du føler deg både inkludert og ekskludert, og din tilhørighet endrer seg avhengig av tid, sted og

hvem du er sammen med. Salole (2020, s. 40) presiserer at alle krysskulturelle barn er ulike, og de utfordrer sin identitet på ulike måter, men allikevel finnes det noen likheter. De opplever å måtte forsvare sin tilhørighet og tilstedeværelse, og de har erfaringer med identitetstap og annerledeshet (Salole, 2020, s. 40).

Tilhørighetsparadokset kan også knyttes til tilhørighetens kompleksitet. Salole (2020, s. 121) skriver at mange krysskulturelle barn opplever at foreldrene eller de i miljøet rundt er opptatt av at barna ikke skal bli for norske, mens andre kjenner seg igjen i at foreldrene ønsker at de skal være norske, men at de ikke blir akseptert som «norsk nok» i resten av samfunnet. Denne kompleksiteten kan også beskrive de som regnes som «norske nok» i samfunnets øyne, samtidig som de ikke identifiserer seg som norsk selv.

2.2.2.2 Krysskulturell identitet

Identitet er nært knyttet til tilhørighet, og kan beskrives som det som kjennetegner deg, og gjør deg til den du er. Identiteten vår sier noe om hvordan vi oppfatter oss selv, og hvordan andre oppfatter oss (Salole, 2020, s. 25). En krysskulturell identitet preges av mange ting, slik som motsetningsfulle forventninger og forskjellige verdsett. En krysskulturell oppvekst vil her være påvirket av ulike oppfatninger og forventninger til individet, på tvers av kulturene den enkelte vokser opp med. Identitetsforvirring oppstår når barnet mangler aksept eller anerkjennelse for sin tilhørighet, eller mangler muligheten til å utforske alle sine sider (Salole, 2020, s. 212).

Videre påpeker Salole (2020, s. 220) at individer med en krysskulturell bakgrunn kan bruke ekstra lang tid å utvikle sin identitet, ettersom det er så mange ulike «puslespillbrikker» og påvirkninger å finne ut av og sortere. Dette kan resultere i ett forsinket opprør, hvor man tar ett oppgjør med de regler, verdier og tankesett som en er vokst opp med (Salole, 2020, s. 221), og man får ett behov for å ta avstand fra sine oppvekstrammer. Salole (2018, s. 262) hevder i denne forbindelse at det faktisk at «det ofte tar lengre tid for krysskulturelle barn å finne ut av identitets – og tilhørighetsforhold bør ses som et uttrykk for flersosialisering, og ikke for avvik». Dette kan allikevel være kilde til konflikt, og skape sårbarhet mellom foreldre og barn, og det skildres ett ultimatum om å enten forholde seg til familiens verdenssyn, eller å velge samfunnets levemåte (Salole, 2018, s. 251). Dette kan igjen lede til enten en brutt

forbindelse med familien eller samfunnet, og uavhengig av hva de velger vil de oppleve å miste en stor del av seg selv og sin identitet. I denne forbindelse skriver Salole (2020, s. 225) at nøkkelen til en sunn krysskulturell identitet er «å klare å romme flere sannheter og forskjellige virkeligheter, og finne ut hvilken plass det har og skal ha i ditt liv» (Salole, 2018, s. 250). Med andre ord er identitetskonstruksjonen blant krysskulturelle svært sammensatt, og det er i denne forbindelse ett behov for å legge til rette for at barna kan utvikle evnen til å forene disse ulike verdenene.

2.2.2.3 Sosialisering & ekspandert sosialisering

Sosialisering kan forklares som prosessen der «barnet utvikler seg som et unikt individ, og på samme tid blir en del av sitt samfunn og sin kultur» (Frønes, 2006, s. 24). Det kan beskrives som en prosess hvor man påtar seg verdier, trossystemer og atferd i ett gitt miljø. I likhet med Bourdieus teori om habitus og den kroppsliggjorte disposisjon, handler sosialisering om hvordan det som omgir oss blir en del av vår oppfatning av virkeligheten, nærmest uten at vi bemerker det selv. Familien er også sentral for barnets sosialisering, ettersom barnet gjennom denne arenaen kan tilegne seg samfunnets verdier, normer, regler og tenkemåter (Frønes, 2011, s. 18). Dermed skapes og bekreftes barnets referanserammer via sosialiseringsprosessen, ved at de speiler seg i familien og storsamfunnet – og slik forsøker å finne gjenkjennelse for sine holdninger og akseptert atferd (Salole, 2018, s. 139).

I denne forbindelse vil krysskulturelle barn sosialiseres inn i flere kulturer på en gang, både den norske og foreldrenes medbrakte kultur, og slik oppleve det som omtales som ekspandert sosialisering. Ekspandert sosialisering vil si at «barnet påtar seg verdier, trossystemer og atferd fra flere samfunn eller miljøer» (Salole, 2018, s. 139). På denne måten vil barnets referanserammer både skapes og bekrefter på tvers av ulike kulturer, og som en følge av dette vil de oppleve en manglende tilknytning og gjenkjennelse på alle sine arenaer. Dette kan ses i lys av tilhørighetsparadokset.

2.3 Pierre Bourdieu og hans teoretiske syntese

Jeg vil nå bevege meg over i del 3 av den teoretiske rammen i oppgaven. I oppstartsfasen av arbeidet med oppgaven utformet jeg ett ønske om å drøfte og tolke hvordan en krysskulturell oppvekst kan ses i lys av Pierre Bourdieus (Aakvaag, 2008, s. 148 - 171) teori om den kroppsliggjorte habitus, og hvordan vår *habitus* blir formet av det krysskulturelle. Jeg vil også redegjøre for Bourdieus (Aakvaag, 2008, s. 148 - 171) teori om *det sosiale rom, sosiale felt og kapital*.

Bourdieu hadde som prosjekt å avdekke ikke-erkjente og miserkjente former for makt og dominans i samfunnslivet (Aakvaag, 2008, s.148). Bourdieu ønsket å ytterliggjøre skillet mellom subjektivistisk og objektivistisk sosiologi, ved å først foreta ett brudd med objektivismen, deretter subjektivismen. Bourdieu så på disse bruddene som en nødvendighet for å løse aktør/struktur problemet, som er det viktigste teoretiske motsetningsparet innenfor sosiologien (Aakvaag, 2008, s. 30). Aktør/struktur problemet er ifølge Gunnar C. Aakvaag (2008, s. 30) et spørsmål om hva som har kausal forrang i samfunnslivet. Med andre ord om det er aktøren eller strukturen som er den første beveger i samfunnet. Bourdieu mente også at både subjektivismen og objektivismen er mangelfulle hver for seg, og ønsket dermed å forene viktige innsikter fra begge tradisjonene (Aakvaag, 2008, s. 148). Bruddet ble derfor også forklart som ett forsøk på å avdekke sosiale strukturer og den kompetente aktøren (Aakvaag, 2008, s. 148).

Subjektivismen tar utgangspunkt i «kreative og selvstendige aktører som på en kompetent og fri måte konstruerer den sosiale verden nedenfra-og-opp» (Aakvaag, 2008, s. 149). I lys av oppgavens problemstilling vil dette kunne være unge krysskulturelle som ikke lar seg påvirke av kulturelle konstruksjoner, og som former sin egen livsverden. Objektivismen tar utgangspunkt i «objektive sosiale strukturer som eksisterer utenfor og uavhengig av den enkelte aktør. Han hevder at slike strukturer styrer aktørens handlinger ovenfra-og-ned» (Aakvaag, 2008, s. 149). I denne forbindelse vil man eksempelvis se det motsatte, at individet lar sin livsverden preges av kulturelle retningslinjer og konstruksjoner.

Videre strekker Bourdieus teoretiske prosjekt seg på tvers av hans teori om sosiale felt, det sosiale rom og kapital, som en del av det nødvendige objektivistiske bruddet. Det objektivistiske bruddet er ifølge Bourdieu nødvendig for at den som skal

studere et utsnitt av den sosiale virkeligheten er bevisst på den kunnskapen som individet har om seg selv og sin egen livssituasjon, og som en bringer med seg til alle tider. Det objektivistiske bruddet med aktørens hverdagskunnskap er nødvendig for at en skal kunne komme på sporet av objektive sosiale sammenhenger, uten at man medbringer seg direkte feiloppfatninger og uklarheter i en situasjon. Oppsummerende kan altså det objektivistiske bruddet forklares som de strukturene aktøren selv ikke er bevisst, men som allikevel styrer ens handlingsregister.

Som en del av det subjektivistiske bruddet finner man teorien om habitus. Bourdieu anså dette bruddet som nødvendig for å bringe den kompetente aktøren inn i sin samfunnsteori. Bourdieu foretar det subjektivistiske bruddet ettersom det ikke er nok å forklare et handlingsmønster basert på aktørens posisjon i det sosiale rom, men aktøren må forstås som et aktivt handlende vesen.

Oppsummerende kan altså både subjektivismen og objektivismen knyttes til de ulike livsverdenene krysskulturelle barn vokser opp under. De kan både ses hos individene som på eget initiativ forankrer sin livsverden i det kollektive, men også hos de som tar avstand fra familiens kulturelle forankring og ønsker å handle på egne premisser. Videre vil jeg redegjøre for kapital, det sosiale rom, det sosiale felt og begrepet habitus.

2.3.1 Kapital – ett avgjørende begrep i samfunnets hierarki

Kapital er ett av de mest sentrale begrepene i Bourdieus (1995) teoretiske prosjekt. Bourdieu definerer kapital som «knappe ressurser det er konkurranse om blant individer og grupper i samfunnslivet. Kapital gir makt i egenskap av å være en ressurs som kan brukes til å oppnå fordeler i det sosiale livet» (Aakvaag, 2008, s. 151). Ifølge Bourdieu er all sosial samhandling et resultat av at mennesker ønsker å akkumulere mest mulig kapital (Aakaag, 2008, s. 152) ettersom dette gir dem makt innad i det sosiale rom. Denne maktfordelingen skaper en konstant kamp om å tilegne seg mer kapital, og kapitalen blir et mål og middel i samfunnslivet (Aakvaag, 2008, s. 153). Bourdieu identifiserer ulike former for kapital, blant annet økonomisk kapital, kulturell kapital og sosial kapital.

Økonomisk kapital er den aller viktigste kapitalformen, og er den kapitalformen

som kan investeres og gi økonomisk avkastning i form av penger, bolig, eiendom og andre materielle ressurser.

Kulturell kapital består i å ha tilegnet seg en mestring av den dominerende kulturelle koden som preger samfunnet (Aakvaag, 2008, s. 152). Kulturell kapital gir makt gjennom resultater i utdanningssystemet, tilgang til attraktive yrker og stillinger, og blant annet tilgang til eksklusive sosiale miljøer (Aakvaag, 2008, s. 152). Den kan særlig ses på tvers av denne oppgaven. Det finnes tre typer kulturell kapital; kroppsliggjort, institusjonalisert og objektivert. Den objektiverte er de kulturelle godene vi har slik som bøker, malerier og lignende, mens den institusjonaliserte formen kan sies å være når en institusjon går god for at du har opparbeidet deg en viss type kulturell kapital, gjerne gjennom utdanning (Skeggs, 1997, s. 8). Den kroppsliggjorte formen for kulturell kapital er en langvarig disposisjon av vårt sinn og kropp, og kan ses i sammenheng med vår habitus.

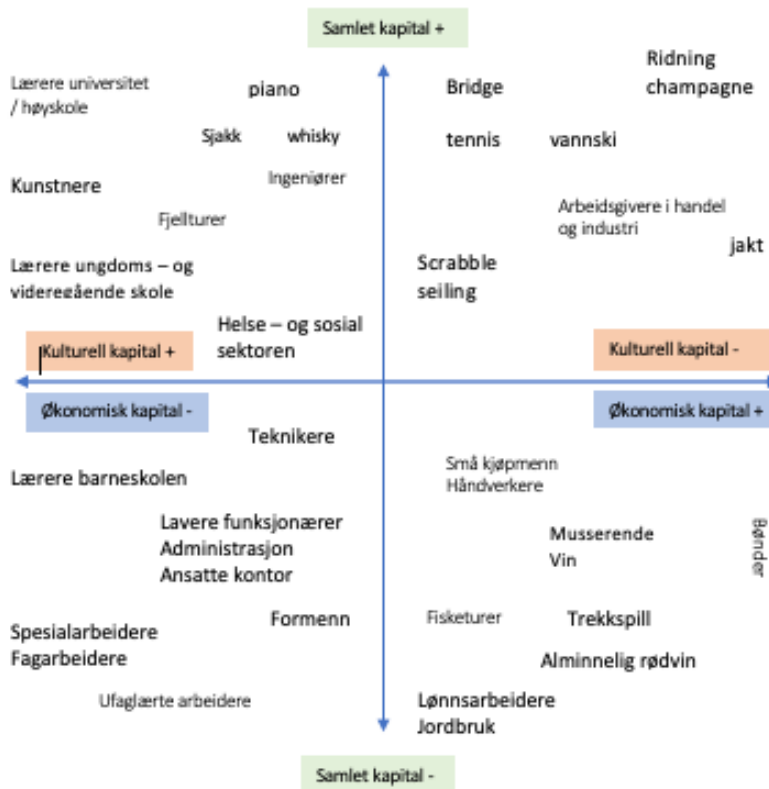
Den tredje formen for kapital er sosial kapital. Denne typen kapital omhandler de nettverk og forbindelser som man har, slik som familie, venner, kollegaer, bekjente osv. Makten i den sosiale kapitalen handler om at man kan mobilisere disse nettverkene for å oppnå noe man ønsker seg.

Oppsummerende ser man altså at kapitalens betydning er svært sentral i Bourdieus (1995) teoretiske prosjekt, og da i alle sine former. Individets akkumulerte kapital har derfor innvirkning på hvor vi befinner oss i samfunnet. Denne posisjoneringen er helt sentral i henhold til Bourdieus (1995) tanke om «det sosiale rom» og «felt», og jeg vil nå redegjøre for disse.

2.3.2 Det sosiale rom – avgjørende for kapitalens betydning

Det sosiale rom kan beskrives som samfunnet i sin helhet, med særlig fokus på fordelingen av ressurser i samfunnet. Aakvaag (2008, s. 151) viser til at det sosiale rom er en hierarkisk struktur av objektive sosiale posisjoner basert på kapitalmengde. Det sentrale her er objektive posisjoner som ulike samfunnsmedlemmer har, avhengig av hvor mye og hvilken type kapital de besitter. Det sosiale rommet er inndelt i hierarkier, hvilket tilsier at noen må befinne seg på bunnen av hierarkiet for at andre skal befinne seg på toppen. Hvor man befinner seg i forhold til hverandre er dermed avhengig av den totale kapitalen man selv innehar og den totale kapitalen i rommet.

Bourdieu (1995, s. 35) utformet i sin bok Distinksjonen en tegning av det sosiale rom, her skissert i Figur 2.

Figur 2 "Det sosiale rom" - utformet med bakgrunn i Bourdieus fremvisning av det sosiale rom, i hans bok Distinksjonen (1995, s. 35).

Slik man ser i Figur 2 vil ens posisjon i det sosiale rom være påvirket av individets samlede mengde av relevant kapital. Figuren kan beskrives som et koordinatsystem hvor den loddrette aksene (y) beskriver den samlede mengde relevant kapital som finnes i det sosiale rom/samfunnet, mens den vannrette aksene (x) beskriver mengden med økonomisk kapital og kulturell kapital (Bourdieu, 1995, s. 35). Den loddrette aksene anses som den viktigste, og den henviser til ett skille man kjenner igjen fra vår daglige livsverden, nemlig at enkelte har oppsamlet en stor mengde med kapital, eksempelvis ingeniører, universitetslærere osv, mens nederst på aksene finner man de som har akkumulert mindre kapital, og kan beskrives som ufaglærte lønnsarbeidere. I mitt prosjekt anser jeg den loddrette aksene som svært viktig, da den er med på å beskrive individets plass i samfunnet, her det sosiale rom, men jeg anser også den loddrette aksene som svært viktig da den er med på å beskrive hvor mye korrekt akkumulert kulturell kapital ett individ av krysskulturell bakgrunn har.

2.3.3 Det sosiale felt – av betydning for den feltspesifikke kapitalen

Mens det sosiale rom er klassestrukturen i samfunnet som helhet, så er et sosialt felt en sfære, arena og institusjon innenfor det sosiale rom, hvor det også finnes en objektiv struktur og hierarkisk ordning (Aakvaag, 2008, s. 155). Aakvaag (2008, s. 155) presiserer her at posisjonen i det sosiale rom er basert på mengde og sammensetning av de ulike kapitaltypene, mens i ett sosialt felt er posisjonen bestemt ut ifra den mengden en aktør besitter av den feltspesifikke kapitalen. Kapital definerer Bourdieu her som «det som gir innflytelse på et felt, slik at et felts yttergrense også er det sted der den feltspesifikke kapitalen slutter å gi innflytelse» (Aakvaag, 2008, s. 155). I denne forbindelse vil det være logisk å trekke slutninger til at unge med krysskulturell bakgrunn vil ha større innflytelse på enkelte felt, men også mindre innflytelse på andre felt, enn hva barn av norsk opprinnelse har.

Dette vil kunne ses i lys av hvordan Bourdieu og Jean-Claude Passeron (2006) beskriver en skolekultur som ikke er nøytral, men derimot en avspeiling av den dominerende kulturen i samfunnet. Skolesystemet er i denne forbindelse ikke lagt opp slik at ulik kulturell kapital verdsettes, eksempelvis ved at mange krysskulturelle kan flere språk slik som urdu og tyrkisk, men skolesystemet verdsetter heller tradisjonelle fremmedspråk slik som tysk og spansk. I denne forbindelse favoriserer skolen de elevene som har en lignende kulturell bakgrunn som den som er herskende i samfunnet, og ett resultat av dette vil være at avstanden mellom individets kultur i hjemmet og skolens kultur vil påvirke individets skolegang (Hofslundsengen, 2011, s. 7). Enkelte barn med krysskulturell bakgrunn vil i denne forbindelse ikke ha ervervet den feltspesifikke kulturen som er ønskelig blant lærerne, hvilket vil kunne resultere i større vansker med skolearbeidet og at de føler seg mindre hjemme på skolen enn sine jevnaldrende (Hofslundsengen, 2011, s. 7). Oppsummerende vil jeg understreke at dette siste eksempelet kan knyttes til hele det teoretiske prosjektet som Bourdieu har dannet, og ikke kun den feltspesifikke kapitalen, men eksempelet er med på å understreke balansen mellom kapitalens betydning og individets møte med feltet og det sosiale rom. Videre vil jeg bevege meg fra begrepene tilknyttet det objektivistiske bruddet, og ta for meg hovedbegrepet i det subjektivistiske bruddet, herunder habitus.

2.3.4 Habitus – et system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner

Habitus er et komplekst begrep som Bourdieu tar i bruk for å beskrive et «integreert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden» (Aakvaag, 2008, s. 160). Bourdieu forstår habitus som “ways of doing and being which social subjects acquire during their socialization. Their *habitus* is not a matter of conscious learning, or of ideological imposition, but is acquired through practice” (Lovell, 2000, s. 27). Det er dermed ikke slik at vi tenker over vår habitus i hverdagen, den er heller noe kroppsliggjort. Det fremkommer slik at vår væremåte og handling er basert på refleksjon og gjennomtenkning, men samtidig er habitus en slags instinktiv forståelse av hva vi må gjøre i en gitt situasjon, vi bare vet det.

Lisanne Wilken (2015, s. 36) hevder at Bourdieus habitusbegrep «kan fortolkes som et kulturbegrep som understreker de dynamiske relasjonene mellom individet og det sosiale». Således kan habitusbegrepet i følge Wilken (2015, s. 36) vise til «kultur», og da med tanke på «hvordan kultur internaliseres i individer og naturliggjør deres forståelser og handlinger». Slik utgjør habitus kjernen i en persons identitet, ettersom den styrer oss uten at vi tenker over at den er der. Habitusen vår er med på å forme vår personlighet, og legger dermed store føringer for vår identitetskonstruksjon.

Wilken (2015, s.37) skriver også at individets habitus skapes gjennom sosialisering, og at den formes av den ubevisste internaliseringen av de objektive strukturene i samfunnet, som vi erverver gjennom familien og nærmiljøet. På denne måten tilegner man seg sosiale strukturer og en forståelse av rett og galt, uten at man selv anser det som en læringsprosess (Wilken, 2008, s. 37).

Videre har habitus et sosialt opphav. Den er ikke bare strukturerende, men også strukturert (Aakvaag, 2008, s. 161). Med det mener Bourdieu at habitus formes når vi inkorporerer de sosiale betingelsene vi vokser opp under. Vi kroppsliggjør de forventninger som vårt sosiale miljø stiller til oss. Vokser man dermed opp i ulike miljø får man som et resultat av det ulike habitus. Det er altså klassespesifikt, hvorav habitus gjenspeiler personens posisjon i det sosiale rom (Aakvaag, 2008, s. 161), og derav deres opparbeidede kapital på tvers av samfunnet.

I dette delkapitlet har jeg altså redegjort for Bourdieus (1995; Aakvaag,

2008; Wilken, 2015) teoretiske prosjekt, og trukket frem det som er av relevans for denne oppgaven. Jeg vil nå bevege meg over i den siste delen av den teoretiske rammen.

2.4 Relevant forskning

Jeg vil nå redegjøre for del fire (4) av den teoretiske rammen. Jeg har her til hensikt å gi ett innblikk i tidligere forskning som er av relevans for denne masteroppgaven. I ett prosjekt som dette oppstår det en nærhet til forskningsfeltet, og man bearbeider mange ulike artikler, tekster og bøker, som gir ett innsyn i hvilke undersøkelser som er foretatt tidligere, og hva som finnes av forskning på feltet. Jeg ønsker derfor å vise til ett utvalg av disse.

2.4.1 Mitt arbeid i søket etter aktuell litteratur

Innledningsvis i arbeidet med oppgaven startet jeg med ulike søkeord for å finne aktuell litteratur. Søkeordene var da *flerkulturell*, *multikulturell*, *oppvekst*, *flerkulturell oppvekst*, *unge flerkulturelle*, *kultur* og *innvandrerbakgrunn / annengenerasjons innvandrere*. Ved å ta i bruk ulike artikler og bøker som kom frem fra dette søket arbeidet jeg videre, og fra empirien vokste det da frem nye søk, slik som *krysskulturell*, *Third Culture Kids* og *Cross Cultural Kids*. Internasjonalt er «Cross Cultural Kids» og «Third Culture Kids» blitt godt etablerte begreper på tvers av forskning og faglitteratur (Salole, 2020, s. 31). Det finnes flere relevante artikler som henviser til de ulike oppvekstbetingelsene som det krysskulturelle medfører på tvers av samfunn som eksempelvis USA (Hoersting & Jenkins, 2010; Kwon, 2019), Australia (Purnell & Hoban, 2014) og Japan (Nae, 2019; Abe, 2018). Begrepet er dog svært lite brukt i det norske forskningsfeltet, og mine søk i Oria ga svært lite av fruktbart materiale i henhold til oppgavens problemstilling, her en krysskulturell oppvekst sett i ett norsk perspektiv.

I tillegg opplevde jeg å møte på ett annet dilemma i mitt søk etter relevant forskning på feltet. Innledningsvis ønsket jeg å vise til forskningsartikler, og ikke fagartikler. Med dette mener jeg at jeg ønsket å vise til vitenskapelig forskning som gir ny innsikt i faglige problemstillinger, samtidig som det blir gitt en fagfelle vurdering før den publiseres i et vitenskapelig tidsskrift (Høgskolen i Innlandet, udatert). Ett slikt fokus ga meg innsikt i vitenskapelig forskning som sier noe om andre aspekter ved det

krysskulturelle enn hva jeg selv ønsker å undersøke, slik som flyktningers navigering av egen krysskulturell identitet (Schuff, 2019), krysskulturelle ekteskap (Danielsen, 2009) og unge nordmenn som selv har hatt deler av sin oppvekst i andre land (Hooas, 2006). Forskningsfeltet er dermed svært magert i henhold til at det finnes få forskningsartikler som eksplisitt bidrar med ny kunnskap om hvilke livsbetingelser unge norskfødte med innvandrerbakgrunn opplever, i henhold til ett krysskulturelt perspektiv. Jeg ser derfor på mitt prosjekt som et relevant bidrag til ett svært mangelfullt forskningsfelt.

Med tanke på den mangelfulle vitenskapelige forskningen på det avklarte feltet så jeg dermed ett behov for å finne relevante fagartikler som opplyser om kunnskap som kan anses som relevant for oppgavens problemstilling. Dermed har jeg i stor grad benyttet meg av Oria for å finne relevante artikler, men jeg har også benyttet meg av digitale plattformer slik som idunn.no, og søkt direkte i databasene til Fafo og NOVA. Jeg har her funnet rapporter som sier noe om den opplevde livsverdenen til unge krysskulturelle i Norge, og jeg mener at disse vil bidra positivt i oppgaven ved å belyse betingelsene til en krysskulturell oppvekst i en norsk kontekst. Videre vil jeg også presisere at jeg i oppgaven ønsker å benytte meg av begrepet krysskulturell, men ettersom det meste av tidligere forskning i Norge har tatt i bruk andre begreper slik som flerkulturell og multikulturell, så vil jeg her gi rom for å også henvise til disse rapportenes aktualitet og relevans.

2.4.2 Forskning som er av relevans for oppgaven

Jon Horgen Fribergs (2016) Fafo-rapport *Assimilering på norsk* bidrar som den første publikasjonen til prosjektet Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway – Modul I (CILS-NOR). Rapporten bygger på en omfattende spørreundersøkelse blant VG1 elever i Oslo, Akershus og Buskerud, hvorav den overordnede hensikten til prosjektet var å studere sosial mobilitet og integrasjon, samt hvordan økonomiske, sosiale og kulturelle forhold påvirker unge flerkulturelle. Friberg (2016, s. 7) fant at «unge med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn er langt mer orientert mot familieforpliktelser enn majoriteten», og at foreldrenes tro fortsatt anses som svært viktig for barn av innvandrere. Allikevel skriver Friberg (2016, s. 7) at rapporten viser til en økt sekularisering også hos muslimer, og han skriver at «religionen privatiseres og endrer karakter fra å være et ytre sett med regler for sosialt liv, til i større grad å

fungere som et indre moralsk kompass for den enkelte». Ett annet funn i rapporten som jeg ønsker å trekke frem og som jeg anser som svært relevant for oppgaven er at ikke-hvite med innvandrerbakgrunn og da særlig muslimer opplever større barrierer mot å bli akseptert som norske enn andre med innvandrerbakgrunn.

Monica Five Aarset, Hilde Liden og Idunn Seland (2008) utformet på oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) rapporten *Ungdom med innvandrerbakgrunn. Verdier, normdannelse og livsvalg – en kunnskapsstatus*.

Hoveddelen av rapporten består av en kunnskapsstatus som omfatter en gjennomgang av relevant forskning, og den er svært innsiktsfull i henhold til oppgavens overordnede forankring i forhold til det å belyse oppvekstvilkårene til unge med innvandrerbakgrunn. Særlig vil jeg trekke frem de funnene som ble gjort i henhold til identitet og tilhørighet. Aarset et al. (2008, s. 15) skriver at det å leve mellom to kulturer både er en kilde til styrke og stolthet, men også problematisk og slitsomt for ungdommene. Rapportens funn sier i henhold til dette at barn av innvandrere mener det er viktig å videreføre og ha kjennskap til sin kulturelle og religiøse bakgrunn, men at de i denne forbindelse må forholde seg til flere problemstillinger og ta flere hensyn enn det unge majoritetsungdom må. Andre sentrale funn i rapporten kan knyttes til informantenes beskrivelser av nære bånd til familien og slekt, og at familien fremtrer som «en sterk kilde til trygghet, men også til kontroll» (Aarset, 2008, s. 13). Her fremkommer det at søsken kan være av stor betydning, både i henhold til en alliert i eventuelle konflikter med foreldrene, men også i henhold til eldre brødre og et kontrollerende aspekt i forhold til dette. Til slutt ønsker jeg å trekke frem de funnene som ble gjort i henhold til kjønnet oppdragelse. Aarset et al. (2008, s. 14) skriver at det er store forskjeller på hvordan foreldrene oppdrar jenter og gutter, og at jenter opplever andre og strengere regler enn sine brødre.

Lars Roar Frøyland og Cay Gjerustad (2012) presenterer i NOVA-rapporten «*Vennskap, utdanning og framtidsplaner. Forskjeller og likheter blant ungdom med og uten innvandrerbakgrunn i Oslo*» funn fra studien Ung i Oslo. I denne studien ble det gjennomført tre datainnsamlinger fra 9.trinn til 2 vgs., med ett ønske om å frembringe kunnskap om forskjeller og likheter mellom ungdom med og uten innvandrerbakgrunn (Frøyland & Gjerustad, 2012, s. 11). Rapporten viser at ungdom med innvandrerbakgrunn ser på seg selv som mer utenlandske enn norske, uavhengig av

landbakgrunn, og samtidig viser analysene at identitetsfølelse henger sammen med botid (Frøyland & Gjerustad, 2012, s. 60). Rapporten skildrer også et sterkt samhold i innvandrerfamilier (Frøyland & Gjerustad, 2012, s. 81).

Laila Torgersen (2005) sitt doktorgradsprosjekt munnet ut i NOVA rapport 5/05 og hadde til hensikt å undersøke hva som lå til grunn for at flere studier viste at unge med innvandrerbakgrunn tydelig skilte seg fra etnisk majoritetsungdom, både når det gjelder oppvekstsituasjon og ved overhyppighet av psykiske vansker. Torgersen (2005, s. 7) skriver at «en av de tydeligste forskjellene mellom barn av innvandrere og opprinnelig norske ungdommer, er førstnevntes balansering mellom norsk kultur og foreldrenes opprinnelige kultur, samt opplevelsen av etnisk diskriminering». Norskfødte med innvandrerbakgrunn av begge kjønn rapporterte også at de var mer opptatt av religion, at de hadde en sterkere etnisk tilhørighet, de hadde sjeldnere konflikter med sine foreldre, og hadde sterkere bånd til skolen sammenlignet med etnisk majoritetsungdom. Fra denne rapporten ønsker jeg å særlig trekke frem funn knyttet til tilhørighet. Torgersen (2005, s. 36) skriver at innvandrerbarnas etniske identitet er nært knyttet til foreldrenes bakgrunn i barndommen, men at de gjennom ungdomstiden blir mer klar over kulturelle forskjeller mellom foreldrenes og majoritetssamfunnets kultur. Det debatteres da rundt hvorvidt spørsmålet om etnisk identifisering blir spesielt relevant i ungdomstiden, ettersom de da blir tvunget til å ta et selvstendig standpunkt med hensyn til egen tilhørighet (Torgersen, 2005, s. 36).

Det finnes altså flere rapporter som beskriver de ulike oppvekstforholdene som krysskulturelle barn og barn av innvandrerbakgrunn vokser opp under. Enkelte rapporter er her blitt beskrevet kort for å vise til relevant forskning på feltet, og andre bidragsytere kan kort nevnes. Det finnes en del forskning og litteratur knyttet til en oppvekst preget av det å tilhøre et minoritetsperspektiv (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017; Eide & Broch, 2010;), samtidig finnes det noe litteratur som forsøker å beskrive oppvekstsvilkårene samt levekårene til unge norskfødte med innvandrerforeldre (Dalgard, 2018; Kirkeberg, Dzamarija, Bratholmen & Strøm, 2019). Forskningsfeltet beskriver også hvordan ulike ytre faktorer slik som graden av sosial støtte og inkludering, i tillegg til hvorvidt faktoren flerkulturell har innvirkning på de indre forholdene hos de unge, og da særlig identitets- og tilhørighetsaspektet (Øia, 2005; Fangen, 2009; Pollock, Van Reken & Pollock, 2017).

Oppsummerende kan det dog sies å være et kunnskapshull knyttet til feltet, hvilket et beklagelig ettersom gruppen med unge som vokser opp under påvirkningen av krysskultur kun blir større og større. Det mangler forskningsartikler som nærmere beskriver hvordan unge *krysskulturelle* opplever å vokse opp i dagens norske samfunn, og hvordan dette påvirker tilhørighet og identitetsdannelse. Slik jeg har vært inne på finnes det ulik forskning på feltet, både knyttet til begrepene «Cross Cultural Kids», «Third Culture Kids» og andre aspekter som sier noe om en krysskulturell identitet, slik som flyktningstatus, krysskulturelle ekteskap og flytting på grunn av arbeid etc. Forskningen på feltet er også forankret i andre land, hvilket medfører en mindre relevans for forskning som både kan knyttes til opplevelser i det norske samfunnet, men også på tvers av oppgaven. Jeg anser derfor mitt bidrag som svært berikende i et ellers mangelfullt forskningsfelt.

2.5 Avsluttende kommentar

Oppgavens teoretiske forankring kan forklares som flerdimensjonal, og derav oppdelt i fire deler. Innledningsvis i kapittel 2 redegjorde jeg for begrepene kultur og religion, og relaterte disse begrepene opp mot resten av oppgaven. Jeg har ikke gått inn på noen redegjørelse av islam som religion, da min hensikt er å redegjøre for hvor religion hører til i henhold til kulturbegrepet. Deretter redegjorde jeg i del to av kapitlet for Saloles (2020) teoretisering av krysskulturelle barn, og jeg så da særlig på hennes beskrivelser av begrepet tilhørighet, og dens forankring i en krysskulturell oppvekst. Jeg ser på dette som givende, da Saloles (2020) definisjon av tilhørighet og hvordan hun relaterer dette til liminaltilstanden og tilhørighet i et krysskulturelt samfunn, kan knyttes opp mot resten av oppgaven. Den tredje delen av kapitlet har vært et forsøk på å gi en dekkende forklaring av Bourdieu og hans teoretiske prosjekt, da særlig knyttet til teorien om habitus, kapital, det sosiale rom og det sosiale felt. Den siste og fjerde delen av den teoretiske rammen viste til relevant forskning på feltet, men redegjorde også for en mangelfull diskurs tilknyttet forskningsfeltet.

Jeg vil nå bevege meg over i kapittel 3, og redegjøre for oppgavens metodiske forankring.

3 Metode

Kapittelet har til hensikt å presentere forskningsprosessen som ligger til grunn for denne oppgaven. Innledningsvis vil det redegjøres for den kvalitative forskningsmetoden, vitenskapelig ståsted og det semistrukturerte intervjuet, samt hvordan metoden er brukt i denne oppgaven. Jeg vil her beskrive rekrutteringen av informanter, intervjuguiden, gjennomføringen av intervjuene og transkriberingen. I ett eget delkapittel redegjør jeg for analysestrategien jeg har benyttet meg av, herunder Kjersti Malteruds (2018) systematiske tekstkondensering. Kapittelet avsluttes med en redegjøring av utvalgte retningslinjer i henhold til forskningsetikk, herunder intersubjektivitet, refleksivitet, validitet og reliabilitet. Det vil også vises til etiske hensyn jeg har foretatt i arbeidet med oppgaven.

3.1 Valg av metode og design

Denne oppgaven har til hensikt å undersøke hvordan det oppleves å vokse opp med ulike kulturer som angir henholdsvis ulike normer og etiske verdier, og hvordan dette igjen påvirker identitetskonstruksjon og tanker om egen oppvekst. Oppgavens problemstilling, med fokus på det særegne ved enkeltindividet, gjorde det hensiktsmessig å anvende en kvalitativ tilnærming. Valget underbygges av hvordan kvalitativ forskning gjør det mulig for meg som forsker å erverve kunnskap om ett subjektivt fenomen som jeg ellers har svært lite tilgang til.

Kvalitativ metode er en fellesbetegnelse på mange ulike metoder som utføres med siktemål om å finne ut av hvordan mennesker oppfatter verden rundt seg, og hvilke grunner de oppgir for å handle slik de gjør. Grimen (2004, s. 246) forklarer at «kvalitativ forskning er godt egnet til å studere folks *levde erfaringer*, dvs. hvordan de erfarer og opplever ting, hva de tror, mener og tenker, eller hvordan de vurderer ting». Karakteristisk for kvalitativ forskning er at vi søker en forståelse av sosiale fenomener ved å opprette nær kontakt med deltakerne i felten (Thagaard, 2018, s. 15). Kvalitative studier kjennetegnes ved at metodeopplegget er preget av fleksibilitet, og at man kan endre utformingen av prosjektene i løpet av undersøkelsesprosessen samtidig som man kan innarbeide erfaringer og nye utfordringer underveis. Ettersom oppgavens hensikt er å undersøke hvilke erfaringer som følger med en krysskulturell oppvekst, vil intervju

som forskningsmetode gi meg muligheten til å få en dypere innsikt og en bredere forståelse av deres livsverden. Jeg vil derfor benytte meg av den kvalitative forskningsmetoden, med semistrukturert intervju som tilgang til informanten og feltet.

Enkelte innvendinger mot den kvalitative forskningstradisjonen kan knyttes til problematikken rundt det å gjenskape eller reprodusere en lignende studie, hvilket jeg her ser på som problematisk i henhold til reliabilitetsaspektet. Oppgaven kan heller ikke anses som generaliserende, ettersom utvalget er for lite og subjektivt i den forstand at den kun er representativ for informantene i den spesifikke oppgaven.

3.2 Vitenskapsteoretisk ståsted

Hvilken vitenskapstradisjon forskningen tilhører vil ha avgjørende betydning for valg av metode og metodebruk. Oppgavens kvalitative forskningsopplegg er her forankret i humanvitenskapen. Humanvitenskapen studerer uttrykk for mennesker sine evner til å forstå og utforske de åndelige og materielle vilkårene for sine liv (Slaattelid, 2019), og kan betraktes som en individorientert og fortolkende vitenskap. En humanistisk tilnærming er dermed preget av empiriens forankring i mennesket selv, hvorav personlige argumenter, tro, verdier og følelser er av betydelig art.

Med et ønske om å forstå informantenes livsverden, og å utforske deres subjektive forståelser av egne erfaringer fra deres krysskulturelle oppvekst, har jeg videre valgt å ta utgangspunkt i en fenomenologisk tilnæringsmåte. Kvale & Brinkman (2012, s. 33) hevder at det semistrukturerte forskningsintervjuet til dels er inspirert av fenomenologien, og at det kan anses som et forsøk på å illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin egen livsverden, hvilket kan anses som svært beskrivende for denne oppgaven. Fenomenologi beskrives av Grønmo (2017, s. 59) som en forstående teori hvor det er fokus på de enkelte aktører og handlinger, og at handling og samhandling fortolkes ut fra den mening de har for aktøren selv i den aktuelle konteksten. Dette kan ses i denne oppgaven, hvor jeg som forsker har til hensikt å forklare og beskrive enkeltindividets opplevelser og erfaringer knyttet til en krysskulturell oppvekst. Jeg er her interessert i å forklare det særegne og individuelle ved den enkelte ungdommen, og hvordan de vil beskrive sin egen oppvekst knyttet til kultur, religion og normer.

Ett annet aspekt ved det fenomenologiske perspektivet er her forskerens

forforståelse. Det er her helt sentralt at forskeren unngår at ens egne personlige erfaringer og forestillinger blir for fremtredende eller for dominerende (Grønmo, 2017, s. 393). Jeg er dermed bevisst på at min posisjon som forsker kan påvirke studien, men jeg har prøvd å unngå dette så langt det lar seg gjøre, og heller formidle informantenes virkelighetsoppfatning.

3.3 Kriterier i henhold til utvalg av informanter

Mitt utvalg av informanter er preget av deres tilgang til feltet og at de har grunnlag for å si noe om det temaet som skal belyses. På bakgrunn av dette har jeg valgt en strategisk utvelgelse av informantene som har bidratt i denne oppgaven. Ett strategisk utvalg egner seg i arbeidet med kvalitative data, og tar sikte på det Grønmo (2017, s. 99) omtaler som teorigenerering eller helhetsforståelse. Teorigenereringen handler om at utvalget til studien kan brukes til å utvikle begreper og hypoteser om denne bestemte gruppen, jeg vil allikevel argumentere for at dette ikke har vært mitt hovedanliggende, men jeg håper at lesere med en lignende krysskulturell bakgrunn vil kunne kjenne seg igjen i funnene.

Grønmo (2017, s. 113) skriver at utvelgingen bygger på de fremgangsmåtene som etterhvert viser seg å være mest hensiktsmessig for problemstillingen, og at det er vanlig å kombinere ulike fremgangsmåter. Jeg benyttet meg av selvseleksjon og deretter nettverksutvelging, også omtalt som snøballsutvelging. I desember 2019 tok jeg kontakt med en kvinneforening tilknyttet en moske på østlandet på deres facebook side, og fortalte om mitt prosjekt og hvilke kriterier jeg stilte til eventuelle informanter. På bakgrunn av dette kom jeg i kontakt med to pakistanske jenter, som selv meldte seg, og var villige til å være med i studien. Det innledende utvalget skjedde derfor ved selvseleksjon (Grønmo, 2017, s. 115). Negative aspekter ved denne metoden er at jeg har hatt liten oversikt over hvem som valgte å ikke delta i studien, i tillegg til at jeg må være bevisst på at disse dataene preges av informanter som var svært motiverte for å delta i studien.

De to resterende informantene kom til via det Grønmo (2017, s. 117) omtaler som snøballutvelging, hvor en med tilhørighet til feltet har satt meg i kontakt med to av informantene. Utvelging av aktørene skjer her i samråd med aktørene selv, og på bakgrunn av felles relasjoner, hvilket kan ha preget materialet mitt. Da særlig i henhold

til at jeg opplevde at disse to informantene åpnet seg mer enn informantene som fremkom via selvseleksjon.

På tvers av disse utvalgsmetodene benyttet jeg meg også av kriterieutvelging, hvilket betyr at informantene oppfyller visse kriterier som er hensiktsmessige i forhold til problemstillingen. Tjora (2013, s. 35) skriver at man i et kriterieutvalg velger informanter ut fra visse forhåndsbestemte krav, noe som er med på å «optimalisere deltakernes bidrag til å kunne svare på problemstillingen (...)». Kriteriene tilknyttet denne oppgaven lyder som følgende:

- ◆ Norskfødte med innvandrerforeldre, eller ankomst i Norge innen fylte 11 år (1)
- ◆ Forankring i en kultur som skiller seg fra den norske – ikke vestlig bakgrunn (2)
- ◆ Jente / kvinne (3)
- ◆ Mellom 18 – 30 år (4)

Det første kriteriet (1) er knyttet til informantenes tilknytning til Norge. Viktigheten i dette kriteriet er knyttet til at de i hele eller deler av oppveksten har blitt påvirket av den norske kulturen, og har hatt det meste av sin sosialisering under oppveksten i det norske samfunnet. Kirkeberg, Dzamarija, Bratholmen & Strøm (2019, s. 3) skriver at de norskfødte barnas oppvekst er preget av;

«de samme institusjonelle rammene som oppveksten til dem uten innvandrerbakgrunn, men at de samtidig skiller de seg fra andre norskfødte barn uten innvandrerbakgrunn, nettopp fordi deres foreldre ikke er fra Norge, og de derfor ikke arver den kulturelle kapitalen som norskfødte foreldre overfører til sine barn».

Denne spesifiseringen ligger til grunn i mitt valg av «norskfødte med innvandrerbakgrunn, eller ankomst til Norge tidlig i barndommen», ettersom de vil kunne beskrive en krysskulturell oppvekst med tanke på den norske kulturen og foreldrenes kultur. Kriteriet «innen fylte 11 år» ble satt løpende i arbeidet tilknyttet tilgangen til ulike informanter, ettersom jeg kom i kontakt med ei som ankom Norge da hun var 10 år. Hva som kan beregnes som en betydelig del av oppveksten er i denne

forbindelse subjektivt, og Salole (2018, s. 36) forklarer at for noen vil det være nok med noen uker, for andre noen år, for at erfaringen skal ha varig effekt. Kriteriet knyttet til ankomst innen 11 år, anser jeg derfor som gyldig, da informanten skildret gode beskrivelser tilknyttet oppgavens problemstilling.

Det første kriteriet er nært tilknyttet kriterium (2), herunder at informanten skal ha forankring i en kultur i hjemmet som skiller seg fra den norske. Fellesbetegnelsen for de fire informantene kan beskrives ved at de har en ikke-vestlig bakgrunn, og ved å benytte Statistisk sentralbyrå sin nye bruk av begrepet vil det betegne personer som har innvandret fra Asia med Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og europeiske land utenfor EU/EØS (Høydal, 2008). Hovedmålet med dette kriteriet var at kulturen i hjemmet skulle skille seg tilstrekkelig fra den norske, slik at dataene skulle være fruktbare i henhold til identitetskonflikt, tilhørighet og krysskultur. Både kriterium (1) og (2) gir oppgaven ett tydelig utgangspunkt, og ulike erfaringer blant informantene kan plasseres innenfor samme kontekst.

Det tredje kriteriet (3) avgrenser oppgaven til ett spesifikt kjønn, her kvinnen. Kjønn som variabel er av avgjørende betydning i henhold til kulturelle forventninger og press i hjemmet. O'Neill (1990, s. 23 – referert i Torgersen, 2005, s. 41) skriver at kjønnsroller kan defineres som «behaviours, expectations, and role sets defined by society as masculine or feminine which are embodied in the behaviour of the individual men or woman and culturally regarded as appropriate to males and females». Kjønn anses her som en sosial konstruksjon, og kjønnsrollene refererer til ulike karakteristika om hva som anses som passende for mannen og kvinnen innenfor deres særegne kultur (Torgersen, 2005, s. 41). Oppgavens perspektiv er derfor begrenset til den kvinnelige erfaring med en krysskulturell oppvekst.

Aldersspennet 18 – 30 år ble satt av flere grunner. Jeg ønsket tilgang til så mange informanter som mulig, uten at de ble for unge med tanke på spesifikke etiske retningslinjer, og uten at de ble for gamle slik at erfaringer fra oppveksten er glemt. Den nedre aldersgrensen på 18 år satte jeg med tanke på deres egne refleksjonsprosesser knyttet til en krysskulturell oppvekst, slik at de hadde ett større erfaringsgrunnlag å hente fra. Dette var også en praktisk grense med tanke på at de ikke behøver foreldrenes samtykke for å kunne delta i studien. Den øvre aldersgrensen på 30 år satte jeg med tanke på at temaet for oppgaven ikke skulle være for fjernt i minnet og tid.

Avslutningsvis vil jeg i henhold til oppgavens utvalg bemerke at studiens funn ikke kan generaliseres, ettersom utvalget består av 4 informanter. Studien kan dog brukes for å skape en større forståelse og angi en refleksjonsprosess hos de som arbeider med krysskulturelle barn. I henhold til dette er muligheten man som forsker har for å gjøre en omfattende analyse avhengig av utvalgets størrelse, og da særlig hvilke data som fremkommer der. Da de 4 informantene har bidratt med store mengder med datamateriale, anser jeg det som tilstrekkelig for å foreta en god analyse av de subjektive erfaringene deres, tilknyttet en krysskulturell oppvekst.

3.4 Det kvalitative forskningsintervjuet – intervjuets design

Robert S. Weiss (1994, s.1) skriver at «*Interviewing gives us access to the observations of others. Through interviewing we can learn about places we have not been and could not go and about settings in which we have not lived. ... We can learn about all the experiences, that together constitute the human condition*». Intervju som forskningsmetode egner seg dermed svært godt i det jeg ønsker å undersøke en livsverden som jeg selv er å regne som utenforstående for. Jeg har benyttet meg av en delvis strukturert tilnærming til intervjuene, hvorav opplegget har vært preget av en fleksibel struktur (Thagaard, 2018, s. 91). På denne måten har jeg kunnet tilpasse spørsmålene til intervjupersonens beskrivelser, og deretter inkludere temaer som ikke var planlagt i forkant (Kvale & Brinkman, 2012, s. 23; Grønmo, 2017, s. 167). Slik kan intervjuet ses på som en aktiv kunnskapsproduksjonsprosess, hvor intervjueren og informanten aktivt skaper kunnskap sammen.

3.4.1 Intervjuguiden

Intervjuguiden (vedlegg 3) ble utformet med den tanke at intervjuet skulle være semistrukturert. Dette var en bearbeidet tanke, ettersom jeg ønsker å få vite mer om informantenes livsverden, og da alle aspekter ved den, ikke nødvendigvis kun de jeg hadde innsikt i til å stille spørsmål om. Intervjuguiden ble også utformet med inspirasjon fra det fenomenologiske perspektiv, hvor det er fokus på de enkelte aktører og handlinger, og samhandling fortolkes ut fra den mening de har for aktøren selv i den aktuelle konteksten (Grønmo, 2017, s. 59). Menneskets egen oppfatning av virkeligheten stiller altså i fenomenologien sterkt, hvilket kan ses i intervjuguiden, da jeg

gir rom for individets egen tolkning av f.eks. kultur. I dette tilfellet betød det at intervjuguiden ble utformet med ett ønske om «å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiv og beskrive verden slik den oppleves av informantene (...)» (Kvale & Brinkmann, 2012, s. 45).

Forberedelsene til intervjuet ble preget av at jeg utformet en intervjuguide med temaer jeg ønsket å vite mer om, samtidig som ingen ting var fastsatt. Ettersom forståelse, oppfatning og erfaring er individuelt og jeg ønsket å gi rom for variasjon mellom informantene, var intervjuguiden verken åpen eller lukket. Informantene ble veiledet og stilt spørsmål om forhåndsutvalgte temaer, og kunne deretter snakke fritt om ting av betydning for dem selv. Dette ga igjen rom for at jeg som forsker kunne stille oppfølgingsspørsmål til den enkelte informant og få en dypere forståelse for hva de selv anser som viktig i en krysskulturell oppvekst.

Intervjuguiden ble som sagt utformet ut ifra enkelte temaer som jeg ønsket å få nærmere innsikt i. Ettersom mitt fokus innledningsvis var knyttet til kultur og en krysskulturell oppvekst, ble de første temaene utformet med bakgrunn i dette. Temaene jeg da ønsket å vite mer om var *bakgrunn, kultur, krysskulturell oppvekst, tilhørighet, innpass på ulike arenaer, identitetskonflikt og fremtidsmål*. Ettersom arbeidet med oppgaven utspant seg så jeg også ett behov for å sette opp *religion* og særlig bruken av *hijab* som ett eget tema. Dette er fordi jeg mener at kultur og religion er to sammenflettede temaer, som sier noe om jentenes oppvekst, og hvordan de gjør ting i sin husholdning.

Ved å spørre om informantenes *bakgrunn* ønsket jeg å finne ut mer om hvilket land foreldrene deres emigrerte fra, foreldrenes utdanning, bosted og i hvilken grad foreldrene deres har integrert seg i det norske samfunnet. Eksempelvis om de snakket norsk i hjemmet, om de deltok i tilstelninger i regi av majoritetsbefolkningen, eller om de i stor grad forholdt seg til mennesker med samme etniske tilhørighet. Bakgrunns spørsmålene omfattet også spørsmål knyttet til religiøs tilhørighet, minner fra oppveksten og egen utdanning / arbeid blant informantene. Deretter reflekterte vi sammen over temaene *kultur* og *krysskulturell bakgrunn*, og informantene fikk fortelle om egne tanker og erfaringer knyttet til sin kultur og det å skulle sjonglere denne kulturen innenfor rammene av det norske samfunnet. Deretter opplevde jeg en naturlig overgang til temaet *tilhørighet*, hvor jeg ønsket å få vite mer om deres tilhørighet til det

norske samfunnet og den norske kulturen, og den kulturen de ervervet i hjemmet. Temaet *religion* hadde en naturlig plass i flere deler av intervjuet, og mange av informantene var inne på dette temaet flere ganger. Det ble derfor en naturlig overgang i alle intervjuene å spørre jentene om *hijabens* betydning og deres tanker knyttet til dette. *Innpass på ulike arenaer* omfattet spørsmål om erfaringer knyttet til tilhørighet og følelsen av å passe inn på ulike arenaer, slik som på skolen, med vennegjengen, fritidsaktiviteter og andre sosiale arrangementer. Avslutningsvis ønsket jeg å få jentene til å reflektere rundt deres egne kroppsliggjorte disposisjoner, slik vi finner hos Bourdieu (Aakvaag, 2008, s. 160). Jeg redegjorde i den forbindelse kort for begrepet habitus, og lot samtalen naturlig flyte over i en refleksjon rundt erfaringer som kan knyttes til moralske verdier og etiske prinsipper, som skiller seg fra de av majoritetsbefolkningen. Avslutningsvis ønsket jeg å få vite mer om jentenes *fremtids mål*, og hvilke tanker de hadde knyttet til videre innpass i samfunnet, utdanning og arbeid. Til slutt i intervjuet var jeg påpasselig med å avklare om informantene hadde noe relevant de ønsket å tilføye.

3.4.2 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i løpet av vinteren 2020, og samtlige av informantene uttrykte både før, under og etter intervjuet at de syntes det var ett svært spennende tema å få være med å belyse. Responsen var stort sett positiv, og mitt inntrykk er at jentene først og fremst har sett på det som berikende å få delta i ett slikt forskningsprosjekt, i tillegg til at jeg vet at de har skapt plass til meg i en travel hverdag.

Isцenesettelsen av intervjuet var svært viktig, og jeg var svært bevisst på å skape ett godt førsteinntrykk i møte med informanten, slik at de skulle føle seg komfortable med å dele sine erfaringer med meg. På forhånd hadde vi avtalt å møtes på ett av grupperommene ved Universitetet i Sørøst-Norge, som jeg stelte i stand og prøvde å klargjøre med en kopp kaffe og en pakke med kjeks. Innledningsvis gikk jeg gjennom «samtykkeerklæringen» (vedlegg 2) med informantene, og forklarte litt om formålet med intervjuet. Jeg forklarte hva lydopptakeren skulle brukes til og at de når som helst kunne trekke seg fra studien, uten å oppgi grunn.

Intervjuene varte i alt fra 45 minutter til 1 time og 30 minutter. Jeg opplevde at

de to første informantene holdt seg mer tilbake, og at jeg til tross for oppfølgingsspørsmål kunne merke at det var enkelte erfaringer de begynte å dele fra, før de trakk seg litt tilbake. Disse jentene hadde tiltrådd studien via selvseleksjon, og jeg mener dette kan ha hatt påvirkning på hvor fortrolige de har klart å være med meg. De to siste intervjuene, med informantene som tilkom studien via nettverksutvelging, mener jeg ga mer rike beskrivelser av egne erfaringer, og at de opplevde en relasjon med full troverdighet mellom meg som forsker og de som informant.

Videre var jeg svært oppmerksom på informantenes kroppsspråk, og jeg noterte det dersom kroppen ga motstridende uttrykk i forhold til hva informanten verbalt uttrykte. Jeg var oppmerksom på sittestilling, eventuell nervøs stemme, blikk kontakt, fikling med fingrene og endring i stemmeleie. Jeg noterte meg slike oppfatninger, og særlig at den ene informanten unngikk blikk kontakt og endret stemmeleie da vi snakket om enkelte temaer.

I intervjusituasjonen benyttet jeg meg av lydopptaker for å kunne vie min fulle oppmerksomhet til informanten, samtidig som bruken av lydopptaker sikrer at all informasjon blir fanget opp. Dette fungerte godt, og det tillot at jeg fikk en god kontakt med informanten. Jeg var strategisk i hvilke spørsmål jeg skulle følge opp, og der hvor jeg var usikker på om jeg tolket informantens utsagn riktig, gjentok jeg det de hadde sagt med mine egne ord, og fikk på den måten enten bekreftet eller avkreftet hvorvidt min tolkning av deres utsagn var riktig. På denne måten prøvde jeg å verifisere mine fortolkninger av intervjupersonens utsagn, slik Kvale & Brinkman (2012, s. 175) hevder man burde gjøre før lydopptakeren slås av. Avslutningsvis åpnet jeg opp for en slags debrifing, hvor informanten kunne komme med innspill til ting som manglet, eller spørsmål dersom de hadde det. Den ene informanten valgte å komme med innspill, og vi ble sittende og snakket i overkant av 15 minutter til.

I etterkant av hvert intervju noterte jeg de refleksjonene jeg hadde, både i henhold til informanten, kroppsspråk, stemning og andre bemerkninger. Jeg bemerket meg at kjemien var god med alle informantene, men jeg opplevde allikevel at de åpnet seg i ulik grad. Jeg noterte meg dårlige og positive erfaringer, og ser at dette har hjulpet meg i de siste intervjuene.

3.4.3 Informantene – en kort presentasjon

Her vil jeg gi en kort presentasjon av informantene. Navnene er fiktive av hensyn til informantenes identitet. Utvalget mitt består av fire jenter mellom 19 og 29 år som har bakgrunn fra Pakistan, Tyrkia og Irak. Jeg har valgt å ikke anonymisere foreldrenes opprinnelsesland, ettersom jeg anser at denne variabelen alene ikke vil kunne føre tilbake til jentenes identitet. Jeg syntes derimot at denne variabelen er svært viktig å kunne vise til, ettersom den representerer en spesifikk kultur. Dette underbygges av funnene som viser at det er store kulturelle forskjeller mellom informantene.

Farah er 19 år gammel og har foreldre som har innvandret fra Pakistan. Hun fullfører siste året på videregående skole, og har gått på flere skoler på østlandet. Hun har opplevd sterkere tilhørighet til skolene med en større andel krysskulturelle elever. Hun er svært religiøs, går med hijab og har et nært forhold til sin familie.

Maryam er 22 år gammel og har foreldre som har innvandret fra Pakistan. Hun tar for tiden høyere utdanning i Oslo, og har gått på grunnskole og videregående med en høy andel krysskulturelle elever. I likhet med Farah er hun svært religiøs, går med hijab og opplever en sterk tilhørighet til Islam og andre likesinnede.

Emine er 29 år gammel og har foreldre som har innvandret fra Tyrkia. Hun er utdannet barne- og ungdomsarbeider og arbeider i barnehage. Hun har vokst opp i et kulturelt komplekst miljø, og gått på skoler med mennesker med forskjellig etnisk, religiøs og kulturell bakgrunn. Emine brukte hijab en liten stund i tenårene, men bruker det ikke den dag i dag.

Ayla er 28 år gammel og har foreldre som har innvandret fra Irak. Hun tar for tiden høyere utdanning på østlandet, og har selv to barn. Ayla innvandret til Norge som barn, og deler av sterke kulturelle kontraster i henhold til dette. Hun ankom Norge da hun var 10 år, men bidrar med svært gode data til studien ettersom hun fremstår som mer reflektert over hvordan det norske samfunnet og den norske kulturen skiller seg fra den irakiske. Ayla brukte hijab en liten stund for å passe inn med sine tyrkiske venner, men erfarte tidlig at dette var noe hun ikke ønsket.

3.5 Transkripsjon - en overføring av tale til tekst

Transkribering kan anses som en transformasjon fra muntlig intervjusamtale til skriftlig tekst, og det er prosedyren som skal til for å gjøre intervjusamtalen tilgjengelig for analyse (Kvale & Brinkman, 2012, s. 186). Transkriberingen av intervjuene var tidkrevende, men allikevel svært givende. Jeg hadde som mål å transkribere innen en uke fra intervjuet ble gjort, og holdt denne tidsplanen. Jeg hadde valgt ett grupperom hvor det var lite bakgrunnsstøy, og jeg hadde plassert lydopptakeren strategisk slik at den fanget opp både meg og informanten. Den ene informanten snakket derimot litt lavt, hvilket gjorde transkriberingen svært tidkrevende og vanskelig til tider. Ved nærmere ettertanke burde jeg plassert den nærmere henne, i stedet for på midten av bordet.

Videre er validiteten av selve transkriberingen avhengig av valget man gjør i henhold til valg av den språklige stilen for transkripsjonen, hvilket igjen reiser spørsmålet om hva som utgjør en gyldig overføring fra muntlig til skriftlig form (Kvale & Brinkman, 2012, s. 253). Det finnes med andre ord ingen sann, objektiv oversettelse fra muntlig til skriftlig form, men det er mine valg og beslutninger som er med på å sikre en høy validitet. I denne oppgaven har jeg valgt å utføre en nærmest ordrett transkribering. Jeg har valgt å transkribere ord for ord, med alle gjentakelser, og med registrering av alle «ehh» og liknende. Slike småord indikerer at den som snakker nøler eller for eksempel er usikker. Jeg har valgt denne fremgangsmåten for å få med alle nyansene i intervjuet. Ett negativt aspekt ved transkriberingen er at den skriftlige formen innebærer abstraksjon i den grad at stemmeleie og åndedrett går tapt (Kvale & Brinkman, 2012, s. 187), og jeg har derfor lent meg på notatene mine i henhold til kroppsspråk og eksterne tanker. Transkripsjonens reliabilitet er knyttet til min bruk av tegnsetting, hvilket jeg har vært konsekvent på gjennom alle intervjuene. Bruken av komma og punktum har her vært sentralt, ettersom nøyaktig de samme skrevne ordene i en utskrift kan utrykke to helt forskjellige betydninger (Kvale & Brinkman, 2012, s. 193). Tilknyttet de etiske perspektivene ved intervju og transkribering har jeg beskyttet konfidensialiteten til informantene ved å lagre opptakene og transkripsjonene trygt i ett innelåst skap.

Transkriberingen er også en viktig del av analyseprosessen, og jeg valgte derfor å

gjøre all transkriberingen selv. Vivi Nilssen (2014, s. 47) skriver at ved å lytte og skrive kommer det nye tanker, samtidig som ideer til koding ofte dukker opp under transkripsjonen. Som forsker ble jeg dermed godt kjent med materialet, og jeg fikk en nærhet til stoffet, slik at de ord og setninger som gjentar seg ble lettere å se.

Oppsummerende har det vært svært viktig at jeg har vært bevisst på mine valg, ettersom transkriberingen av intervjusamtalene innebærer en strukturering av empirien, som gjør den bedre egnet for det videre analysearbeidet. Dette vil jeg nå redegjøre for.

3.6 Analysestrategi og metode

Dette delkapittelet har til hensikt å beskrive de valgene jeg har tatt i arbeidet med analysen av oppgavens datamateriale. Jeg har valgt å benytte meg av systematisk tekstkondensering som analysemetode (Malterud, 2018, s. 91 – 92). Jeg har her stoppet opp, tenkt meg om og sett etter relevante mønstre som kan være med på å belyse oppgavens problemstilling. Analysearbeidet har vært nært knyttet til utfordringen med å skape mening ut av et stort datamateriale, og dette arbeidet kan beskrives som en prosess «of systematically searching and arranging the interview transcripts, field notes, and other materials that you accumulate to enable you to come up with findings» (Bogdan & Biklen, 2003, referert i Nilssen, 2014, s. 104). Med andre ord er analysens hovedanliggende å finne ut av hva materialet egentlig handler om, og analysemetoden skal slik hjelpe meg med å gjøre dette på en systematisk måte og sikre forsvarlig intersubjektivitet, hvilket igjen gir andre tilgang til å vurdere forskningsprosessen som jeg har foretatt (Malterud, 2018, s. 94).

Som en uerfaren forsker trengs det en veiviser som angir prinsipper og konkrete prosedyrer (Malterud, 2018, s. 91), og jeg valgte derfor i samråd med min veileder systematisk tekstkondensering som analysemetode i denne oppgaven. Innledningsvis i arbeidet med oppgaven så jeg for meg å foreta en analyse inspirert av grounded theory (Nilssen, 2014, s. 79; Malt, 2018) og derav en åpen, aksial og selektiv koding. Men, ettersom dette er en forskningsmetode hvor man møter datamaterialet med ett åpent sinn og med blanke ark, i ett forsøk på å utvikle nye teoretiske ideer med bakgrunn i datamaterialet (Nilssen, 2014, s. 79; Malt, 2018), innså jeg at en slik inspirasjon ikke egner seg i denne oppgaven. Dette var særlig på bakgrunn av at jeg allerede ønsket å få

vite mer om forholdet mellom en krysskulturell oppvekst og individets kroppsliggjorte disposisjoner, og slik ville jeg ikke få til å utvikle nye teoretiske ideer. Systematisk tekstkondensering gir meg derfor muligheten til å møte datamaterialet på en forsvarlig måte hvor jeg plukker teksten fra hverandre og setter den sammen igjen, i ett forsøk på å foreta en målrettet reise fra oppgavens problemstilling til dens resultater.

3.6.1 Systematisk tekstkondensering

Systematisk tekstkondensering er en «pragmatisk metode for tematisk tverrgående analyse av kvalitative data» (Malterud, 2018, s. 97), og dens formål er å utvikle kunnskap om informantenes erfaringer og livsverden innenfor et bestemt felt (Malterud, 2018, s. 99).

Analysen gjennomføres i følgende fire trinn: 1) å få et helhetsinntrykk, 2) å identifisere meningsdannende enheter, 3) å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene og 4) å sammenfatte betydningen av dette (Malterud, 2018, s. 98). Disse fire trinnene innad i en systematisk tekstkondensering vil jeg nå forklare mer eksplisitt, og vise til hvordan jeg har brukt disse i arbeidet med oppgaven.

3.6.1.1 *Trinn 1; å få et helhetsinntrykk*

Malterud (2018, s. 99) beskriver det første trinnet som det stedet hvor man skal bli kjent med materialet. Jeg leste i denne forbindelse gjennom de drøye 80 transkriberte sidene med tekstmateriale for å få ett helhetsbilde, og deretter vurderte jeg mulige temaer som representerer unge jenters erfaringer med en krysskulturell oppvekst. På dette trinnet skriver Malterud (2018, s. 99) at det er svært viktig at man arbeider aktivt for å sette ens egen forforståelse og teoretiske referanseramme i midlertidig parentes. Jeg arbeidet her aktivt med å lete etter ulike temaer som fremstår som viktige for informantene, og ikke empiriske funn som stemmer overens med min teoretiske referanseramme og min egen forforståelse. Det var her viktig for meg å vektlegge informantens opplevde erfaringer og deres fortolkning av egen livsverden. Jeg arbeidet her så langt det lot seg gjøre med å unngå systematisering av stoffet, og utviklet deretter ni foreløpige temaer som intuitivt vekket min interesse. Jeg laget en oversikt der jeg ga hvert av disse temaene ett midlertidig navn; «det å være annerledes», «venner og jevnaldrende», «hijab», «kleskode», «innpass i skolen» «konflikt»,

«religion», «ulike verdier» og «islam, og min tro» (vedlegg 4). Disse temaene er ikke ett resultat av en systematisk refleksjon, men de representerer heller et første steg i organiseringen av materialet. Jeg beveget meg deretter over i den andre delen av analysen.

3.6.1.2 Trinn 2; å identifisere meningsdannende enheter

I trinn to bevegde jeg meg fra de foreløpige temaene til en prosess hvor jeg ønsket å utvikle koder og sortere disse. Malterud (2018, s. 101) skriver at «kodearbeidet tar sikte på å identifisere og sortere alle meningsbærende enheter i teksten», og kodingen utføres ved en systematisering av de meningsbærende enhetene i teksten.

Arbeidet i dette trinnet er knyttet til det å skille relevant tekst fra irrelevant tekst, og jeg startet med en ny og frisk gjennomgang av materialet. Jeg sorterte her teksten ved å benytte meg av tusj i ulike farger, og markerte alle utsagn som var av relevans for problemstillingen. Jeg hadde temaene som jeg hadde utarbeidet i trinn 1 i bakhodet i denne delen av analysen. Enkelte av temaene fra trinn 1 viste seg å være lite presise i forhold til hva problemstillingen har til hensikt å belyse, og dermed vokste det frem nye og relevante temaer som ble satt i system, hvilket Malterud (2018, s. 101) omtaler som koding. I dette kodearbeidet arbeidet jeg svært systematisk og grundig ved å gå gjennom datamaterialet på nytt og fokusere på å finne innhold som ikke bare ved første øyekast fremtrer som fengende, men som igjen er av relevans for problemstillingen. Slik Malterud (2018, s. 102) anser som viktig, så arbeidet jeg da med at kodegruppene skulle bli mer robuste, i den forstand at de er gjensidig utelukkende og atskiller tekst som handler om forskjellige forhold. Jeg forsøkte å finne hvilke kodegrupper som hadde noe til felles, og hvilke som skilte seg betraktelig fra de andre. På veien til de disse kodene hendte det at jeg måtte gå tilbake og slå sammen og utforme nye kodegrupper, for slik å spesifisere de ulike nyansene og skillene mellom de meningsbærende enhetene og utsagnene som fremkom fra informantene.

I denne delen av analysen gjennomførte jeg også en dekontekstualisering av teksten (vedlegg 4), hvor ulike deler av teksten ses i sammenheng med annen tekst som omhandler det samme (Malterud, 2018, s. 104). Jeg opprettet dokumenter hvor deler av teksten ble trukket ut, og sett i sammenheng med andre tekstelementer, både på tvers av egne utsagn samt andre informanters utsagn.

Kodegruppene, heretter omtalt som hovedkategoriene, som fremkom fra dette arbeidet er sortert på følgende vis (vedlegg 4);

- ◆ «Tilhørighet i en krysskulturell oppvekst»
- ◆ «Identitet og verdiforankring»
- ◆ «Kultur – nedarvet og kontekstuellet betinget»
- ◆ «Subjektiv erfaring av religion»

Jeg vil dog påpeke at den første hovedkategorien knyttet til tilhørighet og den andre hovedkategorien knyttet til identitet er nært forankret, men jeg ser på det som givende å adskille disse da jeg ønsker å videreformidle informantenes tanker om tilhørighet i det norske samfunnet, men også deres tanker om identitet og verdier på eksplisitt vis. Dette kan også knyttes til tanken om at enkelte hovedkategorier er så omfangsrike at det i følge Malterud (2018, s. 105) er mer hensiktsmessig å dele dem opp, hvilket jeg valgte å gjøre.

Slik arbeidet jeg altså med teksten, på kryss og tvers, før jeg beveget meg over i det tredje trinnet av analysen.

3.6.1.3 Trinn 3- Kondensering; å abstrahere innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene

I analysens tredje trinn ønsket jeg å abstrahere kunnskapen i den teksten og de hovedkategoriene som ble identifisert i trinn to. Tekstmaterialet som skulle bearbeides var i dette trinnet langt mindre enn tidligere. Jeg arbeidet med innholdet i de ulike hovedkategoriene, og sorterte tankene mine i henhold til de ulike nyansene som beskriver meningsaspektene i den spesifikke hovedkategorien. Tekstdelene i de meningsbærende enhetene ble her trukket ut og sortert i ulike subgrupper. Det handler her om å ta stilling til hvilke hovedaspekter i hovedkategorien som datamaterialet kan fortelle mest om. Jeg markerte på nytt deler av teksten i hver hovedkategori og markerte meg relevante subgrupper som var av relevans for det videre arbeidet med oppgaven, samt av betydning for oppgavens problemstilling. Disse subgruppene ble plassert i (vedlegg 4), for slik å skape en god oversikt over datamaterialet.

Videre består trinn tre av å lage ett kunstig sitat, også omtalt som et kondensat.

Kondensatet skal utgjøre en sum av informantenes stemmer, og det skal gjenfortelle med tydelige spor av deltakernes ord og begreper fra de meningsbærende enhetene (Malterud, 2018, s. 107). Dette arbeidet jeg med på tvers av subgruppene, og ett eksempel på dette kan ses i (vedlegg 4, trinn tre). Som ett siste steg i trinn tre utarbeidet jeg det Malterud (2018, s. 108) omtaler som et «gullsitat» (vedlegg fire), som svært nøyaktig illustrerer det som er blitt abstrahert i kondensatet. Slik arbeidet jeg med de ulike hovedkategoriene og subgruppene, før jeg beveget meg over i analysens fjerde trinn.

3.6.1.4 Trinn 4; å sammenfatte betydningen

I analysens fjerde steg arbeidet jeg med å rekontekstualisere teksten, hvilket kan beskrives som å sette de ulike delene sammen igjen. Disse delene blir satt sammen igjen for å vurdere om resultatene fra det tredje trinnet ga en gyldig beskrivelse av den sammenhengen som de opprinnelig var hentet fra (Malterud, 2018, s. 108). Jeg arbeidet her med å skape en sammenhengende analytisk tekst, som i dette tilfellet utgjør oppgavens datapresentasjon. Jeg arbeidet med subgruppene, og slo de både sammen og omformulerte enkelte av dem. Hver av de fire hovedkategoriene ble utformet med tekst og sitater fra transkripsjonene der jeg anså det som hensiktsmessig. Jeg finjusterte overskriftene på både hovedkategoriene og subgruppene, slik at det var enklere å skille de fra hverandre, men også for å fremheve hva teksten handler om. Disse overskriftene fungerer også som en pekepinn for hva jeg har funnet, og ikke hva jeg har undersøkt (Malterud, 2018, s. 110).

Til slutt ønsket jeg å validere funnene ved å sette den analytiske teksten opp mot sammenhengen de var hentet fra. Malterud (2018, s. 110) skriver at man ikke skal forvente at man kan knytte alle deler av teksten opp mot hver enkelt deltaker, og jeg ser at dette gjelder for min analyse. Jeg stilte meg særlig kritisk til motsigende bidrag ved enkelte av hovedkategoriene, og har derfor valgt å trekke frem sitater fra hver av de enkelte informantene for å redegjøre for motsigelser i materialet, og slik fremheve at en krysskulturell oppvekst kan anses som svært subjektiv. Jeg ønsket slik å sikre at sluttresultatet ble formidlet på en slik måte at den kan anses som representativ for informantene selv.

Den siste delen av analysen innebærer å vurdere det man har funnet opp mot

foreliggende empiri og teori (Malterud, 2018, s. 111), hvilket kan ses i kapittel 5.

3.7 Forskningsetikk

Dette delkapittelet omhandler bruken av de vitenskapsteoretiske og forskningsetiske kravene jeg har forholdt meg til i arbeidet med oppgaven. For å sikre oppgavens vitenskapelige troverdighet er det behov for at resultatene kvalitetssikres.

Kvalitetssikringen foregår ved at resultatene fra forskningene beskrives og drøftes nøye, og jeg har i denne forbindelse etterstrebet å sikre ett prosjekt som overholder kravene til intersubjektivitet, refleksivitet, reliabilitet og validitet.

3.7.1 Intersubjektivitet

Intersubjektivitet handler om «å gjøre leseren til en informert ledsager som gis innsikt i de betingelser som kunnskapen er utviklet under» (Malterud, 2018, s. 18). For å sikre kravet om intersubjektivitet har jeg forsøkt å redegjøre for alle valgene jeg har tatt så utfyllende som mulig, både i henhold til metode og analyse. Malterud (2018, s. 92) skriver at analysen skal presenteres på en slik måte at andre kan anerkjenne den systematikken som er fulgt, og forstå de tolkninger og konklusjoner som er gjort. For å sikre at mine metoder blir tilstrekkelig formidlet, har jeg derfor utformet (vedlegg 4), for slik å gi en systematisk representasjon av de valgene jeg har gjort i arbeidet med oppgaven.

3.7.2 Refleksivitet

Refleksivitet innebærer at jeg i oppgaven har erkjent og overveid betydningen av mitt eget ståsted i forskningsprosessen (Malterud, 2018, s. 21). Slik kan refleksivitet knyttes til forskerens *forforståelse*, og slik jeg beskrev innledningsvis har jeg i over ett tidsspenn på 10 år hatt en nærhet til feltet man ellers ikke forventer av en etnisk norsk forsker. Nærhet til stoffet kan vanskeliggjøre refleksiviteten, og Malterud (2018, s. 20) hevder at man som forsker kan identifisere seg så sterkt med en bestemt løsning på problemstillingen, at man ikke klarer å se alternativene. Malterud (2018, s. 45) skriver at den vanligste fallgruven er at ens egen forforståelse overdøver budskapet fra det empiriske materialet. Jeg har derfor arbeidet systematisk med å legge min egen

forforståelse til siden, og tatt stilling til hvorvidt jeg har enkelte sterke meninger om temaet og hva mitt utgangspunkt for mine observasjoner og tolkninger har vært.

Det har her vært nødvendig at jeg konfronterte mine egne forestillinger og min posisjon i feltet (Malterud, 2018, s. 19). Dermed utfordret jeg det jeg allerede visste og tenkte om temaet. Eksempelvis ble jeg forundret da informantene ga svært sprikende forklaringer på en krysskulturell oppvekst, både positive og negative, som stod i kontrast til min forutinntatthet om hva det vil si å ha en krysskulturell bakgrunn. Jeg har altså arbeidet for å sikre kravet om at forskeren i prosess og produkt skal vise vilje til å stille spørsmål ved egne fremgangsmåter og konklusjoner (Malterud, 2018, s.19). Oppsummerende var det her nødvendig for meg å ha ett åpent sinn for å unngå at jeg selv ble styrt av mine egne motiver og forestillinger om hva det vil si å vokse opp krysskulturelt.

3.7.3 Reliabilitet

«Reliabilitet har med forskningsresultatenes konsistens og troverdighet å gjøre» (Kvale & Brinkman, 2012, s. 250). I den kvalitative metoden handler forskningens reliabilitet om forskningens pålitelighet (Grønmo, 2017, s. 242), og hvorvidt en annen forsker ville brukt det samme analytiske rammeverket som man selv har gjort. På bakgrunn av dette har jeg i oppgavens metodedel prøvd å etterstrebe en så transparent fremvisning av valgene som er tatt i løpet av denne studien, slik at oppgavens reliabilitet kan etterprøves.

Videre kan reliabiliteten knyttes til hvorvidt en informant ville endret sine svar i et intervju med en annen forsker. Et slikt mål er allikevel ikke lett å unngå, ettersom intervjuet kan ses på som meningsutveksling mellom to personer, innad i en bestemt relasjon. Ett spesifikt intervju vil derfor være svært vanskelig å reprodusere igjen i sin helhet. Mine erfaringer med feltet, slik som at jeg forklarte informantene at min egen svigermor går med hijab, vil kunne ha påvirket deres troverdighet til meg når det kommer til temaet. Det er rimelig å anta at en annen etnisk norsk forsker med ett annet erfaringsgrunnlag ville ha opplevd en annen tilgang til feltet. Her vil jeg også kort nevne at oppgavens reliabilitet kan påvirkes av forskerens kjønn. Dersom en mannlig forsker ville stilt unge krysskulturelle jenter de samme spørsmålene, er det rimelig å anta at datamaterialet vil preges av den mannlige tilstedeværelsen i intervjuet.

Det vil altså være vanskelig å etterprøve ett kvalitativt intervju, ettersom intervjuet er ett resultat av samhandling. Kvale & Brinkman (2012, s. 250) skiver dog at det finnes ulike metoder som kan tas i bruk for å sikre studiens reliabilitet. Eksempelvis har jeg vært bevisst på å ikke stille ledende spørsmål, og heller gi rom for at informantene deler åpent med meg av egne erfaringer. Oppgavens reliabilitet kan også knyttes til transkripsjonen av intervjuene, og hvorvidt den samme uttalelsen blir transkribert likt av ulike forskere (Kvale & Brinkman, 2012, s. 192), slik jeg har vært inne på tidligere. For å sikre oppgavens reliabilitet har jeg derfor i arbeidet med oppgaven vært så presis og nøyaktig som mulig, slik at oppgavens reliabilitet blir høy (Dahlum, 2019).

3.7.4 Validitet

Oppgavens validitet handler om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale & Brinkman, 2012, s. 250), og hvorvidt datamaterialet kan anses som gyldig for problemstillingen som skal belyses (Grønmo, 2017, s. 241). Slik jeg var inne på tidligere, har jeg i denne forbindelse prøvd å skrive ett metodekapittel som er så transparent som mulig, både for å anerkjenne oppgavens reliabilitet, og derav gi muligheten for å se hvorvidt en annen forsker ville foretatt de samme valgene, men også for å sikre oppgavens validitet. Thagaard (2013, s. 205) skriver at «gjennomsiktighet innebærer at forskeren tydeliggjør grunnlaget for fortolkninger ved å redegjøre for hvordan analysen gir grunnlag for de konklusjoner hun eller han kommer frem til». Ved å tydelig begrunne og forklare alle steg i forskningsprosessen, åpner jeg opp for at andre forskere skal ha bedre forutsetninger for å kritisk vurdere mine tolkninger og valg i oppgaven.

Høy validitet forutsetter at både universet av enheter og de ulike begrepene i studien blir definert på en systematisk måte, og at metodevalget tilknyttet utvelging av enheter og innsamling av data er godt tilpasset (Grønmo, 2017, s. 242). I denne forbindelse var oppgavens utvalg svært sentralt, og ett sentralt element var at informantene kunne bidra til studiens tema og problemstilling. I dette tilfellet innebar det blant annet at informantene måtte forholde seg til en annen kultur i hjemmet, som skiller seg vesentlig fra den norske kulturen.

Videre handler validering om å kontrollere og stille gode spørsmål. Jeg har i

denne forbindelse evaluert mine egne analyser og fortolkninger med ett kritisk blikk, og for eksempel vært bevisst min egen forutinntatthet og nærhet til temaet, slik jeg har drøftet tidligere. Dette er blant annet for å motvirke en selektiv forståelse av funnene i studien, og jeg har arbeidet med å legge mitt eget erfaringsgrunnlag til siden. Dette kan knyttes til viktigheten av at forskeren har ett kritisk syn på sine fortolkninger, at man eksplisitt uttrykker sitt perspektiv på emnet som studeres, og deretter hva slags kontroll som utøves for å motvirke den selektive forståelsen og en skjev fortolkning (Kvale & Brinkman, 2012, s. 254). Validitetens kontrollaspekt kan også knyttes til den indre konsistensen i informantens beskrivelser. I denne forbindelse har jeg kryssjekket deres utsagn, og ved enkelte tilfældigheter kontrollert at jeg har forstått beskrivelsene deres, ved å gjenta det de har sagt, og direkte spurt om jeg har forstått de korrekt. Dette kan også knyttes til valideringens behov for å stille spørsmål (Kvale & Brinkman, 2012, s. 256), og teorien om kommunikativ validitet (Grønmo, 2017, s. 255; Fangen, 2011, s. 237). Jeg har i denne forbindelse spurt utdypende spørsmål som oppmuntrer informanten til å omformulere, gjenta eller utdype svarene sine, og prøvd å forsikre meg om at de gjenkjenner seg i den fremstillingen av egne erfaringer som jeg oppfatter. Informantene har på denne måten foretatt en aktørvalidering, og fått mulighet til å rette opp misoppfatninger, slik at validiteten styrkes (Grønmo, 2017, s. 256). Ved minst ett tilfelle var dette svært oppklarende, og den ene informanten fikk omformulert seg, slik at jeg tolket hennes utsagn riktig.

Tidligere har jeg også vært inne på min kompetanse og nærhet til temaet til tross for at jeg kan klassifiseres som etnisk norsk. Min svigerfamilie gjennom 10 år er av tyrkisk opprinnelse og muslimer, og dette var også noe jeg valgte å fortelle informantene om. Grønmo (2017, s. 255) skriver at «validiteten avhenger av at forskeren klarer å utvikle et nært forhold til kildene, slik at det blir mulig å finne frem til den informasjonen som er mest relevant for problemstillingen». Jeg har derfor valgt å dele av min egen livsverden for å skape en nærmere relasjon til informantene.

Avslutningsvis vil jeg påpeke mangler ved oppgavens validitet. Jeg kan ta kritikk på at jeg ikke har drøftet datamaterialet med andre, utenom informantene, for å styrke validiteten mer. Ved nærmere ettertanke ser jeg at det er mulig at jeg ville ha avdekket mulige svakheter ved datamaterialet dersom jeg hadde ført flere dialoger rundt det.

3.8 Etiske hensyn

Forskerrollen innebærer et selvstendig ansvar for at forskningen utføres i samsvar med god forskningsskikk, anerkjente vitenskapelige og etiske prinsipper. Grønmo (2017, s. 34) skriver at «alt i alt utgjør forskningsetikken et allment akseptert og viktig grunnlag for samfunnsvitenskapens legitimitet og troverdighet i samfunnet». Prosjektet ble søkt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) i november 2019 (vedlegg 1), og intervjuene ble ikke oppstartet før gjennomføringen av prosjektet ble godkjent.

Som forsker er jeg pålagt å følge forskningsetikkloven (2017, § 1) som skal bidra til at forskning i offentlig og privat regi skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Det er De nasjonale forskningsetiske komiteene, heretter omtalt som NESH, som regulerer de forskningsetiske retningslinjene jeg er forventet å følge. NESH (2016, s. 5) skriver at «formålet med de forskningsetiske retningslinjene er å gi forskere og forskersamfunnet kunnskap om anerkjente forskningsetiske normer. Retningslinjene er rådgivende og veiledende, og de skal bidra til å utvikle forskningsetisk skjønn og refleksjon, avklare etiske dilemmaer og fremme god vitenskapelig praksis».

I løpet av denne oppgaven er det særlig noen av disse normene jeg har tatt hensyn til, og jeg vil trekke frem de jeg har reflektert mest rundt. Enkelte av normene har jeg vært inne på tidligere i dette kapittelet, men jeg vil kort trekke de frem og understreke viktigheten av dem. Jeg vil særlig trekke frem konfidensialitet, informert og fritt samtykke, hensynet til menneskeverdet og forskning på andre kulturer.

3.8.1 Konfidensialitet

Konfidensialitet innebærer at private data som identifiserer informantene ikke avsløres (Kvale & Brinkman, 2012, s. 90). Materialet må oppbevares forsvarlig, og forskerrollen innebærer her at man må behandle innsamlet informasjon om personlige forhold konfidensielt og fortrolig (NESH, 2016, s. 16). For å ivareta kravet om konfidensialitet har jeg gitt informantene fiktive navn, og unnlatt å navngi skolene og bydelene de er tilknyttet. Ett annet aspekt ved dette er min bruk av snøballmetoden, som kan ha gjort at enkelte informanter har kjennskap til andre. Informantene var dog innforstått med at anonymiseringen vil sikre konfidensialiteten til omverdenen og i den endelige oppgaven, og de alle var til tross for dette ivrige, og ønsket å dele av sine erfaringer.

Informantene ble også, både muntlig og i samtykkeerklæringen, informert om at jeg ville sikre at ingen uvedkommende fikk tilgang til deres personopplysninger ved å «erstatte ditt navn og dine kontaktopplysninger med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data. Jeg vil også lagre båndopptakeren, notatene og andre skriftlige dokumenter innelåst i ett skap, og jeg vil ha koder på alle teknologiske hjelpemidler” (vedlegg 2). Dette har jeg utført omhyggelig.

3.8.2 Kravet til informert og fritt samtykke

Med forskerrollen følger også ett ansvar om å informere, slik at forskningsdeltakerne informeres om undersøkelsens overordnede formål, og om mulige risikoer og fordeler ved å delta. NESH (2016, s. 14 – 15) skriver at samtykket må være både fritt, informert og uttrykkelig. At samtykket er fritt betyr blant annet at det avgis uten ytre press (NESH, 2016, s. 14), og jeg har i denne forbindelse ikke tilbudt noen belønninger for å delta i forskningsprosjektet. At samtykket er informert betyr i følge NESH (2016 s. 15) at «forskeren har gitt tilstrekkelig informasjon om hva det innebærer å delta i forskningsprosjektet». I henhold til dette har jeg vært bevisst på hvorvidt det var nødvendig å formulere meg på en slik måte at informanten var innforstått med sine rettigheter (tilpasset deres kulturelle bakgrunn), men dette var ikke nødvendig ettersom alle jentene har vokst opp i Norge. Allikevel har jeg tatt hensyn til alder og bakgrunn, slik at jeg med sikkerhet kan si at informanten er innforstått med prosjektet og de følgene som følger av å delta. Jeg har også spurt jentene i etterkant av intervjuet hvordan det opplevdes, og om de har noen negative tanker rundt det. Kravet om at samtykket er uttrykkelig, betyr at informantene har gitt tydelig uttrykk for at de forstår hva det innebærer å delta i prosjektet (NESH, 2016, s. 15). I forbindelse med dette forsikret jeg meg om at informantene var klar over at de når som helst kunne trekke seg i løpet av studien, uten negative konsekvenser. Dette var både nedfelt i samtykkeerklæringen (vedlegg 2), og ble drøftet med informantene før intervjuet kom i gang.

3.8.3 Hensynet til mennesket som intervjues

I denne studien har jeg hatt ett ønske om å undersøke ett tema som kan anses som kontroversielt og sensitivt. Jeg har derfor hatt ett bevisst forhold til at jeg intervjuer mennesker om opplysninger som klassifiseres som sensitive, da særlig opplysninger om

etnisk opprinnelse og religion (Datatilsynet, 2018). Jeg har prøvd å utforme spørsmålene så åpne som mulig, slik at de selv kan avgjøre hvor tykke beskrivelser de ønsker å gi. Da tenker jeg både i henhold til disse personopplysningene, men også med tanke på vonde opplevelser som kan være vonde å dele fra. Eksempelvis merket jeg at den ene informant ble opprørt da hun fortalte om en enkeltopplevelse fra skolen, og jeg valgte da å bevege meg videre til neste tema, ettersom det ville vært uetisk av meg å presse videre rundt ett spørsmål som tydelig vekker følelser hos informanten. Avslutningsvis har jeg etter hvert intervju rådført meg med opplevelsen hos informanten, og de har gitt uttrykk for at det har vært givende å delta i prosjektet.

3.8.4 Forskning på tvers av kultur

Til slutt ønsker jeg å trekke frem ett etisk hensyn som er særlig gjeldende i dette prosjektet. NESH (2016, s. 21) skriver at «*forskeren skal vise respekt for verdier og holdninger hos forskningsdeltakerne, ikke minst når disse avviker fra det som er mest vanlig i storsamfunnet*». Jeg har i denne forbindelse vært bevisst på hvordan jeg fremstår i møte med informantene, og jeg vil påstå at jeg har ordlagt meg på en slik måte at jeg ikke fremstår som fordomsfull eller lignende. I oppgaven ønsker jeg også å skape ett skille mellom min egen tolkning og beskrivelsene til informantene. Dette er for å sikre at jeg ikke ilegger de ulike kulturene visse karakteristikk som den enkelte informant ikke kjenner seg igjen i, og jeg har på bakgrunn av dette hatt et løpende forhold til det faktum at jeg forsker på tvers av kultur og religion.

3.9 Kritisk vurdering av oppgaven og egen metodebruk

Jeg ønsker her å trekke frem noen kritiske vurderinger av de valgene jeg har tatt i arbeidet med oppgaven. Innledningsvis i arbeidet med oppgaven ønsket jeg å undersøke krysskulturelle erfaringer, men jeg stilte meg ikke kritisk nok i henhold til de kulturelle forskjellene som finnes blant de med ikke-vestlig bakgrunn. I arbeidet med oppgaven har jeg særlig sett hvor forskjellig de kulturelle erfaringene til informantene er, og det vil kunne være givende å etablere ny forskning som fokuserer på en spesifikk kulturs møte med det norske samfunnet.

Videre kan en også stille seg kritisk til min bruk av 4 informanter, og hevde at

dette gir for lite grunnlag til en givende analyse. Jeg fant derimot svært tidlig at informantenes bidrag til temaet var svært stort og omfattende, og jeg mener selv at dette har vært tilstrekkelig i mitt mål om å undersøke krysskulturelle erfaringer.

Til slutt ønsker jeg å kort trekke frem en kritisk vurdering av mine kildevalg. I henhold til Bourdieus (1995) teoretiske prosjekt ønsket jeg å benytte meg av primærlitteratur, men dette ble særdeles vanskelig da både oversettelsen og fremstillingen av hans teorier gjorde bruken av denne primærlitteraturen svært vanskelig. Jeg har derfor benyttet meg av sekundærlitteratur for å kunne redegjøre for teorien og min bruk av den på en tilstrekkelig måte. I den generelle og overordnede bruken av andre kilder har jeg sett meg nødt til å benytte meg av artikler, avhandlinger, rapporter og oppslagsverk fra internett av flere grunner. Ved enkelte tilfeller har de bidratt med gode og utfyllende innsikter til temaet, men ved noe av kildebruken ville jeg heller ønsket å benytte meg av bøker og teoretiske perspektiver. På grunn av koronavirus-pandemien i 2020 (Tjernshaugen, Hiis, Bernt & Braut, 2020) ble min tilgang på bøker ved offentlige og USN sine biblioteker begrenset, hvilket har påvirket min kildebruk. Til tross for dette har jeg dog forsøkt å finne gode og relevante kilder som kan anses som aktuelle for oppgaven.

3.10 Avsluttende kommentar

Metodekapittelet har gitt en grundig innføring i de valgene som har blitt tatt i arbeidet med oppgaven. Jeg har redegjort for min bruk av det semistrukturerte intervjuet, og dens plass i den kvalitative metoden og humanvitenskapen. Jeg har redegjort inngående for mitt analytiske arbeid, og da min bruk av Malteruds (2018) systematiske tekstkondensering. Jeg har prøvd å skape en høy gjennomsiktighet i oppgaven for å sikre dens reliabilitet og validitet. Avslutningsvis har jeg i dette kapittelet reflektert rundt noen av de etiske hensynene jeg har vært forpliktet til å ivareta. Det påfølgende kapittelet (4) vil belyse funn fra empirien, og disse vil i kapittel 5 analyseres ved hjelp av oppgavens teoretiske fundament; henholdsvis Bourdieu og Salole.

4 Resultatet av analysen

Kapittel 4 har som formål å presentere intervju materialet og oppgavens empiriske funn. Data som fremkommer gjennom de ulike intervjuene presenteres her systematisk, og sentrale funn som er gjort beskrives nøye.

Analysearbeidet resulterte i at fire hovedkategorier ble identifisert (vedlegg 4), og jeg ønsker i denne forbindelse å kort vise til de igjen;

- ◆ «Tilhørighet i en krysskulturell oppvekst»
- ◆ «Identitet og verdiforankring»
- ◆ «Kultur- nedarvet og kontekstuellet betinget»
- ◆ «Subjektiv erfaring av religion»

Til hver av disse hovedkategoriene er det tilknyttet 2 – 3 subgrupper, som er utformet for å kunne redegjøre for de meningsbærende enhetene i informantenes utsagn. Jeg vil i dette kapitlet trekke frem sitater og erfaringer som anses som relevante for de ulike hovedkategoriene, og for oppgavens problemstilling i sin totalitet.

Jeg ønsker også svært kort å vise til sentral info om informantene, for å igjen gi de en aktiv plass i oppgaven. Maryam er 22 år gammel og har foreldre som har innvandret fra Pakistan, Farah er 19 år gammel og har foreldre som har innvandret fra Pakistan, Emine er 29 år gammel og har foreldre som har innvandret fra Tyrkia, mens Ayla er 28 år gammel og har selv, sammen med sine foreldre, innvandret fra Irak.

4.1 Tilhørighet i en krysskulturell oppvekst

Den første hovedkategorien som fremkom av analysen er tilhørighetsaspektet i en krysskulturell oppvekst. Tilhørighet kan blant informantene både knyttes til en overordnet følelse av tilhørighet i det norske samfunnet, men også i henhold til opplevd tilhørighet blant familie, venner og på tvers av ulike sosiale arenaer. Oppgavens informanter gir i denne forbindelse svært ulike svar i henhold til hvor de opplever en følelse av tilhørighet, og jeg vil her presentere tre ulike subgrupper som er med på å belyse informantenes opplevde følelse av tilhørighet. Den første subgruppen tar for seg hvor hver enkelt av informantene opplever å føle seg som hjemme, før jeg redegjør for

hvordan tilhørighet kan oppstå blant de som er like som en selv. Til slutt vil jeg redegjøre for tilhørighetens kompleksitet, da særlig med tanke på hvordan individets opplevde tilhørighet kan bli utfordret på tvers av hjemmet og samfunnet.

4.1.1 Søken etter tilhørighet – hvor er hjemme?

I intervjuet med Ayla spurte jeg om hun følte mest tilhørighet i den norske kulturen eller den irakiske kulturen. Hun svarte da: *«verken eller. Veldig sånn i limbo, midt imellom. Det er veldig mye ubehagelse, det er det.»* På spørsmål om hvilken landbakgrunn hun identifiserer seg mest med svarer hun:

«Ikke iraker... Ikke norsk-iraker... og ikke norsk... Nei. Jeg har, på en måte, min egen, ehh, jeg hører til min egen, jeg hører til min egen tilhørighet. Jeg føler.. Når jeg er for eksempel i Irak, så føler jeg absolutt ikke at det er noe for meg». Litt senere i intervjuet forklarer Ayla at: *«Ja. Jeg, ehh, jeg er utenfor med norske venner, men jeg er også utenfor med, når jeg bare er med irakiske jenter... Hun avrunder med å si at; Nei, jeg kan ikke si at jeg tilhører...»* (Ayla).

Resten av informantene skiller seg ikke like mye ut som Ayla. På spørsmål om hvordan en krysskulturell oppvekst har vært i forhold til det å skulle fordele forvaltningen av flere kulturer forklarer både Farah og Maryam at de fordeler det litt 50 / 50 (sett i en prosentvis fordeling). Maryam velger dog å understreke at: *«Jeg tenker at det har vært 50/50 ja, men det har vært noen ting som kanskje veier mer når det kommer til hjemme da, eller religion og sånn. Ehh, men sånn generelt så mener jeg at det har vært 50/50, ja».* Maryam vektlegger altså den pakistanske kulturen, og da særlig den religiøse forankringen litt mer enn den norske kulturen. Til tross for at Farah beskriver en tilhørighet til både det norske og pakistanske, så uttrykker hun senere hvor vanskelig det kan være å bekrefte ens egen tilhørighet, både overfor seg selv og blant venner. Hun sier;

«Men igjen så kommer det med at, hvordan definerer vi oss selv? Jeg vil selv si at jeg definerer meg som norsk-pakistaner, fordi, ja, jeg vet ikke.. Mange spør, mange har trodd jeg er fra Irak, Iran, det er sånn, ehh, nei.. Hvis etnisk norske

spør så er det norsk-pakistaner. Eller i verstefall sånn pakistaner, men at jeg er født her. Og da hender det jo at noen sier «men, du er jo norsk!», men jeg definerer ikke meg selv som norsk akkurat. Sånn helt norsk» (Farah).

På spørsmål til Emine om hvorvidt hun identifiserer seg med en krysskulturell oppvekst og at hun dermed har levd med regelmessig påvirkning fra to kulturer svarer hun: *«Ja! To kulturer, og jeg havner midt imellom...»*. Senere forklarer hun at når folk stiller henne spørsmålet «hvor kommer du egentlig fra?», så svarer hun: *«Norge. Ja, det er jo her jeg bor»*. Emine skiller seg altså litt fra normen i oppgaven, hvor hun til tross for å føle at hun havner midt imellom to kulturer, føler mer tilhørighet til den norske kulturen. Senere argumenterer hun for dette ved å si at hun elsker å gå turer i skog og mark, noe hun selv mener er veldig norsk. Samtidig beundrer hun den individorienterte oppdragelsesformen, hvor unge i den norske kulturen har «lov» til langt mer enn hun selv opplevde i oppveksten.

Jeg har valgt å trekke frem alle informantenes beskrivelser av tilhørighet ettersom de er svært forskjellige og individuelle, og for å vise til hvordan en krysskulturell oppvekst og ulike kulturer kan gi svært forskjellige opplevelser av tilhørighet.

4.1.2 Tilhørighet blant likesinnede

Alle informantene skildrer scenarioer hvor de føler seg som annerledes i møte med venner og jevnaldrende, både på skolen og andre arenaer, og at koranskolen særlig har fungert som en arena hvor de møter andre med likt tankesett og væremåte som dem selv. På spørsmål om hvor hun har følt seg inkludert og opplevd tilhørighet svarer Farah:

«Det var ett vanskelig spørsmål, hehe! Jeg syntes jo at det alltid har vært kjempe gøy å gå i moskeen, fordi, grunnen til det er kanskje fordi man føler en helt annen tilhørighet fordi alle er lik som deg, altså vi er like alle sammen. Vi sitter i samme båt. Ehh, men når man for eksempel er på skolen og sånt, det er jo koselig også, men på en måte, man føler seg litt utenfor iblant, fordi man er annerledes, og man hele tiden konstant får altså det blikket. Eller spørsmål om at men «hvor er du egentlig fra?», eller ehh, «men hvorfor tror du på akkurat det,

eller hvorfor må du bruke hijab?», eller.. Det er jo koselig å få spørsmål, men i blant så merker man på disse fordommene på en måte...» (Farah).

Farah beskriver lignende hendelser som dette på tvers av sitt intervju, og har særlig opplevd å skille seg ut i skolen, hvor det var en høy andel etniske norske. Allikevel beskriver både Maryam, Ayla og Emine, som har gått på skoler med høye andeler av både etnisk norske og krysskulturelle, at særlig koranskolen har vært ett sted de kan komme og føle en sterkere tilhørighet. Emine forklarte at: «Jeg passet jo bedre inn der, og man føler en sterkere tilhørighet, da..» Senere sier hun: «*Men, jeg fikk jo venner som er der (Moskeen), som er som meg! (Ler)*».

Tilhørighet blant likesinnede er altså av stor betydning for informantene selv, og Ayla beskriver hvor viktig det er å finne noen som kan forstå hvordan en selv har det. Hun sier;

«Ja, nei. Noen ganger så tenker jeg, skulle gjerne hatt en veldig venn, ikke nødvendigvis ha hatt det samme som meg, men at hun har på en måte, ehh, samme mening eller samme, hun er i den mellom veien. Men det er ikke så veldig lett å finne. Men, ehh, det fins på en måte ikke.» Senere sier hun: «*Nei, det jo også sånn du er, selvom du velger eller sånn, selvom du blir midt i mellom, så er det veldig vanskelig å, eller av og til, så er det veldig vanskelig, eller veldig ensomt, for det er ikke så veldig mange som er lik deg, og det er noen som er lik deg så kjenner du dem heller ikke...» (Ayla).*

Oppsummerende skildrer alle jentene på tvers av sine intervjuer at de trives med norske venner og i ulike arenaer i samfunnet, men de opplever en sterkere tilhørighet blant likesinnede og venner som kan erkjenne de vilkårene som finnes i en krysskulturell oppvekst. De har alle opplevd å bli holdt utenfor i skolen og blant venner med ulik bakgrunn fra dem selv, og beskriver hvordan de både ønsker og finner trygghet i vennskap som bunner i ett lignende tilhørighetsaspekt.

Videre kan en krysskulturell oppvekst også medføre en kompleksitet, hvorav informantene ønsker å være som sine venner, men opplever at familien ikke anerkjenner en sterkere tilhørighet til den norske kulturen, og motsetningsvis at

informantene har opplevd at det norske samfunnet ikke fullt ut aksepterer deres krysskulturelle forankring til tross for at de selv erfarer sin identitet som norsk. Jeg vil nå beskrives dette nærmere.

4.1.3 Tilhørighetens kompleksitet

Jeg ønsker å trekke frem tilhørighetens kompleksitet, ettersom dette er noe som fremkommer på tvers av intervjuene. Samtlige av informantene har på ulike vis opplevd at tilhørigheten deres blir utfordret, både i møte med venner og familien, men også på tvers av samfunnet.

I henhold til tilhørighetens kompleksitet beskriver både Ayla og Emine at de opplever en tilhørighet og forankring blant norske venner og i det norske samfunnet, men deres foreldre har hatt det vanskelig for å akseptere denne tilhørigheten. Farah og Maryam beskrives motsetningsvis at deres foreldre er svært positivt innstilt til det norske samfunnet, men at de har opplevd at fremmede stiller spørsmål ved deres norske tilhørighet. Jeg vil her belyse alles erfaringer.

Ayla beskriver hvordan hun i oppveksten har vært i en konstant kamp i hjemmet, og følt at hun må forsvare sin tilhørighet i det norske samfunnet overfor sine foreldre. Ayla forteller i sitt intervju at hun har hatt behov for hjelp av rådgivere på skolen for å forklare at norske klasseseturer og utflukter er fylt av akademiske opplegg, og at både faren og moren anser det norske samfunnet som regelløst. Ayla forklarer; «*For dem har det norske samfunnet ingen regler. Ehh, de har valgt å flytte hit, men jeg føler at nå som vi blir eldre og sånt, så angret de. At de har tatt det valget*». Hun fortsetter;

«Jeg føler det gjør meg at jeg, jeg blir litt lei meg. Når jeg, uhm, ser at de, på en måte ønsker at vi skulle være helt annerledes, jeg og søsknene mine. Men, ehh, jeg skulle gjerne hatt, på en måte vise dem at, vi er glade i dere uansett hva, vi, den måten vi er på. Det er på en måte ikke så feil sånn som dere tror, men de tror at vi er, at vi er annerledes. At vi er på en måte ikke deres lenger. Senere sier hun; «De ga opp etter hvert, men likevel så så jeg den skuffelsen i deres øyner. De var skuffet, hele veien. Ehh, de har ikke vist at de er stolt i det hele tatt, noen gang. De var skuffet hele veien, så...» (Ayla).

Ayla refererer her til sin norske tilhørighet, men hun knytter dette også opp mot ulike aspekter i sin oppvekst. Hun har kranglet mye med sine foreldre om valg av venner, valg av klær og andre aspekter som i utenlandsk kultur kan oppfattes som for norsk. Ayla forklarer at hun selv ønsket å gå kledd slik hun ønsket, og være med venner som satt og drakk kaffe på en bar på dagtid. Hun følte slik mer tilhørighet til den norske kulturen, men opplevde at dette ikke ble akseptert i hjemmet. Dette skapte mye konflikt og hun forklarer; *«Det har vært veldig vanskelig. Jeg har som sagt brukt veldig mye energi på å kjempe hele veien, ehh, jeg tok på meg de klærne jeg vil, det var sånn, nei nei, og det ble mye skriking hjemme, det var sånn ikke greit. Også begynte de på en måte etterhvert å gi opp. Ehh, men likevel var de på en måte ikke fornøyd.»*

I likhet med Ayla har også Emine opplevd konflikt i hjemmet, da i henhold til at begge opplever en sterk tilhørighet i det norske samfunnet og ønsker å opptre likt som sine venner, men at dette ikke blir godtatt i hjemmet. Emine forklarer at faren la begrensninger på hennes valg av idrett i oppveksten, valg av klær og valg av venner. Emine forklarer at hun syntes slike begrensninger har vært svært urettferdige, og at dette har hindret henne fra å gjøre som hun har ønsket.

Motsetningsvis opplever Maryam og Farah at det er det norske storsamfunnet som ikke fullt ut aksepterer deres norske tilhørighet. Maryam minnes en hendelse;

«Da jeg skulle da toget hjem fra Oslo så var det en norsk dame som kom bort til meg og en venninne og vi snakket på norsk, og hun sa «oi, så godt norsk dere snakker». Hun ble veldig overrasket, men hun var jo hyggelig da. Hun var en eldre dame, jeg vet ikke, ehh. Så jeg vet ikke, jeg føler at de som er eldre de er litt mer satt bak i den gamle tankegangen, da, og tenker at vi nettopp har kommet til Norge og sånt. Men vi er jo født her...» (Maryam).

Farah beskriver en lignende hendelse;

«Bestefar er jo gammel og han trenger jo hjelp, og sykepleieren kommer jo innimellom, også snakket jeg med lillesøsteren min også sa han; oii, dere prater norsk! Flytende. Og jeg bare; ja selvfølgelig vi er jo født og oppvokst her i Norge.

Også spurte han meg om jeg ville flytte tilbake, og da ble jeg litt sånn, ehh nei, jeg er jo født og oppvokst her så jeg tenker å bli boende her. Det er jo mitt, ja...»
(Farah).

Informantene skildrer her hvordan det er å ikke bli opplevd som «norsk nok» av storsamfunnet. Både Maryam og Farah har i sine intervjuer beskrevet hvordan de elsker å feire jul med familien, de baker pepperkaker, ser julefilmer og samles. Faren til Farah vektlegger hvor heldige de er som bor i Norge, og i hjemmet deres er det ett stort fokus på å både snakke norsk og urdu. I de to respektive hjemmene deres er det altså ett stort fokus på å beholde den pakistanske kulturen og språket, samtidig som de også ønsker å omfavne den norske kulturen og det norske språket. Jeg anser det dermed som svært uheldig når storsamfunnet setter spørsmålstegn ved unge krysskulturelles norske tilhørighet.

4.2 Identitet og verdiforankring

Den andre hovedkategorien som fremkom av analysen er individets identitet og verdiforankring. Med bakgrunn i oppgavens empiri har jeg utarbeidet to subgrupper. Den første er knyttet til informantenes skildringer av opplevelsen av å ha ulike verdier fra sine etniske norske venner, og den andre subgruppen er knyttet til informantenes opplevelse av å føle seg annerledes. Jeg vil her vise til ulike meningsdannelser og sitater som kan anses som givende i henhold til disse subgruppene.

4.2.1 «Et ulikt verdisett»

Informantene skildrer ulike scenarier hvor de opplever å ha andre verdier enn sine etniske norske venner. I oppgavens kontekst kan dette knyttes til kulturelle koder og religiøse aspekter slik som klesvalg, nulltoleranse for alkohol, festing og omgang med det motsatte kjønn. Her ønsker jeg å vise til hvordan informantene selv beskriver det når deres verdier skiller seg fra vennene deres. Samtlige av informantene beskriver hvordan de føler ett ubehag når vennene deres gjør ting som de selv ikke er vandt til eller komfortabel med. Jeg oppfatter at dette særlig er knyttet til de ulike religiøse normene de er forventet til å følge, som skiller seg fra deres etniske norske venners normer. Alle informantene har ervervet verdier i hjemmet knyttet til islam, den

kollektive kulturen samt familiære verdier, og de opplever at disse verdiene blir utfordret i møte med samfunnet. Informantene beskriver hvordan de verdiene de har med seg fra hjemmet står i kontrast til norske verdier, hvor det heller er den individorienterte ungdommen som oppmuntres.

Eksempelvis viser informantene eksplisitt til forskjellige verdier i henhold til klær og det å skulle dekke seg til. Ayla sier; *«jeg blir flau av å gå med en som viser mage og pupper og har på seg kort skjørt samtidig, for jeg føler at... (...) Det blir litt for mye, også, jeg tenker, hvis folk skal tenke at hun er noe, så betyr det også at jeg er noe»*. Ayla forklarer her at hun er redd for at hennes etiske verdier skal bli sammenlignet med venninnens, hvilket belyser hvordan informantene både opplever at deres egne verdier skiller seg fra venninnen, men de er også redd for at andre oppfatte disse verdiene som deres egne. Dette står altså i kontrast til deres identitet, og hvordan de velger å oppfatte seg selv. Dette kan ses i lys av hvordan en av informantene beskriver hvordan en krysskulturell oppvekst bringer med seg både ulike forventninger og krav til individet, og hvordan dette påvirker henne;

«Det har jo vært at den tanken kommer at hvem er jeg, og hvem vil jeg egentlig være» (Farah).

Informanten skildrer i denne forbindelse hvordan hun har måttet ta ett oppgjør med egne tanker om sin identitet og hvem hun ønsker å fremstå som. Hun representerer alle informantene når hun forklarer at hun opplever å skille seg ut og føle seg annerledes når hun er med venner som fester eller drikker. Allikevel er hun svært bevisst på hvem hun er og ønsker å fremtre som. Hun sier;

«Ehh, det er fordi jeg vil fortsatt ta vare på de verdiene da. Men det har aldri vært sånn, jeg har aldri følt sånn, altså tanker av å slutte med hijab for eksempel, det har aldri vært noe sånt. Jeg har alltid vært veldig stolt over på en måte hva jeg tror på. Jeg har ikke noe problem med det» (Farah).

I henhold til informantenes opplevde erfaring med ulike verdsett fra majoriteten i samfunnet, kan det altså anses som en balansekunst, hvor de ønsker å bevare sine egne

verdier, samtidig som de omgås venner med verdier som skiller seg fra deres egne. En konsekvens av dette er at de ofte føler seg annerledes fra sine venner, hvilket vil belyses i det påfølgende delkapittelet.

4.2.2 Opplevelsen av å være annerledes

En krysskulturell identitet og ulike verdisett kan medføre en opplevelse av å føle seg annerledes fra sine venner og jevnaldrende. Både Farah, Emine og Ayla har opplevd å føle seg annerledes fra sine venner, mens Maryam beskriver en aksept for den hun er blant venner, som har gjort at hun ikke føler seg annerledes i det norske samfunnet. Jeg vil her belyse begge aspekter.

Både Emine og Ayla beskriver hvordan deres forankring i den islamske troen har gjort at de føler seg annerledes. Da Emine begynte å bruke hijab opplevde hun at de rundt henne så på og behandlet henne annerledes enn tidligere, mens Ayla i oppveksten har vært redd for å omtale seg selv som muslim, ettersom hun har vært redd for at andre skal se på henne som annerledes. Farah beskriver eksplisitte hendelser hvor hun har opplevd å føle seg annerledes. Hun sier;

«Ja, altså jeg har jo norske venninner, altså etnisk norske, og det er jo iblant, de stiller spørsmål fordi de er usikre på, og de vil ikke provosere meg eller si noe feil, og det er egentlig veldig søtt, fordi de tar hensyn og det er veldig viktig. Ehh, og det er jeg glad for at de også gjør. Men det har jo vært tider hvor jeg på en måte var i en vennegjeng hvor alle på en måte, jeg følte meg veldig annerledes, fordi alle drakk, og alle var liksom der. Så da følte jeg meg litt annerledes» (Farah).

Informantene skildrer altså hvordan de opplever å føle seg som annerledes både i større sammenhenger slik som valg av religion og tro, men det er også knyttet til mindre normmessige -og verdimessige valg knyttet til valget om å avstå fra alkohol og festing, klesvalg, og omgang med gutter. Motsetningsvis sier Maryam at hun aldri har opplevd å være annerledes. Hun knytter dette til den aksepten hun har mottatt av venner og sier;

«De norske venninnene jeg har hatt for eksempel, de har vært sånn, de har ikke spurt meg så mye om hijab og min kultur og sånn, de har på en måte bare akseptert

det og bare sett på meg som dem da, fordi måten de snakker med meg om alt. Alt de gjør og det som angår dem, fordi man tenker, okei greit, jeg burde ikke snakke med dem om det, men de har på en måte snakket med meg om alt, og jeg syntes det er litt positivt fordi da vet jeg at jeg ikke er annerledes da..» (Maryam).

Maryam attribuerer denne følelsen av å passe inn til at vennene hennes har behandlet henne som alle andre. Følelsen av å være annerledes kan således knyttes til fenomenet som oppstår når mesteparten av samfunnet behandler de med en annen kulturell og religiøs forankring enn dem selv, som forskjellig og uforenlig fra dem selv.

Videre vil jeg forklare hvordan henholdsvis kultur og religion påvirker individet i en krysskulturell oppvekst.

4.3 Kultur – nedarvet og kontekstuellet betinget

Den tredje hovedkategorien som fremkom fra oppgavens analyse er knyttet til kultur og individets kulturelle forankring. Som en del av en krysskulturell oppvekst samt oppgavens tematikk er kulturens betydning i informantens liv av særlig relevans. Innledende i arbeidet med oppgaven visste jeg ikke hvor forskjellige kulturer de ulike informantene har, og de skildrer svært ulike holdepunkter i sine hjem. For å kunne gjøre et forsøk på å skildre hvordan unge krysskulturelle opplever å balansere kulturelle forventinger som stilles til dem, og samtidig sikre oppgavens reliabilitet og validitet, ønsker jeg å redegjøre for de forskjellige kulturene som er blitt beskrevet blant informantene. Denne hovedkategoriens subgrupper er dermed informantenes beskrivelser av henholdsvis irakisk kultur, tyrkisk kultur og pakistansk kultur. Jeg ønsker allikevel å oppsummere dette delkapitlet ved å vise til felles beskrivelser av en ikke-vestlig kultur som kan anses som representativ for samtlige av informantene.

4.3.1 Irakisk kultur – Aylas fortolkning

Aylas foreldre har emigrert fra Irak, og de har derfor ervervet normer og regler fra den irakiske kulturen som de trekker på i sin samhandling med Ayla. Ayla beskriver den irakiske kulturen som veldig kontrollerende, med ett stort fokus på ære, rykte og en hierarkisk ordning med mannen som familiens overhode. Ayla forklarer; «*Ja, for i arabiske kulturer, i irakisk kultur i hvert fall, så uansett om du blir tretti år, så har du*

mamma og pappa, så skal du gjerne høre fra dem og bekrefte ting fra dem og være barna deres og akkurat sånn som du er fem år, ikke tretti år. Og det er jo ikke greit».

Ayla beskriver en oppvekst hvor hun er blitt svært kontrollert av foreldrene sine, de har avgrenset hvilke venner hun kan være med, hvilke klær hun kan gå med og hvilke steder hun kan oppholde seg på med venner. Hun går så langt i å hevde at faren kunne ha drept henne dersom hun hadde hatt med alkohol hjem. På grunn av dette har det vært mye konflikter i hjemmet og hun forklarer hvordan hun opplever at foreldrene er skuffet over henne. I henhold til ære og rykte sier hun; *«I familien vår skal du både ha god og bra rykte hele veien, inntil du dør».*

For Ayla er kultur hvordan man praktiserer religion. Hun mener at den arabiske kulturen skaper mer konflikt enn fred, og at kultur består av mye dømming, samt veldig mye snakk om rykte og ære. Ayla mener videre at foreldrene ikke har utviklet seg etter at de kom til det norske samfunnet, og at deres måter å tenke på ikke passer i den tiden og samfunnet de lever i nå. Hun er svært bevisst på at kultur fremtrer som en slags geografisk betinget ervervelse av samfunnsnormene, og at hennes familie må kjempe enda hardere for at hun skal opptre slik det er forventet innad i familien. Hun sier;

«Ja, barn, i hvert fall som sagt for de i familien som har vandret, så er barn mer en eiendom, de skal gjerne gjør sånn som foreldrene vil, fordi de, i Irak så er ikke det veldig mye fokus på det fordi, som sagt, du lever i et sånt samfunn og da, du lærer av samfunnet. Samfunnet passer på at du holder deg til disse, ehh, grensene, ehh, du er, på en måte, i den kulturen så du får det i deg, men her må de kjempe hele tia for å få meg inn. Dra meg inn liksom. At jeg ikke er, går helt til venstre, helt til den norske kulturen» (Ayla).

Ayla beskriver på tvers av sitt intervju hvordan hun opplever konflikt med sine foreldre ettersom hun ønsker å passe inn i samfunnet med sine norske venner, men hun opplever også en slags indre konflikt når hennes venner opptrer på en måte som ikke er forenlig med hennes indre moralske kompass. For å passe inn med venner og i samfunnet har Ayla sett seg nødt til å lyve til venner om hvorfor hun ikke kan være med på ting. Hun har ikke vært like åpen med farens strenge måte å styre familien på og hun har ofte kranglet med familien om ting hun ønsker å delta på. Allikevel har religion og

den irakiske kulturen en viss innvirkning på henne, og hennes kroppsliggjorte disposisjoner skinner ved enkelte tilfeller igjennom. Hun beskriver dette i kontekst med venner, hvor hun ikke ønsker å skille seg ut, men allikevel opplever ulike settinger som feil;

«Fortsatt er det veldig vanskelig, som du sa, kan ikke kreve av, eller at hvordan jeg føler meg når jeg skal gå med en venninne som, vi sitter på et sted så begynner hun å ta noe drikke eller at hun har på seg altfor åpne klær, sånn at jeg føler meg, dette her var ikke greit. Det er litt vanskelig å si ifra, men jeg føler at jeg ikke har rett, samtidig så vil jeg bare ikke bli, ikke uvenn, ikke venn med de folka fordi de er sånn, ehh, det er sånn, det gjerne er her...» (Ayla).

Man ser altså at til tross for at Ayla selv mener at den irakiske kulturen er svært kontrollerende og negativ, er den allikevel med på å påvirke hennes livsverden via hennes kroppsliggjorte disposisjoner. Hun mener selv at foreldrene er alt for knyttet til den irakiske og arabiske kulturen, men allikevel opplever hun det som svært vanskelig å skulle løsrive seg fra den helt selv, i sitt ønske om innpass i det norske samfunnet.

Den irakiske kulturen påvirker slik individet på en særegen måte, og jeg vil videre belyse hvordan både pakistansk og tyrkisk kultur påvirker individet i en krysskulturell oppvekst.

4.3.2 Tyrkisk kultur – Emines fortolkning

Emines foreldre har emigrert fra Tyrkia, og de har derfor ervervet normer og regler fra den tyrkiske kulturen som de trekker på i sin samhandling med Emine. Emine forteller om en kulturell forankring med stort fokus på familien, klare forventinger til henne som jente, og strenge føringer for kontakt med det andre kjønn. I likhet med Ayla beskriver Emine hvordan hun har opplevd mye konflikt, særlig med faren sin, da hun i oppveksten har opplevd at hun ikke har fått gjøre som sine jevnaldrende. Emine forklarer at faren bestemmer i familien, og hans nedarvede kulturelle rammer fra den tyrkiske kulturen har særlig lagt føringer for hennes oppvekst. Hun beskriver hvordan hun hadde et sterkt ønske om å starte med fotball, men dette var noe faren nektet henne da han mente at denne sporten er forbeholdt gutter. Videre ble hun også nektet å flytte hjemmefra av

faren før hun giftet seg, og da hun giftet seg så var det fortsatt mannen som bestemte i husholdningen. Dette kan knyttes til eldre kulturelle holdninger til kjønnsroller og ekteskap (Encyclopædia Britannica, udatert).

Videre beskriver Emine beskriver faren som «veldig gammeldags», og at hun opplevde hans måte å veilede familien på som svært urettferdig. Hun forteller om erfaringer hvor hun ikke har fått sove hos venninner som har brødre, restriksjoner i klesvalg og forskjellsbehandling fra hennes yngre søsken. Hun forteller at dette har ført til konflikt, og hun sier *«jeg har tatt det mer inn i meg, men vi har også kranglet om det»*. Hun refererer her særlig til at hun ikke har hatt mulighet til å være med andre venner på lik linje som alle andre.

Emine beskriver at denne urettferdigheten har ført til at hun identifiserer seg mer med den norske kulturen og skildrer ett ønske om at hun gjerne skulle vokst opp med mer av den norske kulturen. Hun forklarer dette med at over tid ble faren hennes mer åpen for den norske kulturen og at hennes lillesøster har opplevd færre regler å forholde seg til. Hun sier;

«Jeg ville gjerne vokst opp med litt mer norsk kultur. For jeg syntes det var alltid så dårlig gjort at lillesøsteren min fikk lov til det og det, mens jeg aldri har opplevd det. Så jeg har jo fortsatt problemer med å ha venner, og holde kontakten med venner» (Emine).

Emine forklarer her hvordan den tyrkiske kulturen, og da særlig den autoritære rollen som familiefaren innehar har preget hennes krysskulturelle oppvekst i den form av at hun ikke har fått muligheten til å opprettholde vennskap på lik linje som andre. Det beskrives en oppvekst hvor de ervervede kulturelle rammene til faren særlig er preget av eldre normer knyttet til kjønnsroller, kleskodekser og generelle regler.

Til slutt ønsker jeg å trekke frem hvordan Emine også opplever at hennes kulturelle forankring er blitt en del av hennes væremåte og derav kroppsliggjorte disposisjoner. Hun forklarer hvordan den norske kulturen kan være litt lite styrt av normer, og at hun skiller seg fra norske i valget av klær. Hun forklarer at hun har en annen moral fra norske jenter, og at hun opplever å skille seg fra norske venner når de kler seg veldig åpent. Hun sier; *«Når de er alt for lett kledde, nesten shortstruser holdt*

jeg på å si. Det føler jeg i hvertfall, når den går rett opp i rompa. (...) Men ved for eksempel sånn V utringning, da er jeg ikke komfortabel. Da føler jeg at det er galt”.

I likhet med Ayla fremkommer det altså i empirien at Emine opplever de ervervede kulturelle normene som er forankret blant familien som for rigide og strenge, men allikevel er det enkelte aspekter ved den tyrkiske kulturen som oppleves som givende og førende, da særlig i henhold til kleskodeks.

4.3.3 Pakistansk kultur – Maryam & Farahs’ s fortolkning

Maryams og Farahs foreldre har emigrert fra Pakistan, og de har derfor ervervet normer og regler fra den pakistanske kulturen som de trekker på i sin samhandling med Maryam og Farah. De beskriver en kollektivistisk orientert kultur som defineres og assosieres med familien. Hovedtrekk innad i den pakistanske kulturen beskrives som ære, hierarki og sosial struktur. Dette er trekk som fremkommer på tvers av intervjuene med begge jentene. På tvers av jentenes intervju beskriver de den pakistanske kulturen selv ved å henvise til klærne deres, maten, kastestystemet, giftemål, respekt for de eldre, omsorg for storfamilien og viktigheten av å opprettholde familiens ære. Farah oppfatter at hennes kulturelle forankring blant annet skiller seg fra sine jevnaldere i skolen. Hun er opptatt av å gi læreren respekt, ettersom hun mener dette er personen som videreformidler kunnskap og avgjør hvor langt hun kan nå, og hun mener selv at denne respekten stammer fra kulturen deres. Maryam skildrer hvordan rammene rundt ekteskapet er annerledes, og hvordan selve bryllupet skiller seg fra de i den norske kulturen, med krav om at kvinnen skal gi bort mye verdisaker til mannen. Farah beskriver hvordan kastesystemet den dag i dag er en stor del av den pakistanske kulturen. Hun sier;

«Ja, og kastesystemet for eksempel. Det er fortsatt sånn i dag, at jenta og gutten bør ha samme kaste, og det er litt sånn... Men islam mener at det burde ikke være noen begrensning. Det burde ikke ha noe å si så lenge personen er et godt menneske, og det er en veldig gammel tradisjon som fortsatt er i dag. I 2019 så er det fortsatt riktig for veldig mange. (...) Og jeg syntes ikke at det er greit, men foreldrene mine er fortsatt litt sånn at det bør være ett kastesystem, men jeg

mener ikke det, ikke sant. (Farah).

Sitatet hentet fra intervjuet med Farah viser her til hvordan en krysskulturell oppvekst plasserer individet i en posisjon hvor en må forholde seg til de normene som finnes på tvers av begge kulturer. Farah opplever her et skille fra foreldrene sine, og mener at hun særlig legger merke til sin krysskulturelle identitet i slike sammenhenger.

Videre beskriver både Maryam og Farah den pakistanske kulturen som en kultur preget av mye omsorg for familien. Farah sier; *«kulturen, de kulturelle verdiene da, legger vekt på det å hjelpe hverandre under vanskelige tider, sånn uansett»*. De forklarer hvor viktig det er å ta vare på familie ved sykdom, og støtte hverandre under vanskelige tider. Begge informantene oppleves som svært tilknyttet til den pakistanske kulturen, og skildrer få konflikter i hjemmet, slik både Ayla og Emine tidligere har beskrevet. Farah sier blant annet;

«Det med grunnleggende verdier og sånn. Men det har aldri vært sånn, men jeg legger merke til at det er faktisk noen som opplever, for eksempel sosial kontroll og liksom sånne ting, og det å ha veldig strenge grenser. For eksempel innetid og sånn, men jeg har aldri på en måte opplevd at de har sagt noe, men at jeg heller har valgt det da ut ifra meg selv... (...) «Pappaen min er litt sånn; jeg stoler på deg, men jeg stoler ikke på samfunnet». Maryam drøfter noe lignende; *«Jeg har for eksempel aldri fått begrensning på å ikke gå på bursdag. Mamma og pappa har alltid latt meg dra, men på en måte dersom det er fester med drikking og sånn så har jeg bare valgt selv å holde meg unna»* (Farah & Maryam).

Jentene oppfattes som svært forankret i den pakistanske kulturen, og dette er noe de selv anser som positivt og givende. De skildrer ikke konflikter knyttet til kulturkrasj, og sier de selv tar avstand til typiske norske ting slik som drikking, festing og omgang med det motsatte kjønn. Allikevel skildrer de ting ved den norske kulturen som de omfavner. De snakker både norsk og urdu i hjemmet, de spiser typiske norske retter og opplever julen som en tid til samhold, hvor de ser julefilmer og baker pepperkaker. Intervjuene skildrer en stolthet av den pakistanske kulturen, og når de ble bedt om å redegjøre for

hva den pakistanske kulturen betyr for dem, skildret de hovedsakelig aspekter de selv anser som positive.

4.3.4 Finnes det her en felles betegnelse på ikke-vestlig kultur?

Begrepet ikke-vestlig er i denne oppgaven brukt for å presisere den stedlige forankringen til informantenes kulturelle bakgrunn. Jeg ønsket å vise til kontrastene som er blitt skildret på tvers av de tre gjeldende kulturene, men jeg ønsker her å kort vise til enkelte fellesnevner som fremkommer av empirien. Samtlige av informantene beskriver en kultur som er preget av ære, religion og hierarki. Faren og mannen anses som særlig viktige innad i familien, og jentene skildrer ett visst krav om å anerkjenne familiens rolle, kle seg anstendig samt unngå fester og alkohol. Samtlige beskriver hvordan de tar avstand fra å omgås med det motsatte kjønn. Til slutt ønsker jeg å trekke frem at samtlige trekker frem religion som av stor betydning for deres kulturelle forankring, og jeg vil i det påfølgende delkapittelet redegjøre for deres subjektive erfaringer med religion.

4.4 Subjektiv erfaring av religion

Den fjerde og siste hovedkategorien som fremkom i oppgavens analyse er individets subjektive erfaring av religion. Slik jeg innledningsvis var inne på var ikke temaet *religion* et av mine hovedanliggende, men heller noe som har vokst frem i møte med informantene, da særlig i henhold til at jeg på tvers av intervjuene har sett hvordan religion utgjør en stor del av informantenes kulturelle forankring. Oppgavens problemstilling er knyttet til hvordan religiøse forventninger påvirker unge som vokser opp med en krysskulturell bakgrunn, og jeg vil forsøke å redegjøre for religionens plass i de ulike informantenes livsverden. Den første subgruppen er knyttet til hvordan informantene opplever det å være muslim i det norske samfunnet, mens den andre er knyttet til informantenes erfaringer med bruken av hijab.

4.4.1 Å være muslim i det norske samfunnet

Opgavens problemstilling har som formål å undersøke hvilke religiøse forventninger unge krysskulturelle står overfor både i hjemmet og i samfunnet. Jeg vil her forsøke å

belyse hvordan informantene skildrer opplevelser knyttet til hvordan det er å være muslim i det norske samfunnet.

Samtlige av informantene beskriver hvordan religion og islam er av stor betydning for dem, og islam fremtrer som en slags veiledning og rettesnor for hvordan de skal lede livene deres. Ayla beskriver blant annet religion som «*en livsstil, ett kart og en plan for hvordan du skal leve*». Informantene beskriver religion i seg selv som ett positivt aspekt i livene deres, og noe som både skaper samhold og veiledning i ett mangfoldig liv. Forvaltningen av religion blir dog komplisert når islam kommer i møte med samfunnet, og da på flere måter. Særlig opplever Ayla at religion i seg selv er en flott forankring i livet, men hun mener at foreldrenes tanker om religion skiller seg fra hennes. Samtidig opplever hun at hennes indre moralske kompass er uforenlig med enkelte venner, og da særlig i henhold til klesstil etc. I likhet med dette opplever Maryam, Farah og Emine at religion er med på å skape ett skille mellom dem selv og jevnaldrende venner. Jeg vil nå trekke frem relevante bidrag fra transkripsjonene som henviser til beskrivelsen av å være muslim i det norske samfunnet.

Ayla beskriver en sterk religiøs forankring, og at hun i oppveksten og særlig i nyere tid føler stor tilhørighet til islam. Allikevel har hun i oppveksten opplevd at foreldrenes tro er for rigid og ikke tilpasset en norsk kontekst. Ayla beskriver hvordan hun var redd for å skille seg ut fra vennene sine, og hvordan hun måtte skape en tro som skilte seg litt fra foreldrenes for å passe inn i miljøet. Hun sier; «*Det har vært, i starten har det vært sånn... jeg ble flau for da tenkte jeg inni meg, kanskje de kan komme til å se på meg som en rar person eller at jeg er litt sær eller annerledes fordi jeg har tro*». Hun fortsetter;

«jeg har på en måte mine egne tanker og mine egne rundt... Rundt religion, og hva det betyr, det er ikke det samme som mamma og pappa har, men det er min ting. Og det er ikke langt unna dems heller, kanskje de mener det, men for meg er det ikke langt. Langt ifra. I starten, når jeg var litt yngre, så syntes jeg at det var litt flaut og jeg snakket ikke så veldig mye om det og jeg prøvde å vise at jeg er veldig åpen for personer og at det her er ikke noe problem. Men, ehh, nå... ja, eller jeg fryktet på en måte at hvis jeg gjør det så kommer jeg til å havne alene

og at jeg, ikke blir sett ned på, men at folk mister interesse til å henge med meg...» (Ayla).

Videre beskriver Ayla hvordan hun har måttet tilpasse seg selv til sine norske venner, og hun har ikke vært komfortabel nok til å si ifra dersom vennene har kledd seg for utfordrende, eller de har oppholdt seg på steder Ayla egentlig har mislikt. Hun knytter dette til religion og hennes indre moralske kompass, og hvordan hun har måtte skape mekanismer for seg selv, som gjør at hun opprettholdt både sin plass i hjemmet, men også ute blant venner.

Videre beskriver både Maryam og Farah hvordan de i skolen har opplevd at deres religiøse forankring har gjort at de skiller seg fra sine jevnaldrende, da særlig med tanke på at deres tro skiller seg fra majoritetens. Maryam beskriver det slik;

(...) «Fordi at veldig mange tenker at vi er sånn, veldig lukkede personer da, siden, fordi vi bruker sjal og kanskje de tenker sånn, ikke snakk med henne, og at vi er annerledes på en måte. Ja, at de tror at vi holder oss unna dem. Fordi mange tenker at, okei, vi er muslimer, og de tenker at okei greit vi får ikke lov til å snakke med gutter, eller gjøre noen ting da. At folk tenker at okei, greit, jeg vil ikke snakke med henne. De blir på en måte litt redde» (Maryam).

Sitatet trukket frem fra Maryams transkripsjon skildrer godt ett tema som kan leses mellom linjene i alle jentenes intervjuer. Storsamfunnet kan virke til å vektlegge en tenkning og stereotypi om at muslimske jenter er slik eller slik, og at de derfor eksempelvis har opplevd å ikke bli invitert i bursdager eller at de blir snakket til annerledes enn sine etniske norske venner. Farah beskriver i den forbindelse hvordan hun opplever å bli forskjellsbehandlet av lærere på bakgrunn av sin islamske bakgrunn og sier blant annet at;

«selv lærere prøver å provosere meg med vilje, spør meg; sier sånn foran hele klassen med vilje, bare sånn, ja: ehh, religiøse jenter med hijab får ikke jobb.. ehh, oh masse sanne ting, og det er sånn, det påvirker elevene også, og da

påvirker det meg fordi alle får det inntrykket av meg, at jeg er lukket, at jeg er annerledes, jeg vil ikke klare meg i samfunnet, det er litt sånn...» (Farah).

Det fremkommer her ett bilde av urettferdighet og usannheter, som igjen påvirker jentenes forhold til venner, men også eget selvbilde. Samtlige av informantene beskriver på tvers av sine intervjuer hvordan de opplever både direkte og indirekte fordommer. De skildrer opplevelser av at de ekskluderes fra grupper, voksne og lærere som har lite forståelse for deres religiøse forankring og at venner og jevnaldrende snakker om dem bak ryggen deres. Allikevel finnes det positive erfaringer, og særlig Maryam velger å trekke frem hvordan en lærer informerte og spurte om det gikk greit å snakke om enkelte temaer før en klassesstime, og hvordan hun selv satte svært stor pris på dette. Hvordan opplevelsen av å være muslim i det norske samfunnet fremkommer, er altså avhengig av at institusjonene rundt rommer de forskjellene som finnes på tvers av samfunnet.

4.4.2 Hijabens betydning og påvirkning

Jeg ønsker å trekke frem hijaben, da både dens betydning for informantene og den påvirkningen den har i hjemmet og i samfunnet. I tråd med oppgavens problemstilling vil jeg trekke dette frem, da særlig i henhold til hvordan informantene opplever å balansere de religiøse forventningene som stilles i hjemmet og samfunnet, samt hvilke erfaringer som kan knyttes til det å bære hijab i det norske samfunnet. Alle informantene har opplevd forventinger i hjemmet i forhold til at de skal gå med hijab, og alle har opplevd at samfunnet har stilt spørsmål ved denne bruken. Jeg vil nå vise til informantenes beskrivelser av egen bruk av hijab samt individuelle erfaringer.

Samtlige av informantene beskriver bruken av hijab som noe de selv har ønsket, og at dette er knyttet til ett personlig valg. De har ikke opplevd press i hjemmet til å bruke det, det er dog noe som blir verdsatt, men det er heller forventninger i samfunnet som har gjort at bruken av hijab i enkelte tilfeller har vært utfordrende. Jeg ønsker å trekke frem Farahs beskrivelse av bruken av hijab og dens betydning i det norske samfunnet;

«Jeg syntes det viktigste er å vise at vi er muslimer og grensene våres på en måte. Jeg bare elsker tankegangen på en måte. Fordi, det forteller på en måte at kvinner er dyrebare, og jeg syntes det er så fint, fordi at altså, det er mange som feiltolker det veldig. De tror at, altså at hijab er et kvinneundertrykkende plagg, og da blir det litt sånn, det er egentlig helt, altså det er jo motsatt for oss! Det er liksom en ære å bære det. Og det er mange som ikke helt skjønner det, og jeg syntes egentlig at det er litt trist iblant» (Farah).

Informantene er svært bevisst rundt sin bruk av hijab, og de beskriver det som en flott del av islam hvor kvinnens skjønnhet blir verdsatt og bevart. Som tidligere nevnt har de ikke opplevd press i hjemmet om å bruke hijab, og det er kun en av informantenes mødre og søstre som selv bruker hijab. Allikevel beskriver de det som ett aspekt hvor de føler seg stolte, og at familien er stolte av dem dersom de selv bruker det. Det kan derfor anses å være indirekte forventninger knyttet til bruken av hijab i hjemmet.

På tvers av samfunnet har informantene opplevd ulike forventninger og de har blitt påvirket i ulik grad i forhold til deres bruk av hijab. Maryam og Ayla har opplevd færre negative erfaringer i møte med samfunnet i henhold til deres bruk av hijab, og Maryam knyttet dette opp mot at hun har gått på skoler med høye andeler av krysskulturelle elever. Farah og Emine har derimot opplevd at samfunnet og dens institusjoner har stilt spørsmål til bruken, og relatert dette til noe negativt. Emine forteller i forhold til dette hvordan de voksne rundt henne reagerte da hun begynte med hijab;

«Det var mitt valg. Men det ble igjen ikke godt tatt imot av lærerne. Fordi de trodde at jeg ble tvangsbrukt til det. At jeg hadde blitt tvunget til det. Så jeg ble tatt mye til siden, og spurt; «er det du som har valgt det? Tvinger foreldrene dine deg til det?» Så jeg gikk jo lei, så da sluttet jeg å bruke det igjen». På spørsmål om andre behandlet henne annerledes etter at hun begynte med hijab svarer hun: «ja, absolutt. Det var som om alt var galt hjemme». (...) Ja, jeg ønsket ikke å bli tatt ut til siden liksom. Og ikke føle meg annerledes da..» (Emine).

Emine forklarer her hvordan omgivelsene påvirket henne i så stor grad at hun selv valgte å slutte å bruke hijab. Det religiøse aspektet i en krysskulturell oppvekst har dermed stor påvirkning på de unge, og ønsket om å passe inn i samfunnet påvirker dem på tvers av religionsutøvelsen. I likhet med Emine har Farah opplevd mange negative erfaringer i forhold til hennes bruk av hijab, men hun har derimot aldri vurdert å slutte med hijaben, da den stiller svært sterkt i hennes tro. På spørsmål om hun har opplevd negative erfaringer svarer hun; *«Ja. Det har nesten blitt for mye. Det kan bli litt vanskelig å prate om det iblant, fordi det er så sterkt på en måte. Og det ehh, at, ja, det har jo på en måte påvirket meg, altså både psykisk og fysisk fordi jeg har fått så mange kommentarer»*. På tvers av sitt intervju forklarer Farah hvordan hun har opplevd fordommer, at venner har snakket om henne bak ryggen hennes og at til og med lærere har stilt seg uforstående til islam og bruken av hijab. Farah beskriver hvordan dette gjorde henne innesluttet i klassen, og hun beskriver at hun fikk en slags sosial angst. Hun opplever dog at det er blitt bedre da hun startet på videregående skole, men allikevel er dette noe som preger henne stort i hverdagen.

Oppsummerende er altså forventningene som stilles til bruken av hijab svært forskjellig fra individets rolle i hjemmet og individets rolle i samfunnet. Med tanke på en krysskulturell oppvekst og det islamske aspektet ved det krysskulturelle er hijaben med på å skape egne oppvekstbetingelser for de som velger å bruke hijab.

Videre vil jeg nå bevege meg over i oppgavens drøftelse, og dermed sette oppgavens teori, tidligere forskning og empiri i sammenheng.

5 Diskusjon av sentrale funn

Et hovedanliggende ved denne masteroppgaven har vært å undersøke de eksplisitte og implisitte forventningene som fremkommer blant informantenes krysskulturelle erfaringer, både på tvers av kultur og religion. Vi har til nå i det foregående kapitlet sett på empiriske beskrivelser som har vært berikende for oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål, og som samtidig fremstår som viktige for informantene.

Intervjuene har inneholdt beskrivelser fra hverdagslige situasjoner slik som innpass og tilhørighet i skolen, samt tilhørighet blant venner og i samfunnet. Empirien har også skildret mer reflekterte beskrivelser rundt egen oppfatning av identitet, kultur, religion og tilhørighet. Men hvilke korrelasjoner finner man mellom denne empirien og oppgavens teoretiske fundament? Jeg ønsker her å henvise til oppgavens hovedproblemstilling og de to underordnede forskningsspørsmålene for å klargjøre den videre føringen av oppgaven:

- ◆ *Hvordan opplever unge norske krysskulturelle jenter å balansere de ulike kulturelle og religiøse forventningene som stilles i hjemmet og samfunnet?*
- ◆ *Hvordan opplever unge krysskulturelle egen tilhørighet og identitet?*
- ◆ *Hvordan påvirker individets habitus og deres posisjon i det sosiale rom deres deltakelse i samfunnet og plass i hjemmet?*

Jeg vil i dette kapitlet vise til de mest relevante og interessante bidragene som er fremkommet på tvers av empirien, og deretter trekke inn teori og tidligere forskning der jeg anser det som givende. For å skape en klar og konsis bruk av Bourdieus (1995; Aakvaag, 2008; Wilken, 2015) teoretiske syntese, har jeg valgt å trekke frem enkelte begreper der jeg anser de som mest passende og gjeldende i den gitte konteksten. Jeg vil derfor drøfte tilhørighetsaspektet i lys av habitus, kapitalbegrepet og det sosiale felt; identitetsaspektet i lys av den kroppsliggjorte habitus; og jeg vil se effekten og konsekvensene av å leve med ulike kulturer i lys av det sosiale rom. Til slutt vil jeg trekke hovedaspektene ved disse fire hovedkategoriene sammen, og se de i lys av oppgavens problemstilling.

5.1 Tilhørighet – en kilde til sårbarhet?

Den første hovedkategorien som ble redegjort for i empirien er knyttet til individets opplevde følelse av tilhørighet, tilhørighet blant likesinnede og tilhørighetens kompleksitet. Her ønsker jeg særlig å trekke frem Saloles (2013; 2018; 2020) teoretisering av krysskulturelle barn og unge, og da særlig hennes teori om tilhørighet. Tilhørighet er basert på hvilke tanker og verdier, og hvilken oppførsel man kjenner seg igjen i, og kan videre si noe om hvor individet opplever anerkjennelse og inkludering (Salole, 2020, s. 25).

Jeg vil her trekke frem de empiriske funnene, og se det i lys av tilhørighetsparadokset, liminaltilstanden og tilhørighetens kompleksitet.

Samtlige av informantene skildrer ett komplekst forhold til tilhørighet, og de har alle opplevd å bli preget av forskjellige påvirkninger og forventinger fra flere hold. Ingen av de redegjør for en fullstendig tilhørighet i en spesifikk kultur, og de har slik sett et svært flytende forhold til tilhørighet hvor de ikke klarer å plassere seg som kun norsk eller kun irakisk, tyrkisk eller pakistansk. Dette kan ses i lys av *liminaltilstanden*, hvor en jevn påvirkning fra flere kulturer vil gi en flytende opplevelse av tilhørighet (Cockburn, 2002; referert i Salole, 2018, s. 87). Salole (2018, s. 88) skriver at dette fører til at individet da må forvalte erfaringen av å både være innenfor og utenfor store deler av livet. Dette kan ses i tråd med informantenes fortellinger om å ikke passe inn i det norske samfunnet når de oppfører seg i tråd med normene i den fremmede kulturen, mens de i hjemmet ikke passer inn dersom de forholder seg til den norske kulturen og dens normer. Her kan eksempelvis tro, klær, alkohol og verdier være aktuelt.

Videre skriver Salole (2018, s. 88) at denne liminaltilstanden er kilde til sårbarhet og konflikt. Dette ses særlig i tre av informantenes intervjuer. Jeg bemerket meg hvordan to av informantene har det vanskelig for å beskrive og plassere egen tilhørighet. Sitatet fra Farah (s.70) viser at hennes tilhørighet er avhengig av hvem som spør, og dersom en etnisk norsk spør så er hun «*norsk-pakistaner. Eller i verstefall sånn pakistaner, men at jeg er født her*». Sårbarhet som en del av liminaltilstanden viser seg her å være svært gjeldende, og det skildres særlig en sårbarhet knyttet til det å på en stolt måte forankre og bekrefte sin norske tilhørighet.

Dette kan videre ses i lys av *tilhørighetsparadokset*, hvor individet opplever å

føle seg både inkludert og ekskludert (Salole, 2020, s.25). Jeg ser her at samtlige av informantene ønsker å både bevare foreldrenes kultur, samtidig som de ønsker å passe inn i det norske samfunnet. Dette gjør at man på ulike vis kan oppleve på samme tid å både passe inn i en kultur, samtidig som man er ekskludert fra den andre. Dette underbygges av tidligere forskning, hvor det hevdes at det å leve mellom to kulturer både er en kilde til styrke og stolthet, men at det samtidig er problematisk og slitsomt (Aarset et al., 2008, s. 15). Det trekkes her særlig frem at unge krysskulturelle anser det som viktig å videreføre hjemmets kulturelle og religiøse bakgrunn, samtidig som de i den forbindelse kommer i møte med flere problemstillinger enn unge etniske norske i det de skal passe inn i samfunnet (Aarset et al., 2008, s. 15). Tilhørighetsparadokset gjør slik at individets følelse av tilhørighet skifter alt ettersom hvem man er med. Dette gjør at unge krysskulturelle blir mestre i å balansere de ulike kulturelle og religiøse forventningene som stilles i både hjemmet og samfunnet, og slik har de en skiftende tilhørighet ut ifra hvor de oppholder seg. Samtlige av informantene beskriver i denne forbindelse hvordan de opptrer på ett vis hjemme, og blant venner kan de blant annet finne på å lyve for å dekke over følelsen av å være annerledes og ha andre regler og retningslinjer hjemmefra. Dette kan også ses i lys av at informantene ikke makter å redegjøre for en klar og konsis tilhørighet i en spesifikk kultur, ettersom de til ulike tider opplever å føle seg hjemme i begge kulturer på ulike vis.

I den empiriske subgruppen *tilhørighetens kompleksitet*, fremkommer det hvordan samfunnet og familien har svært ulike forventninger til individet (Salole, 2020, s. 121). Som jeg henviste til tidligere handler denne kompleksiteten om at mange krysskulturelle barn opplever at foreldrene eller de i miljøet rundt er opptatt av at barna ikke skal bli for norske, mens andre kjenner seg igjen i at foreldrene ønsker at de skal være norske, men at de ikke blir akseptert som «norsk nok» i resten av samfunnet (Salole, 2020, s. 121). Informantene beskriver her hvordan tilhørigheten deres blir utfordret av familien dersom de kler seg «for åpent», dersom de omgås med det motsatte kjønn, og særlig dersom de fester og drikker. Alle informantene har i denne forbindelse trukket frem disse tingene som særlig norske, og noe som ikke ville ha blitt akseptert i hjemmet. Samtidig oppmuntrer det norske samfunnet til den individorienterte ungdommen som har enerett over eget liv og feminister som ikke lar seg kontrollere av mannen. Videre så vi hvordan både Maryam og Farah hadde opplevd

at etnisk norske stilte spørsmål ved deres tilhørighet i det norske samfunnet. Farah ble således til og med spurt om hun hadde tenkt til å flytte «hjem» til Pakistan. På tvers av sitt intervju opplevde jeg at Farah hadde det svært vanskelig for å plassere sin egen tilhørighet, og jeg tenker at det kan være ett resultat av slike hendelser, hvor hennes norske tilhørighet ikke blir anerkjent og akseptert.

Oppsummerende medfører tilhørighetsbegrepet en kompleksitet som stiller svært ulike krav til individet, og som igjen er svært synlig på tvers av informantenes erfaringer. Jeg vil nå se dette i lys av Bourdieus begreper.

5.1.1 Krysskulturell tilhørighet sett i lys av Bourdieus teoretiske prosjekt

Ettersom en av oppgavens hensikter var å se det krysskulturelle individets livsverden i lys av Bourdieus teori om blant annet habitus, kapital og det sosiale felt, vil jeg her redegjøre for tilhørighetsbegrepet sett i lys av disse begrepene. Jeg anser også dette som svært relevant for oppgavens problemstilling, da jeg mer eksplisitt søker en forklaring på hvordan individets habitus og deres posisjon i det sosiale rom påvirker deres deltakelse i samfunnet og plass i hjemmet.

Habitus begrepet ble utformet av Bourdieu for å beskrive et «integriert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden» (Aakvaag, 2008, s. 160). Slik er altså vår kroppsliggjorte habitus med på å beskrive hva vi anser som rett og galt. Slik vi har sett i empirien opplever flere av informantene til tider å oppleve at deres indre moralske kompass skiller seg fra venninnenenes. Dette kan knyttes til inntak av alkohol, festing, klesvalg, en kollektiv forankring osv. Slik er informantenes habitus formet av kulturen i hjemmet, som igjen er med på å forme individet i møte med samfunnet.

Salole (2020, s. 214) skriver at gjennom klesstil, hår og symboler viser man sin tilhørighet, og hva som er viktig for en. I henhold til tilhørighetsaspektet fremkom det i teorien at individet opplever tilhørighet når man kjenner seg igjen i andres tankesett, verdier og oppførsel (Salole, 2020, s. 133). Tilhørighet kan dermed være nært forankret til individets habitus ettersom våre kroppsliggjorte disposisjoner tilsier hvilken kulturelle forankring man kjenner seg igjen i. Her kan empirien oppleves som litt motsigende. I henhold til informantenes kroppsliggjorte disposisjoner, er de fleste konservative i den grad at de kler seg anstendig, de drikker ikke alkohol og de omgås ikke med gutter. De

er stolte av foreldrenes kultur, og jeg opplever at samtlige er svært preget og betinget av den ikke-vestlige kulturen i sitt liv. Alle jentene unntatt én beskriver at de har en sterk tilhørighet til det norske samfunnet, men at foreldrenes kultur og særlig religiøse forankringer allikevel gir en større tilhørighetsfølelse i livene deres. Maryam sier som nevnt i kapittel 5 (s. 67) at hun ser på sin tilhørighet som svært likt fordelt mellom den norske og pakistanske kulturen, men hennes religiøse forankring gjør at den pakistanske kulturen betyr litt mer for henne. Det skapes slik en større tilhørighet til den pakistanske kulturen. Jeg vil hevde at dette kan knyttes nært opp mot deres oppvekst og de betingelsene, normene og reglene som har vært med på å skape deres kroppsliggjorte disposisjoner, som igjen skaper en opplevd følelse av tilhørighet til en spesifikk kultur. De kjenner seg da igjen i de spesifikke normene og reglene. Jeg vil dog påpeke at deres oppvekst i det norske samfunnet naturlig nok har påvirket deres habitus, hvilket tilsier informantenes tilknytning til Norge, og særlig Emine's sterke tilknytning til den norske kulturen.

Videre vil jeg kort nevne at tilhørighet blant likesinnede gir trygghet og støtte ettersom de da har en lignende habitus som en selv, og dermed kan bekrefte individets egne opplevelser og tanker (Salole, 2020, s. 133). Dette kan ses i forbindelse med informantenes nære tilknytning til koranskolen og moskeen, hvor de da selv forklarer at de kommer i kontakt med andre som er like som dem selv. De føler da en tilknytning og en tilhørighet blant bekjente som de opplever som svært like som en selv.

Dette kan ses i lys av Bourdieus teori om det *sosiale feltet*. Det sosiale feltet er en sfære, arena og institusjon innenfor det sosiale rom, hvor det er kunnskap innenfor det spesifikke feltet som gir kapitalavkastning (Aakvaag, 2008, s. 155). I dette tilfellet kan det aktuelle feltet for eksempel være trosfellesskapet islam. Informantenes opplevde følelse av tilhørighet i moskeen kan her ses i lys av at dette er et felt hvor de opplever mestring og anerkjennelse i den form av at de besitter feltspesifikk kapital som anses som givende. Ettersom hva som er god smak og akseptable meninger vil variere med det sosiale feltet man befinner seg i (Weihe, 2019), vil informantene i denne forbindelse oppleve en større tilhørighet og en større aksept blant de som befinner seg i det samme feltet og trosfellesskapet. Motsetningsvis fremkommer det på tvers av empirien at informantene ikke har noen tilknytning til kristendommen som kan anses å ha en

særstilling i Norge (Rasmussen, Bangstad, Jacobsen & Groth, 2019), og dermed har de opplevd liten tilhørighet til det norske trosfellesskapet tilknyttet kristendommen.

Videre kan Bourdieus *kapitalbegrep* beskrives ved at det «gir makt i egenskap av å være en ressurs som kan brukes til å oppnå fordeler i det sosiale livet» (Aakvaag, 2008, s. 151). I forhold til det sosiale felt kan kapital defineres som «det som gir innflytelse, slik at et felts yttergrense også er det sted der den feltspesifikke kapitalen slutter å gi innflytelse» (Aakvaag, 2008, s. 155). Etersom informantenes opparbeidede kapital er nært tilknyttet det muslimske feltet, vil dette gjøre at de opplever en større tilhørighet til dette feltet. Oppsummerende mener jeg derfor at individets opplevde følelse av tilhørighet på tenkelig vis kan nært korrelert med individets habitus og plassering innad i ulike sosiale felt. Den krysskulturelle tilnærmingen gjør at informantene beskriver en tilhørighet i både den norske og ikke-vestlige hjemlige kulturen, men allikevel er de kroppsliggjorte betingelsene av så stor betydning at de i de fleste tilfellene sikrer en nærere forankring i foreldrenes kultur, og da særlig med tanke på religion.

5.1.2 Bourdieu & Salole - sett i lys av tilhørighetsbegrepet

Tilhørighet innad i det krysskulturelle kan altså tolkes i lys av Saloles (2013; 2018; 2020) og Bourdieus (1995; Aakvaag, 2008, s. 148 - 171) begreper. Empirien viser at den krysskulturelle erfaring bringer med seg mange motsigende kontraster og forventninger til individet, som igjen påvirker individets opplevde følelse av tilhørighet. Som et resultat av dette klarer ingen av informantene å redegjøre for enten en fullkommen norsk tilhørighet, eller pakistansk, irakisk eller tyrkisk tilhørighet. To av informantene forklarer at de føler en sterkere tilhørighet til sin fremmedkulturelle bakgrunn, og jeg vil hevde at dette er en følge av at deres kroppsliggjorte habitus er nært forankret i den islamske troen, og derav gir en sterkere tilhørighet i den pakistanske kulturen. Dette kan også ses i lys av at de da har opparbeidet seg mer kapital innad i det islamske feltet, hvilket skaper en følelse av mestring og tilhørighet i den aktuelle kulturen. Den tredje informanten sliter med egen danning og tilhørighet, og går så langt i å hevde at hun ikke tilhører. Denne informanten har opplevd mye konflikt innad i familien, og det fremgår av intervjuet at hun opplever å være en skuffelse for familien. Hennes kroppsliggjorte disposisjoner og habitus er her formet av en eksplisitt tanke om at det norske

samfunnet er for regelløst og upassende. Dette kan hindre hennes tilhørighet i det norske samfunnet, samtidig som hun skildrer en lav tilhørighet i den irakiske kulturen, ettersom hun opplever denne som ekstrem og konfliktfylt. Dette kan tenkes å være grunnen til at hun hevder hun ønsker å skape og høre til sin egen tilhørighet, da verken familien eller samfunnet rommer hennes behov tilstrekkelig. Den fjerde informantens tilhørighet er preget av en sterk tilhørighet til den norske kulturen. Hun beskriver en oppvekst med konflikt og en særlig følelse av at faren har vært streng og behandlet henne urettferdig. Hun beskriver hvordan hun ønsker å forankre egen barneoppdragelse i den norske kulturen og at hun føler mer tilhørighet til den nå. I denne forbindelse tolker jeg at hennes negative omfatninger med den tyrkiske kulturen og de positive med den norske, har gjort at hennes kroppsliggjorte disposisjoner og oppfatning i forhold til hvordan hun ønsker å tolke og oppfatte verden på har gjort at hun kjenner seg mer igjen og kjenner tilhørighet i den norske kulturen.

5.2 Identitet og verdiforankring i et krysskulturelt perspektiv

Den andre hovedkategorien i oppgavens empiri er knyttet til informantenes identitet og verdiforankring. Jeg viste særlig til informantenes beskrivelser av å ha ulike verdsett fra sine venner, og opplevelsen av å føle seg annerledes. Jeg vil her knytte oppgavens empiri opp mot teori og tidligere forskning som kan knyttes til identitetsbegrepet brukt i denne oppgaven. Videre vil jeg se på hvorvidt vår identitet kan tenkes å være preget og skapt av individets habitus.

Opgavens teoretiske fundament er nært forbundet med Saloles (2020) teoretisering av en krysskulturell identitet. Salole (2020, s. 211) skriver at identitet er nært knyttet til følelser, tilhørighet og erfaringer, og at det handler om hvordan du oppfatter deg selv og hvordan andre oppfatter deg. Ettersom studien omhandler unge som vokser opp med inntrykk fra flere kulturer vil jeg hevde at denne krysskulturaliteten er med på å påvirke deres identitetsdanning i den grad at de har flere motsigende følelser å forholde seg til. I oppgavens empiri fremkommer det hvordan informantene opplever at deres egne verdier og identitet skiller seg fra deres etniske norske venner sine verdier og identitetsforankring, men de opplever også at deres egne verdier skiller seg fra familien. Dette kan ses i lys av at en krysskulturell identitet preges av forskjellige verdsett, ulikt språk, opplevelser av annerledeshet og motsetningsfulle forventninger

(Salole, 2020, 211). Denne identiteten blir en slags balansekunst mellom de hjemlige erfaringene individet har erfart i oppveksten, men også erfaringer med den norske kulturen. Her viser eksempelvis empirien at informantene særlig opplever at deres verdier skille seg fra andres i henhold til klær og det å skulle kle seg anstendig, men de skildrer allikevel at de ikke er like strenge som sine foreldre og at de samtidig respekterer det verdisettede andre venner har.

Videre ser man også at Salole (2020, s. 211) hevder at identitetsdanningen er nært knyttet til følelser og hvordan individet selv oppfatter seg selv. I denne identitetsdanningen vil jeg særlig trekke frem at empirien viser at religion er av større betydning enn kultur, i informantenes identitetsbeskrivelser. Til tross for at samtlige av informantene har opplevd negative erfaringer i samfunnet knyttet til sin religiøse forankring, så formidler de positive erfaringer med religion, som er svært viktige for dem selv i dannelsen av deres identitet og verdsett. De trekker her frem verdier knyttet til klær, respekt og det kollektive som de anser som forskjellig fra sine jevnaldrende og deres måte å fremtre på.

Jeg vil altså hevde at empirien viser at oppgavens informanter står overfor en annen identitetsdanning enn sine jevnaldrende venner i oppveksten, og de må slik forholde seg til langt flere normer og verdier som preger individets identitetsskaping. Unge krysskulturelle står slik overfor en større sjanse for både identitetsforvirring (Salole, 2020, s. 212) og et forsinket opprør i hjemmet hvor de da tar ett oppgjør med de regler, verdier og tankesett som de er vokst opp med (Salole, 2020, s. 221). Dette fremkommer særlig i utsagnene hos Ayla og Emine. De beskriver ett hjem preget av mye krangling, konflikt og ett press fra foreldrene om å ta større avstand til den norske kulturen og væremåten. Særlig Emine beskriver hvordan hun identifiserer seg med den norske kulturen, og at foreldrene slo hardt ned på dette. Hun beskriver hvordan hun i tenårene ble preget av dette og opplevde å bli svært tilbaketrukket og lite sosial. I voksen alder beskriver hun hvordan hun opplever en sterk identitet med den norske kulturen og væremåten. Videre beskriver både Emine og særlig Ayla det Salole (2020, s. 221) omtaler som ett forsinket opprør. Ayla beskriver tenårene som en tid hvor hun var i «konstant krig» hvor hun sa imot foreldrenes krav om klesstil og valg av venner, og at hun minnes en oppvekst hvor foreldrene var lite stolt av henne. Denne identitetskonflikten er et resultat av flersosialiseringen jeg var inne på i oppgavens teori,

og slik ser man at det også i realiteten oppstår en sårbarhet mellom foreldre og barn. Ingen av informantene har i denne forbindelse brutt med verken sin familie eller samfunnet i slik måte, men de beskriver alle en tid med en indre konflikt om hvem man selv ønsker å være, og hvilken kultur man identifiserer seg mest med. Her ser man i empirien hvordan Farah beskriver at hun er stolt av sin identitet og særlig sin egen bruk av hijab, men hun sier; «*Det har jo vært at den tanken kommer at hvem er jeg, og hvem vil jeg egentlig være*». Slik er empirien forenlig med oppgavens teori tilknyttet en krysskulturell identitet, og slik handler en krysskulturell identitet om å romme flere sannheter og virkeligheter på en og samme tid (Salole, 2020, s. 250).

Denne identitetsforståelsen underbygges av tidligere forskning. Der fremkommer det av Torgersens (2005, s. 36) rapport at unge krysskulturelle sin identitet er nært knyttet til foreldrenes bakgrunn i barndommen, men at de gjennom ungdomstiden blir mer klar over kulturelle forskjeller mellom foreldrenes og majoritetssamfunnets kultur. Torgersen (2005, s. 36) debatterer rundt hvorvidt spørsmålet om etnisk identifisering blir spesielt relevant i ungdomstiden, ettersom de da blir tvunget til å ta et selvstendig standpunkt med hensyn til egen tilhørighet og identitet. Oppgavens empiri kan bygge opp under en slik tanke. Samtlige av oppgavens informanter beskriver en nær tilhørighet og identifisering i foreldrenes kultur, men samtidig har de opplevd i tenårene å måtte ta stilling til hvilke verdier som er av størst prioritet for dem selv. Informantenes identitet oppfattes her til å bli klart utfordret i de senere årene i tenårene, og de står overfor langt flere kontraster å ta hensyn til enn unge som vokser opp med en og samme kultur i hjemmet og i samfunnet.

5.2.1 Er vår identitet affisert av vår habitus?

Jeg vil her skildre noen tanker rundt hvorvidt vår identitet kan anses å være nært forankret vår habitus, og derav våre kroppsliggjorte disposisjoner.

Slik vi har vært inne på innebærer identitetsbegrepet hvem man er og hvordan man oppfatter seg selv (Salole, 2020, s. 211). Til sammenligning regulerer vår habitus «hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden» (Aakvaag, 2008, s. 160). Habitusen fremtrer som en slags instinktiv forståelse av rett og galt, og er slik med på å forme våre oppfatninger av det selv bilde man selv mener er akseptabelt å leve opp til. Jeg funderer rundt tanken om at denne instinktive forståelsen, omtalt som

vår habitus, er en sentral del i skapelsen av individets identitet, da det er rådelig å trekke slutninger til at vårt selvbilde og vår identitet er preget av hva vi selv mener er en akseptabel måte å fremtre på i den fysiske og sosiale verden. Eksempelvis ser vi i empirien hvordan informanten Ayla opplever at hennes venner kler seg for utfordrende, og hun er redd for hvordan dette skal reflekteres over på hennes identitet. Hennes verdier og hva hun anser som akseptabelt blir i slike situasjoner utfordret, og hun må da ta ett oppgjør med eget selvbilde. Ayla kan slik hevdes å bli påvirket av sin habitus i utformingen av sin identitet i tenårene. Ayla er dog én av fire informanter som er intervjuet i denne oppgaven, og kun ett eksempel på hvordan hennes verdimeslige valg og identitet skiller seg fra vennenes. De er alle samstemte om at de skiller seg fra venner som har vokst opp i en norsk kultur i både hjemmet og samfunnet, og de skildrer erfaringer hvor de har vært nødt til å ta hensyn til langt flere normer og etiske hensyn enn sine jevnaldrende. Dette er på bakgrunn av deres krysskulturelle oppvekst, og det faktum at de har vokst opp med en annen sosialisering enn hva deres venner har gjort. Dette kan ses i lys av habitus sitt sosiale opphav, og at identiteten vår kan ses som ett resultat av den ekspanderte sosialiseringen man blir utsatt for i oppveksten. Dette vil jeg redegjøre for nærmere.

Bourdieu (Aakvaag, 2008, s. 161) hevder at habitus har et sosialt opphav. Med dette menes det at habitus formes når man inkorporerer de sosiale betingelsene man vokser opp under. Slik vil altså ett barn som vokser opp i eksempelvis en pakistansk kultur, bli formet og preget av denne kulturen i sin tilegnelse av sosiale strukturer og sin oppfattelse av rett og galt. Dette ser vi i oppgavens empiri, hvor samtlige av informantene forklarer at de kan bli brydd dersom venner kler seg for utfordrende, eller drar på fester og drikker alkohol. Allikevel beskriver de at de selv er mer åpne enn sine foreldre med tanke på hva de tolererer av norske venner, og jeg reflekterer rundt hvorvidt denne nære tilgangen til den norske kulturen, i samfunnet som omfavner dem, har påvirket informantene i den grad at deres habitus er formet av den dynamiske relasjonen mellom kulturen i hjemmet og kulturen i samfunnet.

5.2.2 En krysskulturell *identitet*, sett i lys av Saloles & Bourdieus begreper

Denne hovedkategorien har vist at unge krysskulturelle har langt flere aspekter å forholde seg til i sin identitetsdanning enn andre unge som kun har én kultur å forholde

seg til. Jeg har skissert noen tanker i henhold til at informantenes identitet og habitus fungerer som en rettesnor i livet med hensyn til hva som anses som en akseptabel måte å leve livet på. Den krysskulturelle erfaringen deres medbringer i dette henseende både motsigende og kontroversielle normer som de er forventet å følge. Samtlige av informantene har opplevd at deres moralske kompass ikke samstemmer med etniske norske venner sine moraler, og de har også opplevd at deres meninger ikke samstemmer med familiens. Til tross for dette vil jeg påpeke at informantene kan oppfattes som robuste og standhaftige i sin posisjon i det norske samfunnet, men allikevel tolker jeg at deres identitet blir utfordret i det daglige da de har motsigende normer å forholde seg til på tvers av hjemmet og samfunnet. Informantene skildrer både tanker om egen identitet, og hvordan dette er ett svært komplekst bilde å ta stand til. Det kan tenkes at dette er ett svært subjektivt fenomen, og det er slik opp til hvert individ å skape en identitet de selv er komfortable med. Allikevel kan det tenkes at en på ubevisst sett blir påvirket av egne kroppsliggjorte disposisjoner, og slik er Bourdieus (1995) teoretiske prosjekt blitt skissert i denne sammenheng.

5.3 Å leve med flere kulturer i det norske samfunnet

Den tredje hovedkategorien som fremkommer i oppgavens empiri og av analysen er knyttet til individets kulturelle forankring.

Å leve med flere kulturer som på hver sin måte sier noe om vår menneskelige kontekst har til nå vist seg å være preget av flere kontraster som sier noe om de kollektive betingelsene individet må forholde seg til. Disse kan være både integrerende og motsigende. Innledningsvis i arbeidet med oppgaven hadde jeg en oppfatning av en slags fellesbetegnelse av ulike ikke-vestlige kulturer som tilsa at livsverdenen til informantene ville være noenlunde lik. Jeg ønsket med bakgrunn i problemstillingen å redegjøre for hvordan kulturelle forventninger fra hjemmet og samfunnet preger unge krysskulturelle jenter, og så for meg en tilnærmet homogen ikke-vestlig kultur. Dette tar jeg kritikk på, da utsagnene fra informantene redegjør for svært forskjellige erfaringer og oppfatninger av kultur, og da særlig hvilke tanker de har om foreldrenes kultur gjennom oppveksten. På grunn av deres subjektive erfaringer med kultur valgte jeg i det foregående kapitlet å redegjøre for den eksplisitte forståelsen av hver av informantenes kulturelle bakgrunn, her henholdsvis den pakistanske, irakiske og

tyrkiske kulturen, før jeg mot slutten sammenlignet deres likheter. Jeg vil dog påpeke at informantenes erfaring kun redegjør for en individuell oppfatning av deres særegne kulturelle forankring.

Videre vil jeg redegjøre for hvordan de tre kulturene gir fortolkende rammer til individet, og se dette i lys av oppgavens teori. Jeg vil drøfte dette i lys av Bourdieus (Aakvaag, 2008, s. 148 – 171) begreper, særlig hans teori om kapital og det sosiale rom. Jeg vil knytte disse begrepene sammen, og reflektere rundt hvilken betydning en ikke-vestlig kultur har i det norske samfunnet og hvorvidt individet kan oppleve å ikke ha den korrekte og ønskede kulturelle kapitalen som er ettertraktet samfunnet.

5.3.1 Kultur som en felles viten og fortolkende ramme

I kapittel 2 redegjorde jeg for begrepet kultur. Der fremkommer det at kultur kan ses på som det som integrerer et individ i det kulturelle fellesskapet, og kulturen vil derfor være det individet gjør, men det innebærer også de kollektive betingelsene som preger individet i sitt handlingsregister (Krogseth, 2009, s. 33). Videre kan kultur kan ses som ett sett med verdier, idealer og normer som vedlikeholdes, endres og utvikles fra generasjon til generasjon (Salole, 2020, s. 20; Krogseth, 2009, s. 32), og jeg vil derfor hevde at informantenes kulturelle forankring er særlig preget av den spesifikke kulturelle rammen som deres foreldre har valgt å ta med seg fra hjemlandet. Her ser man store forskjeller blant informantene. Jeg ønsker her å trekke frem hovedtrekkene ved de ulike kulturene slik de er beskrevet av informantene, og deretter beskrive hvordan informantene selv har opplevd denne kulturens møte med det norske samfunnet.

Ayla viser til en svært streng og kontrollerende kultur preget av ære, rykte og en hierarkisk ordning hvor kvinnen har ett særlig ansvar for å sikre ett godt rykte for familien. Jeg opplever at Aylas kulturelle forankring er den mest ekstreme sett fra ett norsk perspektiv, og den som passer dårligst inn i det norske samfunnet. Her står de norske etiske verdiene i stor kontrast til irakiske verdier, og jeg vil hevde at dette gir grobunn for sårbarhet og konflikt blant unge som befinner seg i midten av disse kulturene. Ayla beskrev i sitt intervju at hun kort tid etter hun kom til Norge fant seg til rette i den norske kulturen, og hun opplever at foreldrene fortsatt befinner seg i en annen tid og rom. Ayla skildrer at hun opplever dette som svært vanskelig, med tanke

på at hun er svært bevisst på sine egne kulturelle disposisjoner som hun har ervervet i hjemmet, men hun ønsker også å møte venner og samfunnet på en måte som er forenlig med de kulturelle kodene som finnes der. Ayla uttrykker at hun syntes at den irakiske kulturen er svært negativ, men hun ønsker å beholde den religiøse forankringen i møte med den mer individorienterte norske kulturen.

Videre opplever jeg at Emine har ett mindre forhold til den tyrkiske kulturen enn hva de andre informantene har til sin egen kulturelle bakgrunn. Hun tar avstand til hvordan familien er bygd opp hierarkisk med faren, og særlig mannen, som familiens overhode. Hun virker til å ha vanskeligheter for å sette ord på hva den tyrkiske kulturen baseres på, og hva den betyr for henne, men mener selv at farens kontrollerende behov har satt begrensninger i hennes barndom. Hun ønsker i sin barneoppdragelse å trekke mer på den norske kulturen, men vil allikevel holde fast ved det tyrkiske språket og religionen. Dette tilsier at hun er svært stolt av sin norske tilhørighet, men allikevel ønsker hun å bevare enkelte aspekter ved kulturen hun er vokst opp med.

Oppsummerende beskriver både Ayla og Emine hvordan de mener at den irakiske og tyrkiske kulturen er lite forenlig med norsk kultur. Det krysskulturelle aspektet ved oppveksten deres gjør at de har svært forskjellige og uforenlige normer og verdier å forholde seg til. Når de har blitt preget av venner og samfunnet, samt verdsatt norske verdier, har en slik holdning blitt ansett som negativ i hjemmet, og vært roten til mye konflikt. Jeg vil hevde at denne kulturkrasjen kan ses på som ett resultat av at deres foreldre har stått i opposisjon til den norske kulturen, hvilket har gjort disse to informantene sårbare for konflikt når de har verdsatt aspekter ved begge kulturer.

Videre beskriver Maryam og Farah, som har en krysskulturell bakgrunn med forankring i det norske og det pakistanske, ett annet bilde ved en krysskulturell oppvekst. De beskriver den pakistanske kulturen ved å henvise til klærne deres, maten, kastesystemet, giftemål, respekt for de eldre og omsorg for storfamilien. Dette kan sammenlignes med den irakiske og tyrkiske kulturen. Allikevel skildrer de langt færre konflikter med familien, og når de skal beskrive hvordan den pakistanske kulturen kan stå i kontrast til den norske, reflekterer de rundt ulike verdier og forklarer at de selv velger å følge de normene som finnes innad i den pakistanske kulturen. De henviser da til valg av klær og at de tar avstand fra omgang med det motsatte kjønn og avstand fra alkohol og festing. Dette kan også ses i lys av deres sterke religiøse forankring som en

del av den pakistanske kulturen. Men man ser også hvordan den kulturelle forankringen gjør at de skiller seg fra foreldrene deres. Begge informantene henviser til at foreldrene deres mener at man må forholde seg til kastesystemet, mens de selv mener at dette er ett aspekt ved den pakistanske kulturen som ikke har noen plass i det moderne samfunnet. Slik kan man altså se hvordan den krysskulturelle erfaringen er med på å skape nye normer og verdier som er mer forenlig med den krysskulturelle erfaringen de selv opplever.

Til slutt vil jeg også påpeke ett sentralt aspekt fra intervjuene med Farah og Maryam. Begge jentene skildrer hvordan foreldrene deres verdsetter, men også fremhever den krysskulturelle bakgrunnen deres og både snakker norsk og urdu i hjemmet. Informantene gir uttrykk for at foreldrene deres verdsetter det norske samfunnet, og at de har funnet enkelte aspekter i den norske kulturen som de ønsker å videreføre slik som eksempelvis enkelte matretter og ikke-religiøse aspekter av julefeiringen. Jeg mener det er rimelig å anta at foreldrenes positive holdninger til den norske kulturen og den krysskulturelle erfaringen barna deres må forholde seg til har resultert i det mindre konfliktnivået som jentene beskriver. Salole (2020, s. 225; 2018, s. 250) skriver blant annet at nøkkelen til en sunn krysskulturell identitet er «å klare å romme flere sannheter og forskjellige virkeligheter, og finne ut hvilken plass det har og skal ha i ditt liv». Ved at foreldrene til informantene gir positive uttrykk for den krysskulturen de er utsatt for, får informantene ett positivt syn på det å skulle klare å romme flere sannheter. Særlig med tanke på at deres foresatte eksplisitt har uttrykt en takknemlighet for egen tilhørighet i det norske samfunnet. Tenkelig kan dette være med på å lette identitetsdanningen og de krysskulturelle erfaringene som informantene opplever.

Oppsummerende vil jeg påpeke at samtlige av informantene har ervervet hver sin eksplisitte ikke-vestlige kultur i hjemmet som sier noe om hvordan man skal tolke, forstå og organisere sin livsverden (Salole, 2018, s. 65). Alle har også blitt preget av den norske kulturen på bakgrunn av deres krysskulturelle tilhørighet i samfunnet, og da på tvers av ulike sekundære samfunnsinstitusjoner som skolen, friidrett og arbeidsplasser. Slik tilfredsstillende informantene kriteriene til en oppvekst preget av krysskultur. Samtlige har opplevd å oppleve ett sterkt press fra flere kanter om å leve opp til ulike

forventinger, idealer og normer (Salole, 2020, s. 154), og dette kan tolkes som et negativt aspekt ved det å skulle forholde seg til flere kulturer på en og samme tid.

5.3.2 Kulturens betydning ved individets plassering i det sosiale rom

I kapittel 2 viste jeg til Bourdieus tenkning om kapital og det sosiale rom. Der fremkommer det at det sosiale rom kan beskrives som samfunnet i sin helhet. Aakvaag (2008, s. 151) viser her til at det sosiale rom er en hierarkisk struktur av objektive sosiale posisjoner basert på kapitalmengde. Særlig relevant her er individets opparbeidede mengde med kulturell kapital. Her ønsker jeg å trekke frem den kroppsliggjorte formen for kulturell kapital. Kroppsliggjort kulturell kapital handler om å ha tilegnet seg og mestret den dominerende kulturelle koden som preger samfunnet (Aakvaag, 2008, s. 152). Dette er svært vanskelig dersom du har liten forståelse for hva denne dominerende kulturelle koden er. Dette kan ha sammenheng med en annen religiøs bakgrunn, annen språkforståelse og en bakgrunn fra et annet kulturelt landskap. Innvandrere, her informantenes foreldre, kan tenkes å ha akkumulert mye kulturell kapital i hjemlandet, men som kan være av liten betydning i det norske samfunnet. Dette tilsier at de ville hatt en høy plassering i det sosiale rom i hjemlandet deres, men i det norske samfunnet, og derav dette sosiale rommet, vil den samme kulturelle kapitalen medføre en lavere plassering i det sosiale rom. I henhold til dette kan det tenkes at foreldrene til barn med en krysskulturell bakgrunn kan ha en habitus som gir lite transaksjonsverdi i samfunnet, særlig i møte med storsamfunnet og arbeidslivet. Det kan her være en mulighet for at informantenes foreldre har opplevd en annen forståelse av den dominerende kulturelle koden som preger samfunnet, enn hva foreldrene til etniske norske har, som de igjen viderefører til sine barn. Dette kan igjen ses i lys av Bourdieus (Aakvaag, 2008, s. 152) teori om den kroppsliggjorte kulturelle kapitalen, hvor individet har en generell dømmekraft og vurderingsevne som viser evnen til å kjenne igjen, sette pris på og beherske høykulturen i samfunnet. Det fremkommer at denne typen kulturell kapital tilegnes tidlig i livsløpet, med familien som den viktigste sosialiseringensagenten (Aakvaag, 2008, s. 152). Her ser man altså at oppgavens informanter vokser opp med en annen kultur i hjemmet enn den dominerende kulturen som eksisterer i samfunnet, og slik kan de oppleve å beherske høykulturen i samfunnet i en annen grad enn etnisk norske. Eksempelvis kan det i dette

tilfellet være en dårligere beherskelse av det norske språket, eller en lavere forståelse for kulturelle normer slik som korrekte måter å hilse på, føre samtaler på eller bare en forståelse for den norske intimsone. Dette kan ses i intervjuet med Farah hvor hun uttrykker at hun er særlig redd for at hennes karrieremuligheter i ett svært høytstående og respektert yrke skal bli påvirket av hennes norskferdigheter. Hun sier; «*samtidig så føler jeg også at jeg ikke er norsk nok her heller, fordi jeg merker at språket mitt ikke er helt, altså norsken min ikke er helt, altså, lik alle andre da*». Farah uttrykker her at hun er redd for at hennes krysskulturelle forankring, og derav en mindre beherskelse av den korrekte kulturelle kapitalen vil være med på å avgjøre hennes plassering i det sosiale rom.

Oppsummerende ser man altså at den krysskulturelle erfaringen kan tenkes å bringe med seg en mindre forståelse for den ønskede høykulturen som eksisterer i samfunnet, hvilket kan medføre en dårligere plassering i det sosiale rom. Dette kan ses på tvers av oppgavens empiri, hvor informantene er redd for at deres krysskulturelle bakgrunn vil påvirke dem i yrkeslivet og ved tilgangen til arbeid. De har alle opplevd at språk, tro og kultur gjør at de skiller seg litt fra normen i samfunnet og at de slik føler seg annerledes, og slik blir altså Bourdieus (Aakvaag, 2008, s. 151) tanker om den kulturelle kapitalens betydning i det sosiale rom virkeliggjort på tvers av denne oppgaven.

5.3.3 Kulturens betydning i individets livsverden

Ettersom kultur vedlikeholdes, overføres, endres og utvikles over tid, i møte med andre kulturer og fra generasjon til generasjon (Salole, 2020, s. 20; Krogseth, 2009, s. 32), vil jeg hevde at unge annen generasjons innvandrere i sin videreføring av sin kulturelle bakgrunn i det norske samfunnet, vil influeres av de normene og verdiene de selv anser som viktige fra begge kulturer. Allikevel anses familien som den viktigste sosialiseringensagenten (Aakvaag, 2008, s. 152), og jeg vil på bakgrunn av oppgavens empiri hevde at foreldrenes kulturelle forankring er av stor betydning for informantene. Til tross for at de selv skildrer ett sterkt ønske om å passe inn i det norske samfunnet, viser empirien at deres kroppsliggjorte disposisjoner er sterkt forankret i kultur, og da særlig det religiøse aspektet ved kulturen. Bourdieus teoretiske syntese (Aakvaag, 2008, s. 154) kan tolkes i lys av at en annen kulturell forankring enn den norske er mer vulgær

og representerer en lavkultur som igjen gir en annen posisjon i det sosiale rom. Hvorvidt det norske samfunnet vil klare å romme ulike identiteter og kulturer på en tilstrekkelig måte i fremtiden vil være interessant å se.

5.4 Islam – av stor betydning for oppgavens informanter

Den fjerde hovedkategorien som fremkom av oppgavens analyse er knyttet til informantenes subjektive erfaringer med deres trosretning, islam. Religion som subgruppe og hovedkategori vokste frem i arbeidet med oppgaven. Islam fremkommer som en svært sentral del av informantenes liv, og deres trosbekjennelse er med å påvirke deres identitetsdannelse og deres oppfatning av rett og galt. Jeg har ikke bedt informantene om å redegjøre for islams betydning og eksplisitte islamske verdier, men heller redegjøre for hvordan islam har påvirket dem i forhold til deres krysskulturelle tilhørighet i det norske samfunnet.

Oppgavens problemstilling er knyttet til hvordan religiøse forventninger påvirker unge som vokser opp med en krysskulturell bakgrunn. Jeg vil redegjøre for religionens rolle innad i en kultur, og vise til hvordan dette fremstiller seg på tvers av oppgaven.

5.4.1 Religion – en del av kultur?

Jeg har valgt å gi religion en sentral plass i oppgaven av to grunner. Først og fremst fremstår den som svært viktig i samtalen med informantene, og for det andre kan religion anses som en del av individets kultur. Brunvoll (2009, s. 39) skriver at religion er ett «berande element i den tilværetolkinga som kulturen er uttrykk for», og religion utgjør på dette vis en stor del av individets kulturelle forankring. I tråd med kulturbegrepet hvor individet lærer spesifikke måter å tolke, forstå og oppfatte verden (Salole, 2020, s. 65) så gir religion i seg selv noen førende retningslinjer som individet er forventet å tolke, forstå og følge. Samtlige av informantene identifiserer seg med den islamske trosbekjennelsen, og uttrykker at religion er av mye større betydning enn kultur i seg selv. Ayla sier eksplisitt at *«kultur er gjerne mye dømming, veldig mye snakk om rykte, ære. Ehh, jeg føler kultur er bare tull og tøys»*. Hun sier videre at hun kun har positive erfaringer med religion, som hun ønsker å ta med seg videre i sitt voksne liv. Alle informantene trekker i denne forbindelse frem aspekter ved religionen som den viktigste disposisjonen i deres kulturelle forankring.

I henhold til empirien kan islamske retningslinjer eksempelvis være hvordan informantene ber, faster i måneden ramadan, spiser halal mat (Vogt, 2019) og feirer høytider slik som id/eid. Eksempelvis beskriver informantene også at mannen er familiens overhode, derimot til ulik grad. Jeg oppfatter dette som vanskelig å skulle plassere i enten kategorien religion eller kultur, da det kan være ett uttrykk for begge. Ett utdrag fra Koranen viser at «*Menn er kvinners formyndere på grunn av det som Gud har utstyrt dere med fremfor andre, og på grunn av de utgifter de bærer. Derfor skal rettskafne kvinner være lydelige og bevare det som er hemmelig*» (Koranen 4:38, overs. 1989). Allikevel oppfatter jeg også dette som kulturavhengig, ettersom informantene selv beskriver kultur ved å vise til farens og mannens autoritære og avgjørende rolle i familien.

Man ser altså hvordan kultur og religion er to svært sammenflettede elementer i unge krysskulturelles livsverden, og jeg vil si meg enig i Brunvolls (2009, s. 7) argument om at det neppe finnes et utkast til en kultur uten religion. Religion fremtrer i denne forbindelse opprinnelig som ett statisk element i informantenes liv, men allikevel er det noe som blir arvet og fortolket til dem fra generasjon til generasjon. Religion kan slik tenkes å være en del av individets kulturelle ramme.

Jeg opplever at samtlige av informantenes religiøse forankring er av større betydning enn deres kulturelle bakgrunn. De beskriver islam som ett kart og en plan å følge i livet, mens kultur fremstår som ett langt mer flytende begrep i deres livsverden. I kapittel 4 (s. 81 – 86) trakk jeg frem hvilke erfaringer informantene har med å være muslim i det norske samfunnet og deres erfaringer med bruken av hijab, og jeg vil videre i de neste delkapitlene drøfte dette i lys av oppgavens problemstilling.

5.4.2 Islam – «en del av meg og min identitet»

De empiriske funnene på tvers av informantenes utsagn viser at religionen islam er av stor betydning for deres liv, både i hjemmet og på tvers av samfunnet. Religion og islam som kategori karakteriserer her informantenes forhold og forpliktelser til deres Gud (Gilhus, 2009, s. 19), og informantene skildrer at religion har en viktig funksjon i hverdagen deres og identitetsdanningen deres. Jan-Olav Henriksen (2009, s. 76) skriver blant annet at «det er hevet over tvil at religion har betydning for menneskers identitet», og jeg vil hevde at dette samstemmer med oppgavens empiri. Samtlige av

informantene forteller at religion er svært viktig for dem i de valgene de tar i hverdagen. Alle har tatt avstand til alkohol, de kler seg anstendig, de ber, faster og trives med å gå i moskeen. De finner tilhørighet blant muslimske venner, og de er stolte av sin muslimske identitet. Allikevel viser empirien til ulike negative aspekter som følger med dette. I denne forbindelse opplever jeg at den islamske forankringen gir ulike utfall i det norske samfunnet. Ayla beskriver blant annet konflikt i hjemmet på bakgrunn av at hennes religiøsitet ikke samstemmer med familiens, mens de andre informantene opplever at det er samfunnets institusjoner og aktører som ikke erkjenner og aksepterer deres trosbekjennelse. Som et resultat av dette oppfatter jeg jentene som balansekunstnere, som må opprettholde egen tilknytning til islam, samtidig som de skal oppleve anerkjennelse blant venner og i storsamfunnet. I kapittel 4 (s. 82) valgte jeg å trekke frem ett sitat fra Ayla som sier noe om hvordan hun var redd for å havne alene dersom venner fant ut av hun var muslim. Maryam og Farah beskriver hvordan de mener deres jevnaldrende dømmer dem kun på bakgrunn av deres religiøse standpunkt, og at de blir satt i bås som lukkede og som annerledes fra normen. Dette kan ses i lys av tanken om at de slik ikke passer inn i den ettertraktede høykulturen som den anerkjente norske kulturen i samfunnet streber etter, og deres religiøse forankring gir dem en lavere plassering i det sosiale rom.

Empirien viser videre at balansegangen av de religiøse forventingene de har å følge oppleves som utfordrende. Dersom informantene ønsker å bevare sin muslimske identitet i samfunnet møter de da på fordommer der, mens om de ønsker å ta avstand fra sin muslimske identitet møter de konflikt blant familien. Dette ses i informantenes fortellinger om hvordan lærere hevder at jenter med hijab ikke får jobb i klasserommet og hvordan venner tar avstand i tenårene, slik vi så i Emine's tilfelle.

Oppsummerende vil jeg hevde at det kan virke å være svært vanskelig å skulle balansere de religiøse forventingene som følger med den muslimske og krysskulturelle identiteten i Norge. Sett i lys av Bourdieus (Aakvaag, 2008, s. 148 – 171) perspektiver, så fremstår ikke islam som representativ for den ønskede høykulturen i samfunnet, og den islamske trosbekjennelsen kan slik tenkes å gi mindre avkastning. Når informantene er stolte av sin religiøse forankring så opplever de ett møte med samfunnet preget av mobbing, trakassering og lite anerkjennelse. Motsetningsvis ser man også at en for lite religiøs tilnærming gir konflikt i hjemmet, slik Ayla beskriver. Jeg vil derfor hevde at det

norske samfunnet og krysskulturelle familier fortsatt har en lang vei å gå, for slik å romme de ulike kontrastene som våre unge krysskulturelle jenter står overfor i en daglig setting, og slik sikre en mer smidig og gjennomførbar balansegang av det religiøse aspektet innad i det krysskulturelle perspektivet.

5.4.3 Hijaben – hindrer den innpass i det norske samfunnet?

Hijaben fremtrer som et symbol for den muslimske identiteten til informantene, og den er med på å representere deres trosbekjennelse (Thorbjørnsrud, 2009). Hijaben fremtrer i empirien som en del av de religiøse forventningene informantene er både ønsket og forventet å følge i hjemmet, mens i samfunnet kan den representere avvik. Hijaben er slik med på å forme en krysskulturell oppvekst, og jeg vil derfor kort vise til de ulike erfaringene informantene har med bruken av hijab.

Alle informantene beskriver hijaben som ett flott aspekt ved islam. Farah beskriver at hijaben er veldig viktig for henne og hun sier; «*i koranen står det at vi skal dekke oss til, og på en måte, i islam så mener vi jo at håret er på en måte kvinnens skjønnhet*». Farah og de andre informantene gir uttrykk for at de har valgt å ta i bruk hijaben av egen fri vilje, og at dette er noe som har vært av stor betydning for dem i deres muslimske identitet. Alle har opplevd hendelser i samfunnet hvor bruken deres av hijab er blitt utfordret, men enkelte mer enn andre. Emine og Farah som begge har gått på skoler med en høy andel etnisk norske beskriver hvordan både venner og lærere har stilt seg kritiske til bruken. Farah forklarer at dette har preget henne psykisk i ettertid, mens Emine forklarer at den gjentatt bekymringen rundt hennes bruk av hijab fikk henne til å slutte å gå med den. Maryam og Ayla beskriver derimot mindre bemerkelser ved deres bruk av hijab, og virker til å fremstå mindre betenkt og reflektert rundt bruken av denne i det norske samfunnet. Jeg undres om dette kan ses i lys av deres skolegang med langt flere krysskulturelle rundt seg, og som igjen har resultert i færre bekymringer, kommentarer og spørsmål rundt deres valg om å gå med hijab.

5.4.4 Religion – av større betydning enn kultur

Det fremkommer i dette delkapitlet at religion utgjør en svært sentral del av informantenes kulturelle forankring. Oppgavens empiri viser særlig til dette, da informantene skildrer at islam fremstår som det viktigste holdepunktet i deres liv.

Informantene beskriver hvordan islam gir retningslinjer og føringer for deres fysiske og sosiale liv, og virker til å være av større betydning enn noen av individenes kulturer. Empirien viser også at informantenes innpass i den norske kulturen blir utfordret ved deres symbolske bruk av hijaben, og jeg mener det vil være spennende å se hvordan denne tematikken utvikler seg i fremtiden.

5.5 Oppsummering av sentrale funn

I kapittel 5 har jeg drøftet og reflektert rundt oppgavens empiri, derunder de fire hovedkategoriene som fremkom av oppgavens analyse, og sett dette i lys av oppgavens teoretiske ramme. Disse hovedkategoriene er «tilhørighet i en krysskulturell oppvekst», identitet og verdiforankring», «kultur – nedarvet og kontekstuellet betinget» og «subjektiv erfaring av religion». Jeg har benyttet meg av Bourdieus (1995; Aakvaag, 2008, s. 148 - 171) teori der jeg anser det som passende og oppklarende, og forholdt meg til Salole (2013; 2018; 2020) og andre teoretikere der det har vært givende som en oppklarende funksjon. Den krysskulturelle erfaring kan tenkes å være preget av motsigende kontraster som påvirker individets identitet og deres tilhørighet på tvers av både kulturelle og religiøse forankringer, men også deres tilhørighet og innpass på tvers av samfunnets institusjonelle rammer. Jeg ønsker derimot å presisere at oppgavens diskusjon fremgår som et resultat av fire spesifikke informanter sine erfaringer med en krysskulturell oppvekst. På bakgrunn av dette reflekterer jeg, tenker og ønsker slik på ydmykt vis å understreke at funnene som her er blitt drøftet må ses i lys av oppgaven i sin totale helhet. Med dette mener jeg også at jeg har ønsket å forelegge en ydmyk presentasjon av oppgavens drøfting, med tanke på dens bruk av Bourdieus (1995; Aakvaag, 2008) begreper for å redegjøre for den krysskulturelle erfaring. Jeg vil videre i kapittel 6 knytte dette sammen og se det i lys av oppgavens problemstilling.

6 Konklusjon

Denne masteroppgaven har hatt til hensikt å belyse krysskulturelle erfaringer til fire unge informanter, med ett særlig fokus på deres opplevelse av å tilhøre en kultur i hjemmet, og en annen i møte med samfunnet. Oppgaven har hatt som siktemål å se nærmere på identitetskonstruksjon og tilhørighet til unge med en krysskulturell bakgrunn, og hvilke utfordringer og fordeler de selv opplever å stå overfor i dagens norske samfunn. For å finne ut av dette har fremgangsmåten vært forankret i en kvalitativ tilnærming, med det semistrukturerte intervjuet som metode. Intervjuenes transkripsjoner ble analysert ved hjelp av Malteruds (2018) systematiske tekstkondensering, noe som fungerte godt og ga fruktbare data i mitt mål om å redegjøre for skjæringer og kontraster innad i det krysskulturelle. Enhver konklusjon som her fremstilles kan ikke knyttes opp mot hver enkelt deltaker i alle tilfeller, men jeg vil dog trekke frem at jeg har stilt meg svært kritisk til motsigende bidrag i teksten, og kun trukket slutninger der dataene tillater det. Jeg ønsker med dette å fremheve tanker om en subjektiv forståelse av den krysskulturelle oppveksten.

Innledningsvis ble det stilt en overordnet problemstilling og to forskningsspørsmål, og jeg vil vie dette kapittelet til å redegjøre for studiens funn sett i lys av disse, og trekke frem relevante bemerkninger. Oppgavens overordnede problemstilling lød som følgende;

- ◆ *Hvordan opplever unge norske krysskulturelle jenter å balansere de ulike kulturelle og religiøse forventningene som stilles i hjemmet og samfunnet?*

På tvers av studiens funn vil jeg hevde at oppgavens informanter kan beskrives som balansekunstnere som forsøker å mestre det krysskulturelle aspektet etter beste evne. I kraft av deres krysskulturelle identitet og erfaring har informantene opparbeidet seg evner som gjør dem kompatible innenfor ulike kulturer, på en og samme tid. Dette ser man ved at informantene snakker flere språk, de feirer både jul og id/eid, og de virker å verdsette begge kulturene de har å forholde seg til. Studien har allikevel vist at med denne evnen hører det med utfordringer i kravet om å skulle møte kontrastene til ulike kulturer på tilstrekkelig vis. Empirien viser at informantene ønsker å passe inn i det

norske samfunnet, men de ønsker også å bevare og videreføre egen kultur fra hjemmet. Dette kan særdeles sies om den religiøse forankringen deres.

Studien viser at det å skulle balansere de ulike kulturelle og religiøse forventningene som stilles i hjemmet og samfunnet setter krav til individet på ulike vis. Jeg mener at empirien viser at samfunnet fortsatt har en lang vei å gå i sin plikt i å romme ulike religioner, kulturer og mennesker. Utsagn fra informantene tilsier at de møter motstand i samfunnet dersom deres kulturelle og religiøse forankring ikke stemmer overens med den angitte ønskede høykulturen. Den krysskulturelle erfaringer rommer her erfaringer med trakassering, bemerkninger og uro knyttet til islam som religion, og særlig bruken av hijab. Med utgangspunkt i empirien undres jeg rundt hvorvidt samfunnets institusjoner aksepterer den krysskulturelle forankring blant informantene. Samtidig viser dataene at hjemmet stiller strenge krav til individet som ikke er forenlig med norsk kultur. Her har vi sett hvordan to av informantene har opplevd mye konflikt i hjemmet, på bakgrunn av deres forkjærlighet for det norske og hvordan dette har komplisert informantens mulighet for å utvikle en identitet som rommer det beste ved flere kulturer. Dette leder meg videre til det første underordnede forskningsspørsmålet;

◆ *Hvordan opplever unge krysskulturelle egen tilhørighet og identitet?*

Studien har søkt å bidra med å skape en bredere forståelse for krysskulturell identitet og tilhørighet. Det er tenkelig at individer som må forholde seg til flere ulike kulturer blir preget av dette i sin opplevde følelse av tilhørighet og i sin identitetsdannelse.

Informantene i denne oppgaven har vanskeligheter for å redegjøre for sin tilhørighet, og de viser særlig en ambivalens i henhold til å skulle redegjøre for én tilhørighet når de er blitt preget av en motsigende krysskultur hele livet. Slik jeg har drøftet kan dette komme av flere grunner. Blant annet at offentligheten stiller spørsmål ved deres norske tilhørighet, og at familien ser på den norske kulturen som lite givende. Her er funnene dog ikke helt samstemte. Der tre av informantene gir uttrykk for at de føler en større tilhørighet blant den ikke-vestlige kulturen og da særlig islam, så hevder én informant at hun føler en sterkere tilhørighet til den norske kulturen. Dette ble sett i lys av at hun identifiserer seg med og viser samstemmighet med den norske væremåten og den individorienterte praksisen. Jeg vil dog trekke frem som et overordnet funn at den

krysskulturelle erfaringer skaper en kompleksitet for individet, der en må forholde seg til kontraster og motsetninger som gjør en klar og konsis tilhørighet til en spesifikk kultur svært vanskelig.

Tenkelig kan den krysskulturelle identiteten på lignende vis være preget. Jeg har åpnet for tanken om at individets identitet er preget av ens habitus og den ekspanderte sosialiseringen man blir utsatt for i oppveksten. I denne forbindelse har informantene blitt utsatt for ulike føringer slik som forskjellige verdsett, ulike språk og motsetningsfulle forventninger. Empirien viser i denne forbindelse at dette kan resultere i en opplevelse av å føle seg annerledes fra både de hjemme og venner. Jeg anser dette som svært uheldig da følelsen av å være annerledes kan være med på å skape en mindre tilknytning og tilhørighetsfølelse til den norske kulturen.

Til slutt ønsker jeg å trekke frem det andre underordnede forskningsspørsmålet;

- ◆ *Hvordan påvirker individets habitus og deres posisjon i det sosiale rom deres deltakelse i samfunnet og plass i hjemmet?*

Dette underordnede forskningsspørsmålet har fungert som en rød tråd i deler av oppgaven, og særlig i det foregående kapittelet. Jeg har i denne forbindelse åpnet opp for og sett på muligheten for at Bourdieus (1995; Aakvaag, 2008, s. 148 - 171) teoretiske prosjekt kan fungere godt ved spørsmål som omhandler en krysskulturell identitet og erfaring. Jeg har forsøkt å benytte meg av begrepene på en slik måte at de kan anses som gyldige i denne konteksten, og anser at de har fungert godt i denne forbindelse. Jeg stiller meg dog ydmyk i forhold til å hevde at dette kan anses å gjelde for alle unge med en krysskulturell livsverden. Jeg vil med det påpeke at oppgavens funn er forankret i de spesifikke informantenes utsagn, samt hvordan dette er blitt bearbeidet i analysen.

Her vil jeg trekke frem at det kan tenkes at habitus begrepet kan brukes til å forklare hvordan kulturelle normer og verdier blir en del av individet når man sosialiseres i oppveksten, og slik opparbeider det Bourdieu (Aakvaag, 2008, s. 160) omtaler som kroppsliggjorte disposisjoner. Individets habitus ble her drøftet i lys av identitetsbegrepet, og ga slik føringer for hvordan informantene oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden. Dette kan ses på tvers av hvordan informantene

har innarbeidet ett moralsk kompass, som samtlige av informantene fortsatt hevder å følge, til tross for at deres påvirkning fra den norske kultur kun blir større. Dette moralske kompasset står ofte i kontrast til de etiske verdiene til etnisk norske venner. Jeg har også fundert og presentert en tanke om at informantene og deres foreldre sin mindre forståelse for den korrekte kulturelle kapitalen i samfunnet kan resultere en lavere forankring i det sosiale rom og samfunnet. Dette kan ses i empirien når informantene oppgir å være redd for egne fremtidsmuligheter, og når de beskriver hvordan foreldrene deres oppleves som utdaterte for samfunnet. Til gjengjeld vil den opparbeide kulturelle kapitalen som gir lite avkastning i det norske samfunnet, gi større avkastning i den kulturelle rammen den stammer fra. Dette kan ses på som noe av grunnen til at informantene i enkelte tilfeller opplever større tilhørighet blant de som er like som dem selv i den ikke-vestlige kulturen, og da særlig ved koranskolen som arena.

Til slutt ønsker jeg å påpeke at den konstante variabelen i informantenes liv fremgår som religionen islam, og ikke hovedsakelig en kulturell forankring slik jeg opprinnelig hadde trodd. Ikke-vestlig kultur er ett vidt begrep som må brukes med omhu, og man må møte mennesket i beskrivelsen av deres spesifikke krysskulturelle erfaring og forankring. Slik vil jeg videre i mitt arbeid som miljøterapeut arbeide for å skape rom for at annengenerasjons innvandrere sin norske identitet både blir akseptert av samfunnet, men også anses som likeverdig. Som hovedkonklusjon trekkes det frem at informantene erverver særegne livsbetingelser som er preget av deres krysskulturelle forankring. Individet har som resultat av sine erfaringer utarbeidet mekanismer som gjør at de kan adaptere seg til ulike kulturer, men allikevel viser empirien at de er særlig utsatt for en sårbarhet knyttet til det å føle seg annerledes og at man ikke tilhører på fullkomment vis i noen av kulturene. Dette krever at samfunnet og dens institusjoner møter unge krysskulturelle på en hensiktsmessig måte hvor deres motsigende og krysskulturelle bakgrunn blir tatt i betraktning.

6.1 Forslag til videre forskning

På grunn av studiens kvalitative karakter kan resultatene som fremkommer anses som gjeldende for den gjeldende konteksten studien er utført i. Dette kan anses som en begrensning ved oppgaven, men jeg vil allikevel hevde at informantenes skildringer kan anses som representative for den krysskulturelle erfaring, på bakgrunn av deres

eksplisitte forklaringer. Jeg mener dog at det i kjølvannet av denne studien er flere temaer som fremstår som verdige for videre utforskning. Jeg anser at det ville vært givende å utføre en kvantitativ studie som redegjør for en større andel av den krysskulturelle erfaringen, og slik kan konkludere på bakgrunn av større datamengder i henhold til hvorvidt en krysskulturell erfaring utspiller seg likt på tvers av ulike ikke-vestlige kulturer. Det vil også kunne være givende å etablere ny forskning som fokuserer på en spesifikk kulturs møte med det norske samfunnet. Andre begrensninger ved oppgaven og temaer verdt å undersøke kan være gutters/menns erfaring med det krysskulturelle, og se dette i lys av deres beskrivelser av kultur, religion, tilhørighet og identitet. Jeg ser på det som fruktbart å utvikle forskningen i det krysskulturelle feltet for slik å skape en større forståelse for den krysskulturelle erfaringen som flere og flere unge i den norske befolkningen kommer i møte med.

Oppgaven har gitt meg god innsikt i nye begreper og teorier, samt en forankring i det krysskulturelle feltet som jeg tidligere hadde liten innsikt i. Jeg ser frem til å ta i bruk dette i mitt arbeid, og slik arbeide aktivt for å romme en rikere forståelse for de livsbetingelsene som medfølger en krysskulturell oppvekst.

Referanser

- Aakvaag, G. C. (2008) *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt Forlag AS
- Aarset, M. F., Liden, H. & Seland, I. (2008) *Ungdom med innvandrerbakgrunn. Verdier, normdannelse og livsvalg – en kunnskapsstatus*. (IMDi-rapport 10-2008)
Hentet fra
<https://www.imdi.no/contentassets/b6cfbc83fc78450196a9e8047bc2611d/ungdom-med-innvanderbakgrunn>
- Abe, J. A. A., (2018) *Personality, Well-Being, and Cognitive-Affective Styles: A Cross-Sectional Study of Adult Third Culture Kids*. Southern Connecticut State University, New Haven, USA. Hentet fra
<https://ezproxy1.usn.no:3684/doi/pdf/10.1177/0022022118761116>
- Arbeids -og inkluderingsdepartementet (2007) *Et inkluderende språk*. Hentet fra
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/aid/publikasjoner/veiledninger_og_brosjyrer/2007/veileder_inkluderende_sprak_2007.pdf
- Arnesen, H. O. (udatert) Islam – en oversikt. Hentet fra
<https://religioner.no/islam/islam-en-oversikt/#ritualer>
- Bourdieu, P. (1995) *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oversatt av Annick Prieur. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (2006). *Reproduksjonen. Bidrag til en teori om undervisningssystemet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bringeland, H. (2009) Religion og kultur – ei innleiing. I A. Brunvoll, H. Bringeland, N. Gilje & G. Skirbekk (Red.) *Religion og kultur. Ein fleirfagleg samtale* (s. 9 - 18). Oslo: Universitetsforlaget
- Brunvoll, A. (2009) Religion etter religionskritikken. Eit historisk og kritisk blikk på det religiøse menneskelege medvitet. I A. Brunvoll, H. Bringeland, N. Gilje & G. Skirbekk (Red.) *Religion og kultur. Ein fleirfagleg samtale* (s. 46 - 59). Oslo: Universitetsforlaget
- Bråten, B. & Sønsterudbråten, S. (2017) *Veiledningserfaringer. Forsøk med veiledning (ICDP) av foreldre med radikaliseringsbekymringer og foreldre i asylmottak*. (Fafø-rapport 2017:02) Oslo: Fafø
- Dahl, Ø. (2019) Kollektivistiske kulturer. Hentet fra

<https://ndla.no/nb/subjects/subject:18/topic:1:194233/topic:1:78246/resource:1:78352>

Dahlum, S. (2019) kvantitativ metode. Hentet fra https://snl.no/kvantitativ_metode

Dalgard, A. B. (2018) Levekår blant norskfødte med innvandrerforeldre i Norge 2016. Hentet fra https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/352917?_ts=163f3c45b50

Danielsen, K. (2009) Kjærlighet uten grenser. Krysskulturelle ekteskap – kulturell forankring og individuell erfaring. *Sosiologisk tidsskrift*: VOL 17, 99–119. Universitetsforlaget. Hentet fra <https://www.idunn.no/st/2009/02/art02>

Datatilsynet (2018) Spesielt om særlige kategorier av personopplysninger (sensitive personopplysninger) – forbud og unntak. Hentet fra <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/veileder-om-behandlingsgrunnlag/spesielt-om-sarlige-kategorier-av-personopplysninger-sensitive-personopplysninger-og-unntak/>

De Nasjonale forskningsetiske komiteer – NESH (2016) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi*. Utgivelsessted: Oslo. Hentet fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>

Eide, K. & Broch, T. (2010) *Enslige mindreårige flyktninger. Kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer*. Regionsenter for barn og unges psykiske helse. Helseregion Øst og Sør.

Encyclopædia Britannica (udatert) Cultural Life. Hentet fra <https://www.britannica.com/place/Turkey/Cultural-life>

Eriksen, T. H., (2018) flerkulturelle samfunn. I Store norske leksikon. Hentet fra https://snl.no/flerkulturelle_samfunn

Fangen, K. (2009) *Sosial ekskludering av unge med innvandrerbakgrunn – den relasjonelle, stedlige og politiske dimensjonen*. *Tidsskrift for ungdomsforskning*. Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/39181/6707_1.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Fangen, K. (2011) *Deltakende observasjon* (2. utg.) Bergen: Fagbokforlaget

- Forskningsetikkloven (2017) Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (LOV-2017-04-28-23) Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-04-28-23>
- Friberg, J. H. (2016) *Assimilering på norsk. Sosial mobilitet og kulturell tilpasning blant ungdom med innvandrerbakgrunn* (Fafo-rapport 2016:43). Hentet fra <https://www.fafo.no/index.php/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/item/assimilering-pa-norsk>
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige: om sosialisering og de jevnaldrendes betydning* (3.utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Frønes, I. (2011). *Moderne barndom* (3. utg.) Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Frøyland L. R., & Gjerustad, C. (2012) «*Vennskap, utdanning og framtidsplaner. Forskjeller og likheter blant ungdom med og uten innvandrerbakgrunn i Oslo.* (NOVA Rapport 5/2012) Hentet fra <https://www.imdi.no/contentassets/b20fab96bc99415cba144be80ba5833f/rapport-2012.-vennskap-utdanning-og-framtidsplaner---forskjeller-og-likheter-blant-ungdom-med-og-uten-innvandrerbakgrunn-i-oslo.pdf>
- Gilhus, I. S. (2009) Hva er religion i dag? Religionsbegrep og religions vitenskap. I A. Brunvoll, H. Bringeland, N. Gilje & G. Skirbekk (Red.) *Religion og kultur. Ein fleirfagleg samtale* (s. 19 - 31). Oslo: Universitetsforlaget
- Gilhus, I. og Mikaelsson, L. (2001) *Nytt blick på religion*. Pax Forlag A/S, Oslo.
- Grimen, H. (2010) *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter* (3.utg.) Oslo: Universitetsforlaget AS
- Grønmo, S. (2017) *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.) Bergen: Fagbokforlaget
- Henriksen, J. O. (2009) Religionen og menneskets identitet. I A. Brunvoll, H. Bringeland, N. Gilje & G. Skirbekk (Red.) *Religion og kultur. Ein fleirfagleg samtale* (s. 76 - 86). Oslo: Universitetsforlaget
- Hoas, G. (2006) Den sammensatte identitetsfølelsen; unge nordmenn med utenlandsoppvekst. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 2006, Årg. 17, nr 2, pp.155-177. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/33205951/den_sammensatte_identitetsfolelsen_ungenordmenn_med_utenlandsoppvekst.pdf
- Hoerstring, R. C. & Jenkins, S. R. (2010) *No place to call home: Cultural homelessness*,

- self-esteem and cross-cultural identities*. University of North Texas, USA. Hentet fra <https://ezproxy2.usn.no:2169/science/article/pii/S0147176710001227>
- Hofslundsengen, H. (2011) Minoritetsspråklige elever i skolen. I Utdanningsforbundet: *Spesialpedagogikk*. Hentet fra <https://www.utdanningsnytt.no/files/2019/08/21/Spesialpedagogikk%204%202011.pdf>
- Høgskolen i Innlandet (udatert) Hva er en vitenskapelig artikkel? Hentet fra <https://www.inn.no/bibliotek/soeke-og-vurdere/hva-er-en-vitenskapelig-artikkel#Fagartikkel>
- Høydal, E. (2008) Vestlig og ikke – vestlig – ord som ble for store og gikk ut på dato. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/vestlig-og-ikke-vestlig-ord-som-ble-for-store-og-gikk-ut-paa-dato>
- Kirkeberg, M. I., Dzamarija, M. T., Bratholmen, N. V. K. & Strøm, F. (2019) Norskfødte med innvandrerforeldre – hvordan går det med dem? Demografi, utdanning, arbeid og inntekt. Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201012/rapp_201012.pdf
- Krogseth, O. (2009) Religion og kultur. Forsøk på en forholdsbestemmelse. I A. Brunvoll, H. Bringeland, N. Gilje & G. Skirbekk (Red.) *Religion og kultur. Ein fleirfagleg samtale* (s. 32 -45). Oslo: Universitetsforlaget
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2012) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kwon, J. (2019) *Third Culture Kids: Growing up with mobility and cross-cultural transitions, Diaspora, Indigenous, and Minority Education*, 13:2, 113-122, DOI: <https://doi.org/10.1080/15595692.2018.1490718>
- Lovell, T. (2000): *Thinking Feminism With and Against Bourdieu, Feminist Theory*. University of Warwick: Blackwell Publishers
- Malt, U. (2018) grounded theory. Hentet fra https://snl.no/grounded_theory
- Malterud, K. (2018) *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (4. utg.) Oslo: Universitetsforlaget
- Nae, N. (2019) *Japan's cross cultural kids (CCK) and their quest for identity*. Cogito, Multidisciplinary Research Journal. Vol. XI, no. 1/March 2019. Hentet fra <http://cogito.ucdc.ro/cogitonr.1%2029.03.2019.pdf>

- Nilssen, V. (2014) *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget
- NOU 2013:1 (2013) Det livssyns åpne samfunn – En helhetlig tros- og livssyns politikk, Tros- og livssyns politisk utvalg. Kulturdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/eecd71cd8f2a4d8aabdf5a7742e96b4d/no/pdfs/nou201320130001000dddpdfs.pdf>
- NOU 2019:19 (2019) *Jenterom, gutterom og mulighetsrom. Likestillingsutfordringer blant barn og unge*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/efa97f020331439a8adbb84dd90ab426/no/pdfs/nou201920190019000dddpdfs.pdf>
- Pollock, D. C., Van Reken, R. E. & Pollock, M. V. (2017) *Third Culture Kids. Growing up Among Worlds*. London: Nicholas Brealey Publishing
- Purnell, L. & Hoban, E. (2014) The lived experiences of Third Culture Kids transitioning into university life in Australia. *International Journal of Intercultural Relations*, July 2014, Vol.41, pp.80-90. DOI: 10.1016/j.ijintrel.2014.05.002. Hentet fra <https://ezproxy1.usn.no:2109/science/article/pii/S0147176714000406>
- . Rasmussen, T. Bangstad, S. Jacobsen K. A. & Groth, B. (2019) Religion i Norge. Hentet fra https://snl.no/religion_i_Norge
- Rugkåsa, M. Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017) *Barnevern i et minoritetsperspektiv. Sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Salole, L. (2013) *Krysskulturelle barn og unge: om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Salole, L. (2018) *Identitet og tilhørighet. Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. (2. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Salole, L. (2020) *Cross Cultural Kids. En bok for deg som vokser opp med flere kulturer*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Schuff, H. M. T. (2019) Navigating Cultures: Narratives of Becoming Among Young Refugees in Norway. *Human Arenas*, 2019, Vol.2(3), pp.261-281. DOI: 10.1007/s42087-018-0052-4. Hentet fra <https://ezproxy1.usn.no:2066/content/pdf/10.1007/s42087-018-0052-4.pdf>
- Skeggs, B. (1997), *Formations of Class and Gender*, London: Sage
- Slaattelid, R. T. (2019) *humaniora*. Hentet fra: <https://snl.no/humaniora>

- Sperschneider, L. A. & Mølgaard, M. (2007) *Flerkulturel håndbog*. København: Munksgaard Danmark
- Statistisk Sentralbyrå (2019) Slik definerer SSB innvandrere. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/slik-definerer-ssb-innvandrere>
- Statistisk Sentralbyrå (2020a) Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Hentet fra <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>
- Statistisk Sentralbyrå (2020b) Statistikkbanken. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Hentet og utformet fra <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/>
NB: denne kilden er delvis sensurert, for å sikre kravet om konfidensialitet.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. (4.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. (5.utg.). Bergen: Fagbokforlaget
- Thorbjørnsrud, B., S. (2009) *Motstand mot hijab, motstand med hijab*. Innlegg presentert av Kjensli, B. ved forskning.no. Hentet fra <https://forskning.no/islam-religion-religionshistorie/historien-om-hijab/931896>
- Tjernshaugen, A., Hiis, H., Bernt, J. F., Braut, G. S. (2020) koronavirus-pandemien i 2020 i Store medisinske leksikon på snl.no. Hentet fra https://sml.snl.no/koronavirus-pandemien_i_2020
- Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk
- Torgersen, L. (2005). *Betydningen av innvandrerbakgrunn for psykiske vansker blant Ungdom* (NOVA Rapport 5/05) Hentet fra <https://digib.no/wp-content/uploads/2020/01/164.pdf>
- Vogt, K. (2019) halal. Hentet fra <https://snl.no/halal>
- Weihe, H. J. W. (2019) Pierre Bourdieu. Hentet fra https://snl.no/Pierre_Bourdieu
- Wilken, L. (2008) *Pierre Bourdieu*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Wæhle, E. (2018) minoritet. Hentet fra <https://snl.no/minoritet>
- Weiss, R. S. (1994) *Learning from strangers. The Art and Method of Qualitative Interview Studies*. The Free Press, Simon Schuster.

Øia, T. (2005) *Innvandrerungdom – integrasjon og marginalisering* (NOVA Rapport 20/05) Hentet fra
<https://bufdir.no/nn/Bibliotek/Dokumentside/?docId=07014558x>

Oversikt over figurer

Figur 1– Norskfødte med innvandrerbakgrunn i en gitt storby på Østlandet, fordelt etter landbakgrunn (Kilde: Statistisk Sentralbyrå, 2020b).

Figur 2 "Det sosiale rom" - utformet med bakgrunn i Bourdieus fremvisning av det sosiale rom, i hans bok Distinksjonen (1995, s. 35).

Vedlegg 1: Tilbakemelding fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Flerkulturelle ungdom; hvem er de?

Referansenummer

950298

Registrert

25.11.2019 av Martine Åsly Andreassen - 884040@student.usn.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Sørøst-Norge / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag.

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Åse Holmberg, Ase.Holmberg@usn.no, tlf: 35575060

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Martine Åsly Andreassen, martine.94@hotmail.com, tlf: 47954975

Prosjektperiode

02.12.2019 - 30.06.2020

Status

27.01.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

27.01.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 27.1.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om etnisk opprinnelse, religion og helseopplysninger og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.6.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD:

Lisa Lie Bjordal Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Flerkulturelle ungdom; hvem er de?”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut mer om hvordan du oppfatter tilværelsen som ung og flerkulturell, og hva du legger i denne tematikken. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektets formål er å få vite mer om unge flerkulturelle, og hvordan du selv opplever å skulle passe inn på flere ulike arenaer. Det vil være et stort fokus på dine individuelle beskrivelser, og din egen livsverden i henhold til religiøs og kulturell bakgrunn, og hvordan du selv opplever å balansere dette i det norske samfunnet.

Jeg ønsker å benytte meg av semistrukturerte intervju, for å få vite mer om temaet «flerkulturelle unge», men også å åpne for at du selv kan bringe tema på banen som er av relevans. Oppgaven har som hensikt å se den enkelte ungdommen, og hvilke erfaringer i livet den enkelte har i henhold til identitetskonflikt og det å skulle passe inn på ulike arenaer i det norske samfunnet.

En midlertidig problemstilling lyder som følger;

Hvordan oppleves det å være ung og flerkulturell i det norske samfunnet? Og, hvordan opplever du at din krysskulturelle identitet og det norske samfunnet går hånd i hånd?

Dette prosjektet inngår som min masteravhandling i mastergraden «Forebyggende arbeid med barn og unge», ved USN Porsgrunn.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Sørøst-Norge.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta ettersom masterstudenten innehar kunnskap om at du er passende i henhold til beskrivelsen som ung og flerkulturell. Utvalget er trukket på bakgrunn av kontakt med *en kvinnelig forening i en gitt storby på østlandet* i desember 2019, hvor det er blitt henvist til passende og interesserte informanter. Utvalget er også trukket på bakgrunn av studentens nettverk, og deretter snøballmetoden, hvor enkelte henviser meg til bekjente de mener vil være egnet til å gjennomføre studien.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du lar deg intervjuet i ca. 45 minutter. Det vil her innsamles opplysninger om deg og din bakgrunn og hvordan du opplever det å ha en annen religiøs / kulturell bakgrunn enn majoritetsbefolkningen.

Det vil stilles spørsmål om

- deg som person
- hva du tenker om begrepet «flerkulturell ungdom»
- personlige opplevelser du knytter til innpass på skolen, i hjemmet og andre sosiale arenaer
- identitetskonflikt
- Dine tanker om religiøs bakgrunn og innpass i hverdagssituasjoner
- Du vil få muligheten til å komme med egne innspill, og lede samtalen slik at du kan fortelle om ting du selv syntes er viktig.

Jeg vil benytte meg av lydopptaker og notere underveis i intervjuet. Dette vil igjen bli transkribert og analysert. Dersom du er under 18 år, kan dine foresatte få tilgang til intervjuguiden på forhånd av intervjuet, ved å ta kontakt med meg på tlf 47954975 eller mail martine.94@hotmail.com.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun jeg og min veileder ved Universitetet i Sørøst-Norge, Åse Holmberg, som vil ha tilgang til dataene som fremkommer i ditt intervju.

Jeg vil foreta flere tiltak for å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til dine personopplysninger. Eksempelvis vil jeg erstatte ditt navn og dine kontaktopplysninger med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data. Jeg vil også lagre båndopptakeren, notatene og andre skriftlige dokumenter innelåst i ett skap, og jeg vil ha koder på alle teknologiske hjelpemidler.

Du vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen, og jeg vil foreta en anonymisering av de bakgrunnsopplysninger som fremkommer i intervjuet.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.06.2020. Dine personopplysninger vil slettes eller anonymiseres når de ikke lengre er nødvendige for det formålet de ble innhentet for. Dataene vil bli oppbevart uten personopplysninger, og de vil ikke kunne føres

tilbake til deg.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- - innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- - å få rettet personopplysninger om deg,
- - få slettet personopplysninger om deg,
- - få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- - å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Sørøst-Norge har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Sørøst-Norge, ved masterstudent, Martine Åsly Andreassen, på epost martine.94@hotmail.com
- Universitetet i Sørøst-Norge, ved veileder/ prosjektansvarlig Åse Holmberg, på epost Ase.Holmberg@usn.no eller telefon: 35575060.
- Vårt personvernombud: Paal Are Solberg, på epost Paal.A.Solberg@usn.no eller telefon 35 57 50 53 / 918 60 041.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost personverntjenester@nsd.no eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Martine Åsly Andreassen

Prosjektansvarlig

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*”Flerkulturelle ungdom; hvem er de?”*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Spørsmål til informanten / unge krysskulturelle

BAKGRUNN

Jeg ønsker å få vite mer om hvem du er. Generelt din bakgrunn i henhold til skole, familie, nettverk, tilhørighet og andre sentrale forhold.

- Kan du fortelle litt om dine foreldre og deres bakgrunn? (religiøs, etnisk, kulturell bakgrunn osv).
- Kan du fortelle litt om din religiøse bakgrunn?
- Hvordan vil du beskrive oppveksten din?
- Har familien tilbrakt mye tid på aktiviteter ute med majoritetsbefolkningen, eller har dere holdt dere i stor grad til aktiviteter i regi av familien, moskeen osv?
- Har foreldrene dine vært til stede i og satt tydelige forventninger og rammer til hva som forventes av deg?

KRYSSKULTUR

Definisjon: Barn som har vokst opp med to eller flere kulturer som en betydelig del av sin oppvekst. Det kan være barn av flyktninger som har innvandret til Norge, det kan være barn av arbeidsinnvandrere, barn av diplomater eller misjonærer som har bodd i utlandet i mange år av barndommen sin.

Salole definerer krysskulturelle barn og unge som: «Barn som har levd eller lever med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av barndommen»

- Kan du definere kultur med egne ord? Hva er kultur for deg?
- Opplever du deg som krysskulturell?
- På hvilken måte?
- Kan du si noe om hvorfor?
- Hva tenker du er det beste med å være krysskulturell?
- Hva er utfordringene med å være krysskulturell? Hva gjør du for å takle utfordringene i hverdagen?

For mange krysskulturelle barn blir derfor det å forvalte erfaringen med å være både innenfor og utenfor en essensiell del av livet» (Salole, 2013, s. 73). Et kjennetegn er at de ofte ikke føler at de hører helt og fullt til noe sted.

- Er dette noe du kjenner deg igjen i? / Hva tenker du om dette?

TILHØRIGHET

- Hva betyr tilhørighet for deg?
- Hvor føler du deg mest hjemme?
Er det noen situasjoner eller steder der du ikke føler deg hjemme?
- Kan du gi eksempler på situasjoner du som barn eller ungdom har følt deg som en fremmed?

RELIGION - MUSLIM – HIJAB

Hijaben gjør jo at du viser veldig tydelig at du er muslim, og du bærer på dette viset en del av din identitet på utsiden, derfor har jeg lyst til å stille ett par spørsmål om dine opplevelser rundt det å bruke hijab.

- Hva betyr hijaben din for deg?
- Hvorfor begynte du å bære hijab?
- Hvordan kom du frem til avgjørelsen?
- Hva var argumenter mot å bære hijab?
- Hva var argumenter for å bære hijab?
- Har du noen gang opplevd at hijaben din hindrer din tilhørighet eller innpass?

INNPASS PÅ ULIKE ARENAER

- Hvordan har du opplevd å skulle passe inn på skolen med din kulturelle / religiøse bakgrunn?
- Hvordan har du opplevd å skulle passe inn i vennegjengen med din kulturelle /religiøse bakgrunn?
- Kan du fortelle litt mer om vennene dine, og hva slags type vennegjeng dere er? Videre om hvordan du har opplevd å passe inn i denne gruppen.

- Er det enkelte «ting» som foreldrene dine har vært særlig imot som ses på som normalt i det norske samfunnet? Henholdsvis..
 - trening / fritidsaktiviteter
 - dating – kontakt med det motsatte kjønn
 - deltakelse på sosiale arrangementer slik som bursdager etc
 - kontakt med enkelte venner
 - å reise alene

IDENTITETSKONFLIKT – HABITUS

Habitus er et komplekst begrep som Bourdieu tar i bruk for å beskrive et «integret system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden» ... «*Vi kroppsliggjør de forventninger som vårt sosiale miljø stiller til oss. Vokser man dermed opp i ulike miljøer får man som et resultat av det ulike habitus*»

- I henhold til begrepet habitus, har du noen gang opplevd at dine moralske verdier skiller seg vesentlig fra dine venner med majoritetsbakgrunn etc?
- Kan du fortelle om opplevelser i oppveksten hvor du har opplevd å føle deg dratt i ulike retninger, og mellom ulike kulturelle koder?
- Har du opplevd at dine venners handlinger står i kontrast med dine individuelle etiske prinsipper?
- Er det andre arenaer du har opplevd å føle deg utenfor?

«FREMTIDSMÅL»

Hvordan opplever du at fremtiden ser ut?

- Hva bringer fremtiden for deg? Hva tenker du om fremtiden?
- Hvordan tenker du å kombinere din religiøse / kulturelle bakgrunn i fremtiden samtidig som du skal finne din plass i vennegjengen og resten av det multikulturelle samfunnet?

AVSLUTNING

Er det noe du gjerne vil si som ikke er blitt sagt? Har du noen spørsmål?

Takke for at hun stilte til intervju og tok seg tiden og ville dele av sine opplevelser.

Vedlegg 4: Analyse – systematisk tekstkondensering

TRINN 1 – å få ett helhetsinntrykk

<p>Ett helhetsbilde av transkripsjonene; her fremvises temaer som fremstår som viktige for informantene, uavhengig av oppgavens problemstilling.</p> <p><i>Her har jeg markert i de utskrevne transkripsjonene, og formulert noen overordnede temaer som henviser til det helhetlige intervjuet.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - det å være annerledes - venner og jevnaldrende - hijab - kleskodeks - innpass i skolen - konflikt - religion - ulike verdier - islam, og min tro
--	--

TRINN 2 – å identifisere de meningsdannende enhetene

MENINGS- BÆRENDE ENHETER	Relaterte utdrag / temaer fra transkripsjonene	Relaterte utdrag / temaer fra transkripsjonene	Relaterte utdrag / temaer fra transkripsjonene	Relaterte utdrag / temaer fra transkripsjonene
<p>Temaer</p> <p>Her har jeg samlet og trukket frem ulike temaer som kommer opp i intervjuene, som er av relevans for oppgavens problemstilling.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - «men hvor kommer du egentlig fra?» - liminaltilstanden versus 50/50 følelse av tilhørighet - tilhørighet blant venner og jevnaldrende - tilhørighet blant venner med lik bakgrunn - tilhørighet på arenaer som skolen og fritidsaktiviteter - tilhørighet i koranskolen - trygghet i hjemmet og storfamilien versus - konflikt i hjemmet 	<ul style="list-style-type: none"> - islam som et kart å følge - islam som sier noe om rett og galt - koranskolen - det er noe familien praktiserer, og en trygghet - ulik tilknytning til tro - Hijab: <i>Mira: negative erfaringer, sluttet å gå med det</i> <i>Ayla: få negative erfaringer, sluttet å bruke det fordi hun ikke kunne være med på alt hun ville</i> <i>Farah: bruker hijab, opplevd negative erfaringer, men hennes tro er sterkere</i> <i>Maryam: bruker hijab, opplevd få negative erfaringer</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Kulturell forankring - norsk kultur vs. kultur i hjemmet - Kastesystemet (pakistansk kultur) - Ære - Giftemål - hierarki innad i familien - «Kultur er hvordan du praktiserer religion» - Sterk kontroll hjemmefra - Veiledning og «slik familien alltid har gjort det» 	<ul style="list-style-type: none"> - En følelse av å være annerledes / annerledeshet → - annerledes fra venner - annerledes i familiens øyne - stolt av sin tro og bakgrunn - opprør knyttet til misunnelse og forskjellsbehandling - identitetskonflikt i form av å skulle passe inn blant venner og samtidig lytte til familien - «å ha to identiteter» - vanskelig å finne egen identitet

EKSEMPEL PÅ DEKONTEKSTUALISERING

Informant:	Utdrag fra transkripsjonene knyttet til « <i>annerledeshet</i> »
Maryam, 22 år – pakistansk landbakgrunn	<p>«Noen ganger tenker man over da, ja, er jeg faktisk annerledes? For å være helt ærlig har jeg på en måte <i>aldri opplevd å være annerledes</i>, jeg har alltid på en måte følt at jeg har det bra.»</p> <p>«De norske venninnene jeg har hatt for eksempel, de har vært sånn, de har ikke spurt meg så mye om hijab og min kultur og sånn, de har på en måte bare akseptert det og bare sett på meg som dem da, fordi måten de snakker med meg om alt. Alt de gjør og det som angår dem, fordi man tenker okei greit jeg burde ikke snakke med dem om det, men de har på en måte snakket med meg om alt, og jeg syntes det er litt positivt fordi da vet jeg at jeg <i>ikke er annerledes</i> da..»</p>
Farah, 19 år – pakistansk landbakgrunn	<p>«de fordommene, selv lærere, prøver å provosere meg med vilje, spør meg; sier sånn foran hele klassen med vilje, bare sånn, ja: ehh, jenter med hijab får ikke jobb.. ehh, oh masse sånne ting, og det er sånn, det påvirker elevene også, og da påvirker det meg fordi alle får det inntrykket av meg, at jeg er lukket, at jeg er <i>annerledes</i>, jeg vil ikke klare meg i samfunnet, det er litt sånn...»</p> <p>«Fordi, man merker at man er <i>annerledes</i> og at hijab kan gjøre en så stor endring da. Jeg følte at jeg fikk på en måte en slags form for sosial angst, og jeg turte ikke å prate. Ja, det kan påvirke noen faktisk i så stor grad.»</p> <p>«Men det har jo vært tider hvor jeg på en måte var i en vennegjeng hvor alle på en måte, jeg følte meg veldig <i>annerledes</i>, fordi alle drakk, og alle var liksom der. Så da følte jeg meg litt annerledes. Ehh, det er fordi jeg vil fortsatt ta vare på de verdiene da. Men det har aldri vært sånn, jeg har aldri følt sånn, altså tanker av å slutte med hijab for eksempel, det har aldri vært noe sånt. Jeg har alltid vært veldig stolt over på en måte hva jeg tror på. Jeg har ikke noe problem med det.»</p>
Emine, 29 år – tyrkisk landbakgrunn	<p>«F: nei, men du følte deg presset rett og slett da til å stoppe å gå med hijab? I: Ja, for å ikke bli tatt ut til siden liksom. Og ikke føle meg <i>annerledes</i> da.»</p> <p>....</p> <p>«F: i det du begynte med hijab, følte du at de andre <i>så annerledes</i> på deg da? I: ja, absolutt. Det var som om alt var galt hjemme.»</p>
Ayla, 28 år – irakisk landbakgrunn	<p>«Det har vært, i starten har det vært sånn... jeg ble flau for da tenkte jeg inni meg, kanskje de kan komme til å se på meg som en rar person eller at jeg er litt sær eller <i>annerledes</i> fordi jeg har tro.»</p> <p>«Jeg føler det gjør meg at jeg, jeg blir litt lei meg. Når jeg, uhm, ser at de, på en måte ønsker at vi skulle være helt <i>annerledes</i>, jeg og søsknene mine. Men, ehh, jeg skulle gjerne hatt, på en måte vise dem at vi er glade i dere uansett hva, vi, den måten vi er på. Det er på en måte ikke så feil sånn som dere tror, men de tror at vi er, at vi er <i>annerledes</i>. At vi er på en måte ikke deres lenger.»</p>

TRINN 3 – abstraksjon av innholdet i de enkelte meningsdannende enhetene

HOVED-KATEGORI / KODEGRUPPER	Tilhørighet i en krysskulturell oppvekst	Identitet og verdiforankring	Kultur – nedarvet og kontekstuelet betinget	Subjektiv erfaring av religion
SUBGRUPPER:	<ul style="list-style-type: none"> - Søken etter tilhørighet – hvor er hjemme? - Tilhørighet blant likesinnede Tilhørighetens kompleksitet 	<ul style="list-style-type: none"> - «Et ulikt verdisett» - Opplevelsen av å være annerledes 	<ul style="list-style-type: none"> - Pakistansk kultur: kastesystemet, giftemål / valg av partner, kleskodeks, storfamilien og samhold - Irakisk kultur: kontroll i hjemmet, kontroll blant venner, æreskodeks, kleskodeks, informanten skildrer negative erfaringer med kultur - Tyrkisk kultur: «far bestemmer», kleskodeks, samhold i familien 	<ul style="list-style-type: none"> - Å være muslim i det norske samfunnet - Hijabens betydning og påvirkning

TRINN 3 – EKSEMPEL PÅ KONDESENSAT & «GULLSITAT»

Her følger et eksempel på ett kondensat, utarbeidet på bakgrunn av hovedkategorien «subjektiv erfaring av religion» og subgruppen «hijabens betydning og påvirkning». Dette er altså ett sitat som er satt sammen av de fire informantenes beskrivelser av hvordan jevnaldrende i skolen behandlet dem da de begynte å bruke hijab;

“Jeg merket mest kommentarer når jeg gikk på ungdomsskolen, men etterhvert ble det jo mindre og mindre og. Folk begynte å se litt sånn, første dagene litt rart på meg. Ja, det var mer sånn at jeg ikke ble invitert mer, ehh, på fester og sånn. Når de skal feste eller når klassen skulle finne på noe sammen, grille og sånt. Også merket jeg at folk, altså det gikk bra på starten, men så merker man på sånne indirekte fordommer. Da skjønnte jeg altså, det ble store diskusjoner, som også da førte til at jeg fikk på en måte, altså jeg turte ikke å snakke mer, i felles, i klasserommet, fordi folk begynte å stirre skikkelig, og liksom de så veldig stygt på meg hele tiden. Ehh, og da mistet jeg på en måte de vennene jeg hadde”.

Fargekoder: Maryam -- Ayla – Farah – Emine

Jeg merket mest kommentarer når jeg gikk på ungdomsskolen, men etterhvert ble det jo mindre og mindre og. Folk begynte å se litt sånn, første dagene litt rart på meg. Ja, det var mer sånn at jeg ikke ble invitert mer, ehh, på fester og sånn, når de skal feste eller når klassen skulle finne på noe sammen, grille og sånt.. Også merket jeg at folk, altså det gikk bra på starten, men så merker man på sånne indirekte fordommer. Da skjønnte jeg altså, det ble store diskusjoner, som også da førte til at jeg fikk på en måte, altså jeg turte ikke å snakke mer, i felles, i klasserommet, fordi folk begynte å stirre skikkelig, og liksom de så veldig stygt på meg hele tiden. Ehh, og da mistet jeg på en måte de vennene jeg hadde.

Dette er altså ikke ett direkte sitat, men en tekst jeg har satt sammen fra de meningsbærende enhetene innenfor en viss hovedkategori og subgruppe. Som ett siste steg i trinn tre utarbeidet jeg det Malterud (2018, s. 108) omtaler som et «gullsitat», som svært nøyaktig illustrerer det som er blitt abstrahert i kondensatet;

«Skolen har vært preget av mye fordommer i form av kommentarer og blikk. Dette har igjen gjort at jeg har mistet venner og at jeg har trukket meg tilbake...».

TRINN 4 – å sammenfatte betydningen, er beskrevet i delkapittel 4.2